

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2023 30 stp
Fakultetet for landskap og samfunn

Planleggeres rolle i ivaretagelse av urbant dyreliv - en kvalitativ studie

The role of planners in sustaining urban wildlife - a
qualitative study

Anna Martinsen Olsvold
By- og regionplanlegging

Bibliotekside

Tittel:	Planleggeres rolle i ivaretagelse av urbant dyreliv - en kvalitativ studie
Title:	The role of planners in sustaining urban wildlife - a qualitative study
Forfatter:	Anna Martinsen Olsvold
Hovedveileder:	Mina Di Marino
Institutt:	Institutt for by- og regionplanlegging
Studiepoeng:	30
Årstall:	2023
Sidetall:	79
Emneord:	Urbant dyreliv, naturmangfold, byplanlegging, kvalitative metoder
Keywords:	Urban wildlife, natural diversity, urban planning, qualitative methods

Alle figurer og tabeller uten oppgitt kilde eller opphav er produsert av forfatter

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på tre og et halvt år med studier ved Norges miljø- og biovitenskaplige universitet. Det har vært noen spennende og svært lærerike år, og jeg er veldig glad for at jeg valgte å søke meg til NMBU. Arbeidet med masteroppgaven har vært en fin mulighet til å fordype meg i noe jeg er veldig engasjert i og jeg er sikker på at dette engasjementet er noe jeg kommer til å ta med meg videre, også i arbeidslivet. Dette har vært en spennende, men også til tider krevende prosess, og jeg vil i den forbindelse rette en takk til alle som har hjulpet meg gjennom prosessen med masteroppgaven. Det hadde ikke vært mulig uten dem.

Først og fremst vil jeg rette en takk til min veileder Mina Di Marino, som gjennom hele prosessen har vært engasjert og positiv, og bistått arbeidet med viktig tilbakemeldinger. Det har hjulpet meg med fremgangen i arbeidet og å holde motivasjonen oppe.

Jeg må også rette en stor takk til informantene som tok seg tid til å delta på intervju for å dele deres kunnskap og erfaringer med meg.

Videre vil jeg takke mine foreldre som har vært veldig involvert i oppgaven og som har gått langt i å tilrettelegge for at jeg skulle komme meg igjennom. Deres omsorg og til tider sårt tiltrengete peptalks har vært av stor betydning. Spesielt vil jeg trekke fram mamma, som hele veien har engasjert seg for oppgavens tematikk, bidratt med veiledning og lest korrektur på oppgaven. Pappa har hjulpet meg med å beholde roen helt til det siste, og bidratt som min personlig IT-ekspert.

Jeg vil også takke vennene mine som har holdt humøret mitt oppe og som har lyttet når jeg har hatt behov for å få ut frustrasjon. Spesielt vil jeg rette en takk til Martine som har brukt mye av sin tid til å hjelpe meg med design og ferdigstilling av oppgaven.

Helt til slutt vil jeg takke Henry, min lille hund, som har bidratt med kos, glede og masse luftturer.

15. Februar 2023, NMBU Ås

Anna Martinsen Olsvold

Sammendrag

Både globalt og nasjonalt er nå svært mange arter og naturtyper i fare for å bli utryddet. Tap og oppsplitting av leveområder som følge av menneskelig aktivitet regnes som en av de største truslene mot naturmangfoldet. I tillegg til det dyrelivet som allerede har tilpasset seg et liv i byen, søker stadig flere arter nye muligheter i urbane områder som følge av at de mister sine leveområder. Hvordan vi forholder oss til dette dyrelivet bør være et viktig spørsmål innenfor kommunal planlegging, fordi planleggere har mye innflytelse over hvordan byens arealer skal disponeres og formes for fremtiden. I denne oppgaven utforskes planleggeres rolle i ivaretagelsen av vilt dyreliv i byen.

Studien har et kvalitativt forskningsdesign, der data er samlet inn ved hjelp av semistrukturerte intervju og dokumentanalyse. Funnene viser at til tross for økt oppmerksomhet på bevaring av naturmangold og spesielt truede arter i plandokumenter og planleggingspraksis, mangler man et konkret fokus på dyreliv, og spesielt på de dyrene som ikke er vernet. Studien viser at man innenfor moderne planleggingspraksis har mange gode virkemidler for å ta vare på dyreliv, men at manglende kunnskap ofte kan føre til at dyrene likevel blir oversett. Flerfaglig samarbeidsprosesser viser seg å være helt avgjørende i denne sammenheng. Funnene viser også planleggere står i det som kan beskrives som et vedvarende press mellom ulike prioriteringer. Politiske og økonomiske interesser og et økende press på byens arealer bidrar til at natur og dyr ofte må vike. Skal vi få til en by som også har plass til dyrene må hensynet til dem forankres i konkrete strategier og tiltak.

Abstract

Both globally and nationally, many species and types of habitats are in danger of becoming extinct. Loss and fragmentation of habitats as a result of human activity are considered one of the biggest threats to natural diversity. In addition to the wildlife that has already adapted to a life in the city, an increasing number of species are seeking new opportunities in urban areas as a result of loss of their habitats. How we relate to this growing urban wildlife should be an important question within municipal planning because planners influence how the city's areas are to be developed and shaped for the future. In this thesis, the role of planners in safeguarding wildlife in the city is explored through a qualitative study.

Data was collected using semi-structured interviews and document analysis. The findings show that, despite increasing attention to the conservation of natural diversity and especially endangered species in planning documents and planning practice, there is a lack of a concrete attention on wildlife, and especially on those animals that are not protected. The findings of the study show that within modern planning practice there are many good tools for taking care of wildlife, but that lack of knowledge often leads to animals being overlooked. Multidisciplinary collaboration processes prove to be crucial in this context. The findings also show that planners have to work under what can be described as persistent pressure to prioritise between different considerations. Political and economic interests and increasing pressure on the city's area contribute to nature and animals often having to give way. If we are to create a city that also has space for animals, consideration for them must be anchored in concrete strategies and actions.

Innholdsfortegnelse

DEL 1 - Introduksjon	1
1.1 Bakgrunn	1
1.1.1 Hva kjennetegner bynaturen?	2
1.1.2 Internasjonale mål for biologisk mangfold	3
1.1.3 Nasjonale føringer	4
1.1.4 Plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven	5
1.1.5 Eksempler på tilrettelegging for dyreliv i Oslo kommune	6
1.2 Forskning innenfor feltet	7
1.2.1 Dyreliv i planleggingsfaget	7
1.2.2 Verdien av naturmangfold i byen	8
DEL 2 - Problemstilling	10
DEL 3 - Teori	12
3.1 Landskapsøkologi	12
3.2 Miljøetikk	13
3.3 Wildlife-inclusive urban design (dyrelivsinkluderende urbant design)	14
3.4 Miljøplanlegging	16
3.5 Økologiske arealprinsipper	16
3.6 Økosystemtjenester	18
DEL 4 - Metode og forskningsdesign	21
4.1 Forskningsdesign	21
4.2 Semistrukturert intervju	21
4.2.1 Rekruttering av informanter og gjennomføring av intervju	22
4.2.2 Bruk av intervjuguiden	23
4.2.3 Analyse av intervjumaterialet	24
4.3 Dokumentanalyse	25
4.3.1 Utvalg av dokumenter	26
4.3.2 Fremgangsmåte	27

4.4	Forskningsetiske vurderinger	28
4.5	Metodediskusjon	29
DEL 5	- Funn	32
5.1	Funn fra dokumentanalysen	32
5.1.1	Kommunedelplan for Alna miljøpark	33
5.1.2	Kommuneplan for Oslo	34
5.1.3	Byøkologisk program for Oslo	36
5.1.4	Grøntplan for Oslo	37
5.2	Funn fra intervjuanalysen	38
5.2.1	Dyrelivets plass i urban planlegging	38
5.2.1.1	Ikke nok oppmerksomhet rundt dyreliv	38
5.2.1.2	Positive endringer for bynaturen gjennom de siste årene	40
5.2.1.3	Å tilrettelegge for dyr er også bra for folk.	40
5.2.2	Avhengig av gode samarbeidsprosesser.	41
5.2.2.1	Samling og dialog fra start til slutt.	41
5.2.2.2	Vanskelig å utnytte flerfaglig kompetanse	41
5.2.3	Planleggerens verktøy i ivaretakelsen av dyrelivet	42
5.2.3.1	Virkemidler for å ivareta dyreliv.	42
5.2.3.2	Kunnskap og bevisstgjøring	43
5.2.4	Utfordringer for planleggeren i spørsmål om dyreliv	43
5.2.4.1	Tap og oppsplitting av arealer	44
5.2.4.1	Vanskelige prioriteringer	44
DEL 6	- Diskusjon	47
6.1	Dyrelivets plass i urban planlegging.	47
6.2	Flerfaglig samarbeidsprosesser, kunnskap og bevisstgjøring	49
6.3	Utfordringer for dyrelivet	50
6.3.1	Tap og oppsplitting av habitater	50
6.3.2	Motstridende hensyn og vanskelige prioriteringer	51
6.4	Planleggerens virkemidler for å ivareta dyrelivet	53
DEL 7	- Konklusjon	56
	Referanseliste	58

DEL 1 - Introduksjon

Mer enn halvparten av verdens befolkning bor nå i byer (Apfelbeck et al., 2020, s. 1).

Urbaniseringen fører til store endringer i naturlandskap gjennom fragmentering og ofte total destruering. Det anslås at av de grønne områdene som fantes i byer og tettsteder i 1950-årene, finnes det nå bare 20-30 prosent igjen (Meld. St. 14 (2015-2016), s. 49). Belastningen på naturen i og nær byer og tettsteder har økt og arealet som brukes til tettsteder i Norge er nesten fordoblet de siste 40-50 årene. Dette medfører et økt press på dyrene som holder til i disse områdene. Ifølge regjeringens nettsider (2021) har vi aldri før, på globalt nivå, endret og påvirket naturen så mye som de siste femti årene. Svært mange arter og naturtyper står i fare for å bli utryddet, både globalt og i Norge (Regjeringen, 2021). Videre står det at det er et nasjonalt mål i Norge at menneskers påvirkning på naturen ikke skal medføre at arter og naturtyper blir borte. En levende natur med produktive økosystemer er et vilkår for bærekraftig utvikling (Prop. 1 S (2011-2012), s. 13). Vi har en lang vei å gå for å nå en slik målsetning, og for å klare det har vi som planleggere en viktig rolle.

1.1 Bakgrunn

I miljødirektoratets veileder «Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder» fra 2014, påpekes det at byene vanligvis er blitt utbygget uten hensyn til naturmangfoldet som befinner seg der. Det vil likevel finnes større og mindre intakte «restområder og sammenhenger» fra det tidligere rike naturmangfoldet (Miljødirektoratet, 2014). Disse områdene har stor betydning for dyre- og planteliv i de bebygde områdene, men på grunn av veksten i norske byer, kombinert med økt konsentrasjon av utbygging i byggesonen, er det økt press på disse arealene (Miljødirektoratet, 2014). Bredo Berntsen og Sigmund Hågvar (2010) forklarer i boken «Norsk natur – farvel?» at nedbyggingen av naturområder har vært en prosess som har foregått i over lang tid. Dette er kanskje selvsagt, men fra et planleggerperspektiv er det flere «trender» innenfor planlegging som på ulike måter har bidratt til denne nedbyggingen. For eksempel tok byplanteoretikere på slutten av 1800-tallet til orde for en «fortynning» av byene. På denne tiden ble hagebyen presentert som et ideal for byplanleggingen (Berntsen & Hågvar, 2010, s. 226). Denne bevegelsen fikk også sitt fotfeste i Norge, og satte sitt preg på utbyggingsmønsteret i byer og tettsteder. Den store byspredningen, ledet til omfattende nedbygging av bynære naturområder. Denne trenden snudde på tidlig 1990-tallet i kjølvannet av Brundtland-kommisjonens rapport om miljø og utvikling (Berntsen & Hågvar, 2010, s. 226). Nå skulle byene vokse innenfor de eksisterende by- og tettstedsgrensene, og dette ble etablert som mål for norsk arealpolitikk. Hovedargumentene bak denne arealpolitikken var ifølge Berntsen og Hågvar (2010), bevaring av biologisk mangfold og mindre utslipp av klimagasser. Denne fortettingen har likevel ikke vært helt problemfri, og hundremeterskoger og grøntområder har måttet gi tapt for økt tetthet i byene. Berntsen og Hågvar (2010) poengterer at bymiljøer med god grønnstruktur kan inneholde et forbausende høyt antall dyre- og plantearter, og dette er et tema som bør tas på alvor i kommunal planlegging. Dessverre er økonomiske og politiske hensyn med på å gjøre bevaringsarbeidet av biodiversitet vanskelig i urbane områder. Det dreier seg gjerne om private eiendommer med svært høye arealpriser og lokalpolitikere som prioriterer utvikling og arbeidsplasser framfor vern av rest-biotoper (Bevanger,

1992, s. 23). Ifølge Kjetil Bevinger (1992) ligger mye av løsningen i å bevisstgjøre planleggere, politikere og beslutningstakere. Planleggeres rolle vil være viktig i både rurale og urbane områder, men hensikten med denne oppgaven er å utforske hvordan dyreliv ivaretas i planer og planprosesser i urbane områder, med fokus på Oslo kommune.

1.1.1 Hva kjennetegner bynaturen?

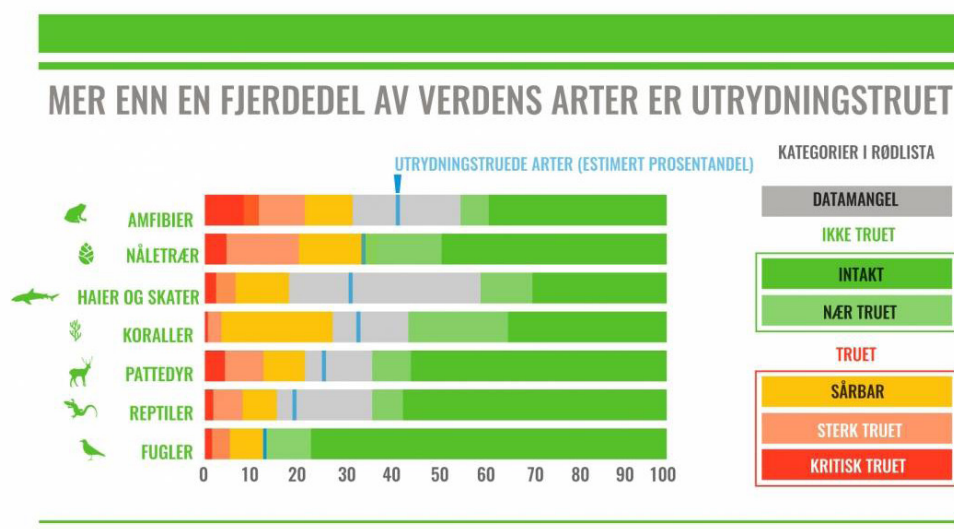
I Norge har det byer og tettsteder oftest vokst fram ved en eller annen form for vannvei – elv, hav eller innsjø, og Oslo er ikke noe unntak. På grunn av dette har de fleste byer og tettsteder i Norge et stort mangfold av naturtyper i umiddelbar nærhet, men det har også medført at unike naturtyper har gått tapt (Bevinger, 1992, s. 21). Dyrelivet i byen blir gjerne plassert i gruppen “generalister” eller “opportuniste”, som består av dyr som ofte er mer tilpasningsdyktige og tolerante. Felles for dem, er at de klarer å “leve med” negative miljøfaktorer, slik som forurensning, mangel på ressurser som mat og reirplass, konkurranse (og da særlig fra mennesker) og trafikk (Bevinger 1992, s. 22). Disse artene er relativt få, men har gjerne store populasjoner og stor geografisk utbredelse, slik at de totalt sett representerer en stor biomasse. Selv om man kan finne over 50% av Norges pattedyr- og fuglearter i Oslo kommune betyr ikke det at alle disse er vanlige å se. Fordi Norske byer og tettsteder har en generelt liten utstrekning, og derfor gjerne har kort avstand mellom naturlige habitater og bykjernen, vil man selv i de største byene oppleve at arter som ikke normalt assosieres med byen kan forville seg inn i de urbane områdene (Bevinger, 1992, s. 22). Det kan derfor være vanskelig å forutsi hvilke arter som totalt sett kan havne på en urban artsliste.

Ifølge Bevinger (1992) har man gjerne delt arealet en by beslaglegger i tre sektorer bestående av kjerne, midtre del og periferi. Innenfor planleggingsfaget har det vært lang tradisjon for at arealpresset avtar ut fra bykjernen. Lenger ut fra bykjernen dominerer gjerne hagelandskapet som danner overgangssonen mellom det urbane og suburbane. Ute i periferien dominerer gjerne kulturmark og mer urørte naturtyper. Kombinasjonen av disse tre hovedkategoriene kan gi det urbane miljøet et uventet høyt mangfold av arter (Bevinger, 1992, s. 11). Isolert sett vil artsmangfoldet gjerne være høyest i middels urbaniserte områder, og synkende med økende grad av bystruktur.

Mange av artene som lever i Oslo-området finnes få andre steder i Norge. Oslo kommune er den kommunen som ifølge artsdatabanken har flest påviste arter, men Oslo er også den kommunen der det er påvist flest arter som i dag er oppført på den nasjonale rødlisten (Oslo kommune, 2015, s. 5). Dette kommer også fram i en BioFokus-rapport fra 2016. Ifølge rapporten har Oslo og tidligere Akershus flest påviste rødlistearter i landet. Dette samtidig som store land- og ferskvannsarealer i disse områdene er under stort press fra utbygging, skogbruk, landbruk og andre arealforbrukene aktiviteter (Gammelmo, et al., 2016). Dette, og det at det finnes få store verneområder i og rundt Oslo, gjør at artene her er ekstra utsatt for inngrep i sine leveområder. Oslo og tidligere Akershus er antatt å være av stor viktighet for disse artenes fremtidige overlevelse i Norge, og det er flest påviste arter i Oslo, Bærum og Asker.

1.1.2 Internasjonale mål for biologisk mangfold

I desember 2022 samlet 193 land seg i Montreal for å bli enige om naturavtale, som skal stoppe og reversere tap av naturmangfold innen 2030 (WWF, 2022). Avtalen var en viktig milepæl for bevaring av verdens natur, og gir en klar retning for både menigheter næringsliv, investorer og forbrukere. Den inneholder de fleste elementer for å håndtere naturkrisen, men forutsetter politisk vilje og rask implementering (WWF, 2022). Liknende avaler har blitt inngått tidligere, men resultatene har uteblitt. I 2010 ble medlemslandene i FN-konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) enige om en ny tiårig plan for bevaring av biologiske mangfold (Sabima, 2022). Denne planen består av 20 delmål, også kalt Aichi-målene. Planlegging beskrives her som et av redskapene for å nå disse målene. Naturmangfoldet må ivaretas både i og rundt byene når vi planlegger og utvikler nye områder. Aichi-målene var et viktig steg mot bevaring av biologisk mangfold, men man har likevel ikke klart å oppnå noen av delmålene som skulle nås innen 2020 for å stanse tapet av naturmangfold (FN-sambandet, 2022). Til tross for at ingen av målene er nådd, ser man at flere av FNs medlemsland setter tap av naturmangfold på dagsorden. Ifølge FN-sambandets nettsider (2022) er det i dag flere medlemsland enn tidligere som er opptatt av å styrke beskyttelsen av naturen i sine lover og regler enn tidligere. Man kan likevel stille seg spørrende til om det blir gjort nok og om dette skjer fort nok. En internasjonal indeks er utarbeidet av International Union for Conservation of Nature (IUCN) som en monitor på hvor mange arter som står i fare for å dø ut. Denne viser at mer enn en fjerdedel av verdens arter er utryddingstruet. FNs rapport "The Sustainable Development Goals Rapport" fra 2022, skriver at hovedårsaken til denne nedgangen i arter er landbruk og urban utvikling. Den nye naturavtalen fra desember 2022 søker å reversere denne utviklingen, men for at naturavtalen skal få noen praktisk betydning er vi helt avhengig av politisk vilje.

Figur 1 - IUCN sin indeks over artenes tilstand (FN-sambandet, 2023)

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene inne 2030 (FN-Sambandet, 2023). Disse består av 17 mål og 169 delmål, og skal være med på å styre utviklingen framover. Jeg har i denne oppgaven valgt ut følgende bærekraftsmål og delmål som er relevant for oppgavens tematikk:

Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av arts mangfold

- 15.5 Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater, stanse tap av biologisk mangfold og innen 2020 verne truede arter og forhindre at de dør ut.
- 15.9 Innen 2020 integrere verdien av økosystemer og biologisk mangfold i nasjonale og lokale planleggingsprosesser.

Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.

- 11.4 Styrke innsatsen for å verne og sikre verdens kultur- og naturarv.
- 11.7 Innen 2030 sørge for at alle, særlig kvinner og barn, eldre og personer med nedsatt funksjonsevne, har tilgang til trygge, inkluderende og tilgjengelige grøntområder og offentlige rom.

Figur 2 - Utvalg av de relevante bærekraftsmålene (FN-sambandet, 2023)

Både bærekraftsmål 15 og 11 er relevant for denne oppgavens tematikk. Delmål 15.5 søker tiltak for å redusere habitatsødeleggelse og tap av biologisk mangfold. Dette gjelder i aller høyeste grad for byøkologien, der ulike arters leveområder er under sterkt press. Delmål 15.9 viser at planleggere har en viktig rolle i det å ivareta økosystemene og mangfoldet av arter.

1.1.3 Nasjonale føringer

Regjeringen fastsetter årlige nasjonale miljømål. Ett av disse målene sier at ingen arter og naturtyper skal utrykkes. Et annet sier at økosystemer skal ha god tilstand og tilby økosystemtjenester (Miljødirektoratet, 2022, s. 2). På kommunalt nivå utarbeider regjeringen nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, som kommunene skal følge opp i sin arealplanlegging. Kommunene skal blant annet identifisere og ta hensyn til viktig naturmangfold, friluftsområder, overordnet grønnstruktur, kulturhistoriske verdier, kulturmiljø og landskap i planleggingen (Miljødirektoratet, 2022, s. 2). Forvaltningsmålet for naturtyper sier at mangfoldet av naturtyper skal ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområder og med det arts mangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype (Miljødirektoratet, 2022, s. 2). Dette målet er også nedfelt i naturmangfoldloven § 4.

I stortingsmeldingen Natur for livet – norsk handlingsplan for naturmangfoldet, fra klima- og miljødepartementet (2015-2016), blir urbane økosystemer forklart som et forholdsvis nytt begrep. Begrepet inkluderer alle elementer av natur i byområder, også privatpersoners hager. Det er videre stor variasjon i hvor stor betydning ulike grøntområder har for naturmangfoldet, og ofte er de grønne strukturene som ikke er regulert til grønne formål vel så viktige som de som er det (Meld. St. 14 (2015-2016)). Veksten i byer som Oslo er ventet å fortsette, og dette øker sannsynligheten for nedbygging og oppsplitting av naturområder og grønne strukturer som er svært viktig for dyre- og planteliv. Virkemidlene man har i arealplanleggingen for å ivareta naturmangfoldet omfatter arealformål, hensynssoner, bestemmelser og retningslinjer (Miljødirektoratet, 2022, s. 2). Disse kan benyttes og kombineres på ulike måter for å beskytte naturtyper mot nedbygging og inngrep, og det er opp til den enkelte kommune å vurdere hvilke virkemidler og kombinasjoner av virkemidler som er best egnet i hver enkelt plansak. I bysammenheng er det spesielt arealformålene “grønnstruktur” og underformålet “naturområdet”, som egner seg for å beskytte naturtypelokaliteter. Kommunen kan også fastsette bestemmelser for å sikre naturtyper og annen verdifull natur. Det er svært viktig å ha god, oppdatert og nøyaktig kunnskap om naturtypelokalitetene for å planlegge arealbruk og anleggsarbeid. Hensynssone kan brukes av kommunen når et område har et verdifullt naturmangfold, og at dette må framkomme av planen (Miljødirektoratet, 2022).

1.1.4 Plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven

Plan- og bygningsloven (PBL) er et av de viktigste redskapene man har som planlegger. Loven bygger på et prinsipp om at arealbruken i Norge skal styres gjennom planer og i forarbeidene til loven står det at: “Loven skal for det første være en lov om bred samfunnsplanlegging som også omfatter arealplanlegging og arealstyring” (Holth, 2021, s. 8). PBL fungerer ved å samordne lovverk som berører utnyttelse av arealer, såkalte sektorlover (Stokke & Movik, 2022, s. 26). Den nye plan- og bygningsloven ble vedtatt i 2008, og er det viktigste redskapet for å forvalte arealer og ta hensyn til ulike samfunnsinteresser (Miljøverndepartementet, 2009). Arealer er en begrenset ressurs og ofte er det vanskelig å vite hva som skal prioriteres hvor, på bakgrunn av store interessemotsetninger (Bugge, 2011). Interessekonflikter knyttet til naturområder er ofte vanskelige. Verdier knyttet til natur er vanskelig å måle i kroner og øre og har gjerne et svakt rettslig vern. Dermed blir den ofte oversett (Bugge, 2011). I dag er tap av naturmangfold regnet som en av de største utfordringene verdenssamfunnet står ovenfor, sammen med klimaendringene (Stokke & Movik, 2022, s. 27). Ifølge Synne Movik (2022), er det viktig at når vi planlegger hvordan vi skal bruke arealene våre, må vi være bevisste på hvilke virkninger det har på naturmangfold, og hvordan vi kan planlegge på en måte som gjør at vi i størst mulig grad kan ta vare på dette mangfoldet. I dag er naturmangfoldloven, som trådte i kraft i 2009, det viktigste virkemiddelet forvaltningen har for å ta vare på norsk natur (Bjærke, 2018, s. 7). Naturmangfoldloven er en sektorovergripende lov, som vil si at bestemmelsene i kapittel II (§§ 4-12) har betydning for alle saker der det fattes vedtak etter plan- og bygningsloven som berører naturmangfoldet (Stokke & Movik, 2022, s. 29). Loven tjener til å virkeliggjøre den grunnlovfestede retten til en “Natur hvis produksjonsæвне og mangfold bevares” (Backer, 2009, s. 182). Natursynet som ligger til grunn

for loven gir rom for flere perspektiver, uten at noen av dem har et fortrinn. (Backer, 2009, s. 183). Formålsparagrafen dekker det syn at naturen og andre naturlige organismer har en egenverdi, men den fanger også uttrykkelig opp et antroposentrisk syn på naturen ved å si at den skal tas vare på også som grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel (Backer, 2009, s. 184). Ifølge Backer (2009) kan man si at loven gir regler på tre nivåer: For det første dekker loven den mest verneverdige og særpregete delen av norsk natur (særlig reglene om områdevern og prioriterte arter). For det andre skal loven ivareta naturmangfoldet i hverdagslandskapet (særlig med regler om utvalgte naturtyper, forvaltningsprinsipper for arter og regler om fremmede organismer). For det tredje har loven betydning for all virksomhet som påvirker naturen (gjennom bestemmelser om bærekraftig bruk i lys av lovformålet).

1.1.5 Eksempler på tilrettelegging for dyreliv i Oslo kommune

Det finnes flere gode eksempler på planleggingspraksis innenfor feltet. Det første eksempelet er Oslo kommunes målsetning om gjenåpning av bekker og elver. Oslo kommune har en målsetning om å gjenåpne flest mulig av Oslos lukkede bekke- og elvestrekninger (Oslo kommune, 2015). I styringsdokumentet fra Oslo kommune står det at gjenåpningene blant annet har som mål å bedre byøkologien, friluftsliv og folkehelse. Prinsippene for gjenåpningene er utarbeidet i samarbeid mellom Bymiljøetaten, Plan- og bygningsetaten, Eiendoms- og byfornyelsesetaten og Vann- og avløpsetaten. Det har opprinnelig rent en rekke bekker og elver igjennom Oslo, men helt fram til 1990-tallet var det vanlig å lukke bekker og elver i rør (Oslo kommune 2015).

Figur 3 – Oversikt over Oslos ti elver og bekker. Fortsatt er en del av hovedløpene lukket. Svært mange av sidebekkene er også lukket, men i framtiden vil trolig flere av disse bli åpnet. (Oslo elveforum, u. å.)

I 1987, før mye av gjenåpningene ble påbegynt, vedtok formannskapet i Oslo et "Miljøpolitisk prinsippprogram for vern av elver, bekker og vann (Bevanger, 1992, s. 21). Dette hadde stor betydning for å fremme en rikere fauna. Å legge vann i rør har mange skadevirkninger, deriblant at det reduserer vassdragenes biologiske mangfold ved å ødelegge gyteplasser, hindre fiskevandring, og ødelegge leveområder for planter og dyr. Ifølge Kjetil Bevanger (1992) er grønne korridorer langs elver, med tilgrensende habitater de mest verdifulle arealene i det urbane miljøet. De virker som reservoarer for høy biodiversitet og reduserer isolasjon til de større økosystemene som grenser opp mot de urbane områdene (Bevanger, 1992, s. 2). Alnaelven er en av elvene i Oslo som har fått flere av sine strekninger gjenåpnet. Delplanen for Alna miljøpark, som jeg har analysert, har som sitt hovedmål å tilrettelegge for gjenåpning og oppgradering av viktige sidevassdrag. Gjenåpning av Oslos elver og bekker er kanskje et av de viktigste tiltakene for bevaring og tilrettelegging for urbant dyreliv, og at Oslo kommune har dette som en målsetning vil ha stor betydning for både mennesker og dyr i Oslo.

Et annet eksempel fra Oslo er Oslo kommunes tiltak for å bevare naturmangfoldet i og rundt Østensjøvannet. Østensjøvannet naturreservat befinner seg rundt fem kilometer fra Oslo sentrum, og ble opprettet for å bevare området fra stadig sterkere utbyggingspress (Bymiljøetaten Oslo, 2020). Området omfatter noen av de største gjenværende naturverdiene i Oslo. Planen for området inneholder målrettede tiltak for å ta vare på viktige habitater for ulikt dyreliv. Et av tiltakene bymiljøetaten har satt i gang, med god hjelp av frivillige, er å holde vadedammen ved Østensjøvannet ved like. I 2021 ryddet de dammen for takrør, som er en av de største norske gressartene, for å hindre at vadedammen skulle gro helt igjen (Barazesh, 2021). Dette gjør de for å sikre leveområdene til vadefugler og gressender. Man har tatt hensyn til de ulike artene som lever der ved å sikre ulike soner, med dypt vann for andefugler som dykker og åpent vannspeil med grunt vann for vadefugler som vasser langs kantene. I tillegg har de bevart deler av takrørskogen for de fuglene som lever der (Barazesh, 2021). Dette eksempelet illustrerer godt hvordan samarbeid mellom planleggere og biologer kan bidra til vern og målrettede tiltak som kommer dyrene til gode.

1.2 Forskning innenfor feltet

Det er gjort lite forskning som knytter planlegging til ivaretagelsen av urbant dyreliv, og det meste av denne forskningen er gjort utenfor Norge. Jeg skal i denne delen presentere noe av forskningslitteraturen som finnes på dette område. Denne litteraturen tar blant annet for seg utfordringer og muligheter som knytter seg til ivaretagelse av dyreliv i byer.

1.2.1 Dyreliv i planleggingsfaget

Timothy Beatley og Marc Bekoff (2013), kritiserer planleggingsfaget i boken *Ethics, design, and planning of the built environment*, for å vie alt for lite oppmerksomhet til dyreliv i planleggingslitteraturen og i moderne planleggingspraksis, til tross for at urban planlegging i stor grad også påvirker dyrene. De urbane dyrene nevnes sjelden i moderne samfunnsplaner. Ifølge Kjetil Bevanger (1992) er det få andre steder hvor kampen om bevaring av biologisk mangfold er så hard og vanskelig som i sentrale byområder, hvor hver kvadratmeter er definert ut fra

økonomiske hensyn. Bevanger (1992) påpeker videre at det at enkelte byer har bevart en viss biodiversitet, primært har en "estetisk" bakgrunn. Eksistensen av berømte parkområder, med relativt stor biodiversitet, slik som Central Park og The Gateway National Recreation Area i New York, skyldes ikke nødvendigvis bevisste holdninger til behovet for biodiversitet. Også i Norge har de fleste byer og tettsteder et stort mangfold av naturtyper, men økonomiske og politiske hensyn gjør bevaringsarbeidet vanskelig i urbane områder (Bevanger, 1992, s. 21). Ifølge Bevanger (1992) er det primært bevisstgjøring av planleggere, politikere og beslutningstakere, og gjennomslag for prinsipper omkring bevaringsstrategier som vil bidra til bedring for det urbane biomangfoldet.

Under Urban Wildlife Information Network (UWIN) sitt toppmøte i 2019, ble det samlet 80 forskere, planleggere og designere fra ulike deler av Nord-Amerika for å diskutere deres rolle i bevaringen av urbant biomangfold (Kay et al., 2021, s. 6). Flere av deltakerne rapporterte at dyreliv ofte får lav prioritet til fordel for andre samfunnsinteresser. Det var også flere tilfeller der planleggere ytret bekymring rundt de antatt negative konsekvensene dyreliv kunne ha i et boligområde, slik som å skape frykt, skade på infrastruktur og estetikk (Kay et al., 2021, s. 6). Det kan oppstå konflikt mellom ting som skaper trygghet for mennesker, men er til skade for vilt dyreliv, slik som gatelys. Et annet eksempel er parker og vegetasjon langs gater der en har ønsket å opprettholde et "velholdt" og "striglet" uttrykk, som kan glede byboere, men som fungerer dårlig for dyrelivet. Urban planlegging er først og fremst menneskeorientert, og derfor ute etter løsninger som sørger for menneskelig trivsel. Mellissa Pineda Pinto (2020) har gjort en studie av planleggeres holdninger til miljøetikken. Alle hennes informanter uttrykker på ulike måter at byplanlegging underbygges av en antroposentrisk etikk. Miljøtiltak er gjerne formulert med hensyn til helse, rekreasjonsmuligheter og estetiske kvaliteter, og sjelden med hensyn til andre arter.

1.2.2 Verdien av naturmangfold i byen

Det som er bra for dyrelivet i byen er ofte også bra for menneskene. Naturlige områder med variert vegetasjon har stor betydning for folkehelsen i form av å være viktige rekreasjonsområder. Miljødirektoratet (2014) legger i sin veileder vekt på at man i tillegg til å se på naturens verdi i økologisk forstand, også bør se på hva som gjør at de som bruker områdene opplever dem som vakre, spennende og opplevelsesrike. Kunnskapen om hva en har av naturmangfold, kombinert med erfaringer med hvilke opplevelse av natur folk verdsetter, er viktig for kartlegging og for å gjøre riktige valg i planleggingen (Miljødirektoratet, 2014, s. 28). Det lokale, nære mangfoldet av planter og dyr, er ofte helt sentralt for stedets befolkning. Å ha planter og dyr i nærmiljøet har stor betydning for hvor mye vi bryr oss om naturen (Apfelbeck et al., 2020, s. 2). Det er mye empirisk belegg for at det å eksponeres for natur har positiv innvirkning på oss mennesker. I boken *Biophilic Cities*, av Timothy Beatly (2011), blir det blant annet nevnt at en av de tidligste studiene på dette viste at pasienter på et sykehus med vindu ut mot naturlige omgivelser ble raskere friske og hadde mindre behov for smertestillende medikamenter (Beatly, 2011, s. 4). I følge Beatly (2011), har senere studier vist at det å oppholde seg i naturlige omgivelser kan bidra til mindre stress, bedre humør- og kognitive ferdigheter. I tillegg til å være bra for folkehelsen gir de grønne elementene også en økonomisk gevinst. For eksempel er boliger med nærhet til grønne områder gjerne mer attraktive og selges for mer enn boliger der dette mangler (Beatly, 2011, s. 7).

Et av problemene med å måle verdien på dyrelivets tilstedeværelse, er at fordelene ofte er immaterielle (Soulsbury & White, 2015, s. 545). Dyrelivets innvirkninger kan likevel være betraktelige. Ifølge Kjetil Bevanger (1992) er det i urbanøkologisk sammenheng særlig to forhold som står sentralt. Det første er natur og dyreliv som opplevelsesressurs, og det andre er som pedagogisk ressurs. Rent materielt sett bedrer ikke dette vår tilværelse i noen særlig grad, men det kan på lengre sikt bedre livskvaliteten til by-beboere. I undersøkelsen “Green interventions” ble personer i urbane områder bedt om å notere i en app hva de likte å se i grøntområder, over en periode på 7 dager (McEwan et al., 2020). Svarene ble kategorisert inn i ulike tema. Formålet med studien var å se hvordan naturlige omgivelser i byen påvirket mental helse. Et av de vanligste temaene var “wonder at encountering animals”. Dyrene som først og fremst ble nevnt var fugler, ekorn og rev, men flere svarte at de fant glede i å observere et mangfold av arter (McEwan et al., 2020, s. 3). Særlig fuglesang ble trukket fram som noe mange fant glede i. Å oppleve biotiske elementer i nærområdene sine har ifølge denne studien en positiv innvirkning på menneskers mentale helse. Det må likevel nevnes at det ikke er alle dyr som bringer fram glede og fasinjon. I en norsk sammenheng er det ofte høyt konfliktnivå rundt dyr som rotter, måker og grevling. Dette er dyr vi gjerne ikke ønsker å ha rundt oss. Likevel finnes det eksempler på at upopulære dyr har fått et bedre rykte gjennom tilrettelegging. Beatley og Bekoff (2013) trekker fram et eksempel fra Austin i Texas. Broen Congress Avenue Bridge, har lenge vært hjem til rundt 1.5 millioner flaggermus. Hver kveld flyr flaggermusene ut fra undersiden av broen, og hendelsen samler store mengder tilskuere. De store mengdene med flaggermus ble opprinnelig sett på som et problem, men er nå omfavnet av byens borgere (Beatly & Bekoff, 2013, s. 188) Takket være Bat Conservation International som jobbet aktivt med å endre oppfatning av flaggermus, er folk i byen nå stolte av sin flaggermuspopulasjon. Flaggermusene er blitt en viktig turistattraksjon for byen, og det estimeres at rundt 100.000 mennesker besøker broen hvert år (Beatly & Bekoff, 2013, s. 188). I senere tid har det blitt bygget plattformer for tilskuere og veivesenet i Texas har planlagt nye broer designet for å huse flaggermus. Eksempelen illustrer godt hvordan sameksistens kan fungere med tilrettelegging.

Figur 4 – Store folkemengder samles for å se flaggermusene fly ut fra undersiden av broen. Foto: Amanda Stronza, 2017

DEL 2 - Problemstilling

Som jeg har redegjort for i bakgrunn for oppgavens tema bidrar urban spredning, fortetting, og andre menneskelige aktiviteter til stadig større utfordringer for dyrene som deler arealene med oss. Hvordan vi forholder oss til disse utfordringene bør være av stor relevans for planleggere. Som byplanlegger har man stor innflytelse på hvordan framtidens byer blir formet, men som regel er det menneskelige interesser som påvirker byens form og funksjon. Forskningsgjennomgangen viser at dyrene ofte taper når deres interesser veies opp mot menneskelige interesser, selv om det finnes positive eksempler på sameksistens. Hensikten med denne oppgaven er å utforske hvilken rolle planleggere har i å utvikle byens arealer på en måte som også har plass til de ville dyrene.

Problemstillingen og forskningsspørsmål er som følger:

Hvilken rolle har planleggere i ivaretagelsen av vilt dyreliv i urbane områder?

- Hvilke muligheter og utfordringer er knyttet til å ivareta urbant dyreliv i planlegging?
- Hvordan behandles hensynet til urbant dyreliv i plan- og styringsdokumenter i Oslo kommune?

DEL 3

Teori	12
3.1 Landskapsøkologi.	12
3.2 Miljøetikk	13
3.3 Wildlife-inclusive urban design (dyrelivsinkluderende urbant design)	14
3.4 Miljøplanlegging	16
3.5 Økologiske arealprinsipper	16
3.6 Økosystemtjenester.	18

DEL 3 - Teori

I det følgende presenteres teoretiske perspektiver, begreper og retninger som rammer inn og belyser oppgavens tematikk.

3.1 Landskapsøkologi

Landskapsøkologien skiller seg til en viss grad fra mer tradisjonell økologi ved at den i større grad fokuserer på landskapsrommet og hvordan det påvirker økosystemene. Økologi kan kort forklart beskrives som samspillet mellom de levende og de ikke-levende faktorene i et avgrenset geografisk område (Oslo kommune, 2011, s. 17). I en by-kontekst er de levende faktorene mennesker, dyr, planter og mikroorganismer, mens de ikke-levende faktorene er luft, lokalklima, vann, jordsmonn og berggrunn (Oslo kommune, 2011, s. 17). Innenfor landskapsøkologi handler det her om hvordan leveområder for arter fordeler seg i landskapet og hvordan de henger sammen (Thylén, 2020, s. 12). Målet har vært å forsøke å forene ulike økologiske tradisjoner og naturvitenskaplige grener med praktiske disipliner, til et helhetlig perspektiv på økologiske strukturer og prosesser i menneskepåvirkede landskap (Knudsen, 2002, s. 83). Det grunnleggende elementet i landskapsøkologien er at man er overbevist om at den romlige fordelingen av ulike typer arealer har betydning (Heggenes & Dramstad, 2004). Jan Heggenes og Wenche Dramstad (2004) definerer begrepet i sin artikkel "Landskapsøkologi - arealplanleggerens økologi?", som "analysen av de fysisk-biologiske sammenhenger og samspill som knytter seg til ulike arealenheter i et område".

For å kunne opprettholde levedyktige populasjoner er de fleste arter avhengig av at et egnet leveområde av en viss størrelse finnes spredt i landskapet og at disse henger sammen med et slags nettverk. Større leveområder med store populasjoner kan være svært robuste, særlig hvis de henger sammen med andre leveområder. Små og isolerte leveområder kan derimot være veldig sårbare (Thylén, 2020, s. 12). Som et generelt prinsipp kan man si at desto mer fysisk sammenheng det er mellom grøntområdene, jo lettere og tryggere blir det for dyr og planter å bevege seg i urbane områder (Hughes et al., 2018, s. 6). Nettopp derfor er det viktig med en god blågrønn infrastruktur, altså nettverk av vassdrag og grønnstruktur. Sammenhengende blågrønn infrastruktur er spesielt viktig i byer og bynære områder, der mye av arealet er uegnet som leveområde (Thylén, 2020, s. 12). Innenfor byplanlegging er det nettopp arealer vi arbeider med. Areal er verdifullt for mennesker, dyr og planter, men menneskers påvirkning på arealene er global, og ofte uheldig for de ulike artene vi deler dem med. Ifølge Heggenes og Dramstad (2004) er det ofte dårlig kommunikasjon og manglende forståelse på tvers av de vanligst involverte fagdisiplinene, og her kan landskapsøkologien fungere som et bindeledd. Dette fordi landskapsøkologien har som mål å knytte økologiske funksjoner til romlig struktur (Heggenes & Dramstad, 2004). Litt forenklet deler Heggenes og Dramstad (2004) landskapet inn i tre kategorier med ulike elementer:

- *'Patches'* - oversatt til *Lommer* – Beskriver en flate som er relativt ensartet og klart avgrenset i forhold til omgivelsene. "Lomme" er kanskje mest beskrivende da det sier noe om at det er snakk om et innhold i et avgrenset rom.

- *Lineære elementer* – Beskriver et område som er langt og smalt. I likhet med lommer er de også tydelig avgrenset fra sine omgivelser og relativt ensartet innenfor sine grenser. Ofte brukes også ordet korridorer.
- *Matriks* eller *mellomområder* - Den biologiske betydningen er “det som holder noe på plass”. Matriks er altså det som ligger rundt eller mellom de andre landskapselementene.

Ifølge Heggenes og Dramstad (2004) kan alle deler av landskapet beskrives som en del av en lomme, et lineært element eller matriks. I en by-setting kan for eksempel en hage eller en park være lommer. En allé er et lineært element, og matrikset i byen vil være bebyggelse, eller asfalt. Landskapsøkologien er relevant innenfor planleggingsfaget fordi den kan være med å belyse konsekvensene av de ulike måtene vi organiserer arealbruken vår på. Dette kan bidra til en mer bevisst planlegging av byen, der vi minimerer skadevirkninger, og i beste fall skaper løsninger som er positive også for ikke-menneskelige byborgere.

3.2 Miljøetikk

Miljøetikken tar for seg forholdet mellom mennesker, ikke-menneskelige arter og naturen (Palmer et al., 2014, s. 420). Et av hovedspørsmålene som stilles er hvem og hva som har verdi og bør gis moralsk hensyn (Pinto, 2020, s. 2853). Mye av miljøproblematikken, slik som utryddelsen av arter, håndtering av ressurser, klimaendringer, befolkningsvekst og forurensing er ifølge Pamler et al., (2014) like mye et spørsmål om etikk, som om økonomiske og juridiske spørsmål. Derfor er det helt vesentlig at vi evaluerer vår politikk og våre praksiser med hensyn til hva som er riktig og galt, i tillegg til vekst og utvikling.

Miljøetikken har siden 70-tallet utviklet seg til å bli et felt med ulike og til tider motstridende virkelighetssyn. Palmer (2003), deler for enkelhetens skyld, miljøetikken inn i to virkelighetssyn – Ikke-antroposentrisk og antroposentrisk. Den ikke-antroposentriske etikken verdsetter naturen gjennom å argumentere for iboende like rettigheter og moralsk hensyn for alle arter og/eller økosystemer. Dette synet skiller seg fra det antroposentriske synet som setter mennesket i en maktposisjon hvor vi har ansvar for å forvalte eller forringe naturen og alle former for ikke-menneskelig liv. Det antroposentriske synet har blitt kritisert for å i for liten grad å inkludere dyrelivets egenverdi. Innenfor denne retningen har det vært vanlig å tenke at det bare er mennesker som har moralsk status eller moralsk signifikans, eller at mennesker er moralsk mye viktigere enn andre levende skapninger. Forskningslitteraturen innenfor miljøetikken benytter seg av begreper som “ikke-menneskelig”, men snakker sjelden om dyreliv spesifikt (Palmer, 2003, s. 2). Palmer (2003) kritiserer miljøetikken for først og fremst å fokusere på hvilken betydning naturen har for menneskers liv, helse og lykke. Ifølge Palmer (2003) blir dyrene ofte fremstilt som en medvirkende faktor i den effekten naturen har på mennesker.

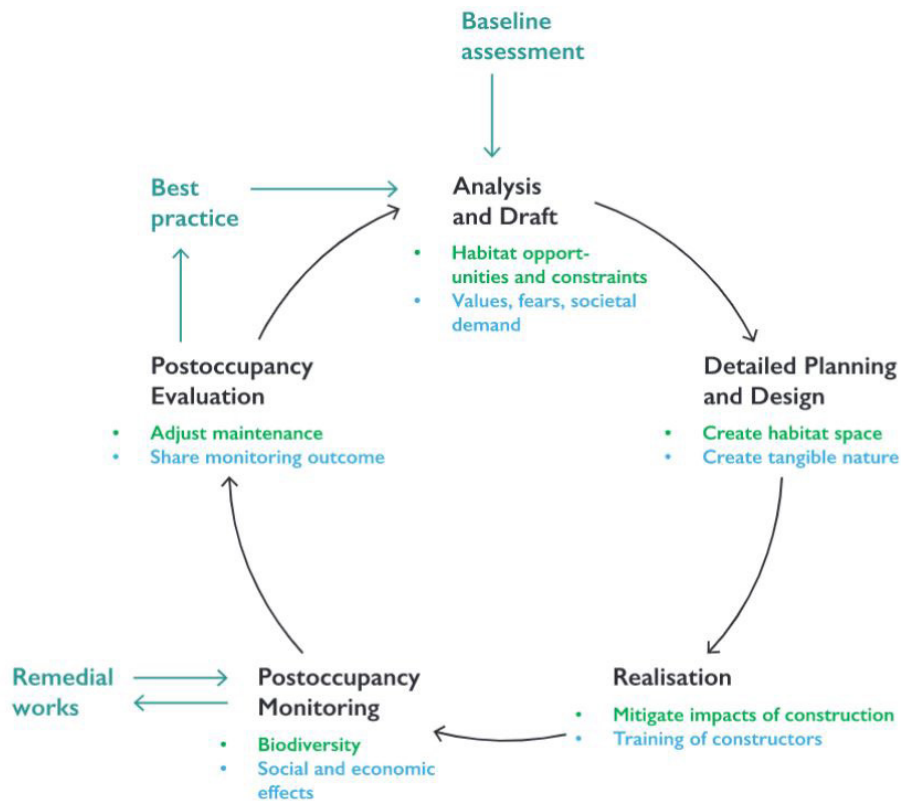
Den ikke-antroposentriske retningen fokuserer på dyrs moralske status, som tenkende og følede vesener, og avviser at menneskelige interesser og hensyn alltid skal settes først (Palmer, 2003,

Callicot, 1980). Denne tenkningen har sitt opphav blant annet i den amerikanske filosofen Aldo Leopolds begrep "Land ethics" fra boken "A Sand County Almanac" (1949), der han argumenterer for at dyr, planter, jord og vann, som tradisjonelt ikke har hatt moralsk status, rettigheter eller respekt, må inkluderes i og tilgodesees av vårt moralske fellesskap (Callicot, 1980). Leopold regnes som miljøetikkenes far og hans utlegning av "Land ethics" er svært interessant og relevant som tenkningsgrunnlag for ivaretagelse av urbant dyreliv, men det vil føre for langt å gå videre inn i hans tekster her.

Miljøetikken er relevant for planleggingsfaget fordi nesten alle aspekter av planlegging involverer beslutninger som påvirker naturen (Pinto, 2020, s. 2862). Spesielt viktig blir dette når man ser at uavhengig av hvor mye innsats som nedlegges for å bevare naturen, ender den likevel opp med å bli fragmentert.

3.3 Wildlife-inclusive urban design (dyrelivsinkluderende urbant design)

Wildlife-inclusive urban design, oversatt av meg til dyreinkluderende urbant design, er et konsept som kan implementeres hvor som helst i bebygde områder i byen, og da spesielt i boligområder og industrielle områder. Konseptet setter søkelys på prosjektbasert planlegging og innebærer tverrfaglig samarbeid hvor fokuset ikke bare er på menneskelige behov, men også spesifikt på dyrelivets behov (Apfelbeck et al., 2020, s. 4). Dyreinkluderende urbant design ønsker å implementere hensynet til dyrs behov inn i nye byprosjekter. Et viktig aspekt ved dyreinkluderende urbant design er at hovedfokuset ikke bare ligger på truede og/eller vernede arter, men hele spekteret av dyreliv som håndterer det å leve i et urbant miljø. Behovet for et slikt konsept kommer av at bevaring av biologisk mangfold konkurrerer med andre prioriteter innenfor planlegging, slik som infrastruktur og boligbygging (Apfelbeck et al., 2020, s. 2). Dyreliv forsvinner gjerne langt ned på prioriteringslista. Tverrfaglig samarbeid er en viktig del av dyreinkluderende urbant design. Særlig det å involvere økologer tidlig i planprosesser trekkes fram som viktig i denne sammenheng. Vanligvis fungerer økologer som eksterne konsulenter, men de involveres sjelden i selve planprosessen (Apfelbeck et al., 2020, s. 5). Diskusjonen om dyreinkluderende urbant design og planlegging blir stadig mer relevant, men det mangler forståelse for hvordan planleggere, forvaltere, biologer og økologer kan bevege seg videre fra teori til en praksis med tverrfaglig samarbeid som støtter opp under biomangfold i byene (Kay et al., 2021, s. 2). Dyreinkluderende urbant design søker å skape prosesser der hensynet til dyreliv og mennesker implementeres i hvert steg i prosjektplanleggingen, gjennom flerfaglig samarbeidsprosesser.

Figur 5 – Viser prosessen for dyreinkluderende urbant design. Stegene i prosessen matcher tidslinjen i utbyggingsprosjekter. Grønn skrift fremhever dyrelivet sine behov og blå skrift representerer de menneskelige interesser. Begge skal tas hensyn til på hvert steg. (Apfelbeck et al., 2020, s. 8).

Det finnes flere eksempler der hensynet til dyreliv har vært med på å forme ny byutvikling. Timothy Beatley (2011) beskriver i boken *Biophilic Cities*, hvordan ulike byer har integrert dyrevennlige løsninger i sitt planarbeid. Han trekker særlig fram byen Brisbane i Australia, hvor man lenge har prioritert prosjekter som søker å legge til rette for at dyr kan bevege seg trygt gjennom byen ved hjelp av sammenhengende grøntstrukturer og viltbroer over bilveier.

Figur 6 – Viser broen i Brisbane med tilrettelagt viltovergang. (Blacker & Jones, 2014)

Broen i figur 6 ble bygget i 2004 og er dekket i tett lokal vegetasjon og har flere funksjoner for ulike arter. Blant annet er det bygget underganger for amfibier, og påler som skal fungere som landingsplattformer og hvilested for dyrearter som flyveekorn. Gjerder er med på å styre dyrene i retning av de trygge passasjene (Beatley, 2011, s. 88).

Å tilrettelegge for og ta hensyn til dyrene behøver ikke bare å handle om bevaring og vern av eksisterende naturområder, selv om dette uten tvil er det viktigste tiltaket. Dyreinkluderende urbant design handler om å finne smarte løsninger som også inkluderer dyreliv i nye utbyggingsprosjekter.

3.4 Miljøplanlegging

Miljøplanlegging kan ifølge Knut Bjørn Stokke og Synne Movik (2022) forstås som arealplanlegging på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå som påvirker naturmiljø og folkehelse. Her er det ikke bare snakk om det ytre naturmiljøet, men også hvordan folks helse blir påvirket av deres omgivelser. Dette er en bred forståelse som kan sies å gjelde for all arealplanlegging, men poenget med å bruke et begrep som miljøplanlegging er først og fremst å øke bevisstheten rundt sammenhengende mellom arealplanlegging, naturmiljø og folkehelse (Stokke & Movik, 2022). Det er et viktig aspekt innenfor miljøplanlegging å tenke helhetlig, altså å være bevisst sumvirkninger der man ser på hvordan ulike områder henger sammen. Miljøplanlegging på kommunalt nivå kan fort bli fragmentert og lite koordinert. Dyreliv for eksempel, bryr seg lite om kommunegrenser, så Stokke og Movik (2022) argumenterer derfor for at skal man få til en fornuftig forvaltning av sammenhengende områder, må planleggingsblikket løftes fra det helt lokale til det regionale og nasjonale. Dette blir spesielt viktig når man vurderer sumvirkninger av ulike enkeltvedtak. Et tiltak som har relativt små konsekvenser isolert sett, kan allikevel være vesentlig når man ser det i sammenheng med andre tiltak over et større område.

Sammenhengen mellom plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven står sentralt i forståelsen av miljøplanlegging. Begge disse lovene er sektorovergrepene som legger føringer på arealbruk (Movik & Stokke, 2022, s. 14). Naturmangfoldloven er et viktig supplement til plan- og bygningsloven, og de to lovene virker ofte sammen i beslutninger som fattes gjennom ulike planprosesser som omfatter land- og sjøarealer til bestemte formål (Movik, 2022, s. 29).

3.5 Økologiske arealprinsipper

For å ivareta levedyktige naturområder, er det helt nødvendig at man ser på dyr og planters arealbehov. De økologiske arealprinsippene gir en indikasjon på hva som bør legges vekt på, enten man opparbeider nye eller skal bevare eksisterende grøntområder. Her er det ikke bare arealets form, størrelse og beliggenhet som er av betydning, men også arealets innhold (Direktoratet for naturforvaltning, 2003, s. 50). For eksempel ser man at fuglelivet er langt rikere og mer variert i et område med gammel trevegetasjon og store trær. Miljødirektoratet (2014) anbefaler at arealprinsippene legges til grunn for all arealplanlegging. En økologisk fundert arealplan er avgjørende for ivaretagelsen av den blågrønne strukturen og for sikring av et bredt spekter av naturkvaliteter (Oslo kommune, 2007).

De økologiske arealprinsippene består av ni prinsipper som ifølge miljødirektoratets veileder (2014) bør danne grunnlaget for den grønne arealplanleggingen. Disse prinsippene skal fungere som helt generelle retningslinjer som baserer seg på den kunnskapen man har om plante- og dyrearters krav til omgivelsene sine (Miljødirektoratet, 2014, s. 32). Prinsippene illustreres i figuren nedenfor:

PRINSIPPBEGREP	SLIK	IKKE SLIK
Avstand		
Størrelse		
Form		
Arealvariasjon		
Korridorer		
Buffersone		
Biotopmangfold		
Alder	Ta vare på gamle biotoper	Rasere all eksisterende natur, for så å plante ny
Kanteffekt		

Figur 7 – Oversikt over de økologiske arealprinsippene. (Miljødirektoratet 2014, s. 32).

Avstand – Avstanden bør bære så liten som mulig. Dette fordi ulike arter har forskjellig evne til å bevege seg i landskapet eller spre seg. Mindre eller lik 500 meter er en anbefalt rettesnor som i de fleste situasjoner vil være økologisk gunstig.

Størrelse - Større arealer gir ofte mer rom for flere plante – og dyrearter. Disse er gjerne oppholds- og reproduksjonsområder for flere dyre- og plantearter. Fordi tendensen i dag er at grønne arealer stadig fragmenteres, er det desto viktigere å ta vare på de store arealene som er igjen.

Form – Formen på arealene har betydning for hvilken landskapsøkologisk funksjon de har. Derfor bør det gjøres en vurdering på hvilken funksjon området ivaretar. Det er viktig at grønnstrukturen ikke ender opp bare som korridor, da andre former representerer andre viktige funksjoner.

Arealvariasjon – Variasjon i arealstørrelser er en oppsummerende anbefaling av de overstående. Kort sagt: “Jo større og mer variert et område er, jo mer robuste for påvirkning vil de være”.

Korridorer – Korridorer bør være et hovedmål i planleggingen. Dette fordi mange arter er helt avhengig av disse korridorene som vandrings- eller trekkveier mellom leveområdene som arten benytter seg av. Dette sikrer også genetisk utveksling innenfor populasjoner.

Buffersone – Buffersone demper negative inngrep nær grøntområdet. Sonen bør være fri for inngrep og utbygginger. Jo større påvirkningen er inne i buffersonen, jo flere forstyrrelser blir grøntarealet innenfor utsatt for.

Biotop-mangfold – Det er ønskelig å tilstrebe et mangfold av biotoper innenfor et område. Den lokale variasjonen av biotoper og biotopenes innhold danner grunnlaget for ivaretagelsen av det lokale artsmangfoldet.

Alder - Å etablere et økosystem med mange arter tar lang tid. Det er derfor bedre å spare eksisterende naturområder for inngrep og utbygging, for deretter å rekonstruere den. Når gamle naturområder går tapt bruker naturen lang tid på å reetablere seg.

Kanteffekt – I overgangssonen mellom de ulike biotopene oppstår det gjerne spesielle økologiske forhold som gir det man kaller en kanteffekt. Denne kantbiotopen er i dag tallrik og vanlig på grunn av fragmentering av grøntområder. Artene som trives her er i dag på sterk frammarsj, på bekostning av arter som har krav på større arealer. Det er derfor desto viktigere å ta vare på mindre og større områder for å ivareta arter som krever skjermete indre områder.

(Miljødirektoratet, 2014, s. 33)

3.6 Økosystemtjenester

Økosystemtjenester er økosystemenes bidrag til menneskelig velferd, og omfatter både fysiske og ikke-fysiske tjenester vi får fra naturen (Miljødirektoratet, 2014, s. 35). Konseptet startet som en respons på ulike miljøproblemer, der man mente at ødeleggelse av natur og miljø går imot menneskers interesser (Kronenberg, 2013, s. 155). Det startet som en måte å vise at naturens funksjoner og tjenester ble undergravd, men vokste raskt til å bli et begrep som brukes flittig i forskningslitteratur, offisielle dokumenter og av politikere (Kronenberg, 2013, s. 155). Konseptet

Økosystemtjenester har blitt en måte å måle naturens verdi, i form av hvilke goder den kan tilby mennesker. Slik sett gir en slik tankegang politikere, planleggere og andre beslutningstakere et intensivt til å bevare naturområdene.

Økosystemfunksjonene er grunnlaget for økosystemenes kapasitet til å levere økosystemtjenester (Aslaksen et al., 2013, s. 35). Millennium Ecosystem Assessment (2005) klassifiserer økosystemtjenester som regulerende, støttende, forsynende og kulturelle. De regulerende omfatter tjenester som pollinering, flomregulering og regulering av skadedyr. Støttende økosystemtjenester omfatter ting som primærproduksjon og habitater for ulike arter. Forsynende økosystemtjenester omfatter beiteressurser, tømmer og fisk. De kulturelle tjenestene omfatter friluftsliv, naturens stillhet og kunnskap om naturen (MEA, 2005). I byer og tettsteder har natur og grønnstrukturer en viktig funksjon for menneskers velferd og tjenestene er helt avgjørende for klimatilpasning, folkehelse og bærekraftig byutvikling (Miljødirektoratet, 2014, s. 35). Urbane økosystemtjenester vil gjerne være knyttet til "veven av små og store naturpregede områder og sammenhenger i byer og tettsteder" (Miljødirektoratet, 2014). Dette vil typisk være turdrag, parker, kirkegårder, hundremeterskoger, kolonihager og private hager. I tillegg har vi de mer naturpregede landskapselementene som bekker, elver, områder langs vann, vassdrag og sjø (Reinvang et al., 2014: 10).

Urbane økosystemtjenester bidrar til å bedre innbyggernes helse og livskvalitet, og gir oss mer robuste byer, som for eksempel er bedre rustet til å tåle mer ekstremvær (NINA, u.å.). På NINA (u.å.) sine nettsider står det at det å kartlegge og kvantifisere bynaturgoder kan hjelpe å planlegge for urban natur der den trengs mest. Fysisk kvantifisering av naturgoder oppfordrer byplanleggere til å sidestille grønn og grå infrastruktur når de skal disponere arealer i reguleringsplaner. Ofte er grå infrastruktur bygget for å oppfylle én bestemt funksjon, men en bekk eller permeable flater med vegetasjon kan oppfylle mange flere funksjoner (NINA, u.å.). Det er nødvendig å sette en verdi på bynaturen, da dette kan bidra til at man tar en konsekvensvurdering av arealplaner ved å konkretisere kostnadene av nedbygging av grøntarealer i og rundt byggesonen. Verdsetting kan gi en mer komplett beregning av erstatningsverdier for skade på bynatur, der man tar høyde for regulerende økosystemtjenester. Tanken om økosystemtjenester er også blitt kritisert for å være grunnleggende antroposentrisk, med en økonomisk tilnærming som ekskluderer naturens egenverdi. Kritikere mener dette synet gjør naturen til en vare som kan kjøpes og selges (Bush & Doyon, 2019, s. 2).

DEL 4

Metode og forskningsdesign 21

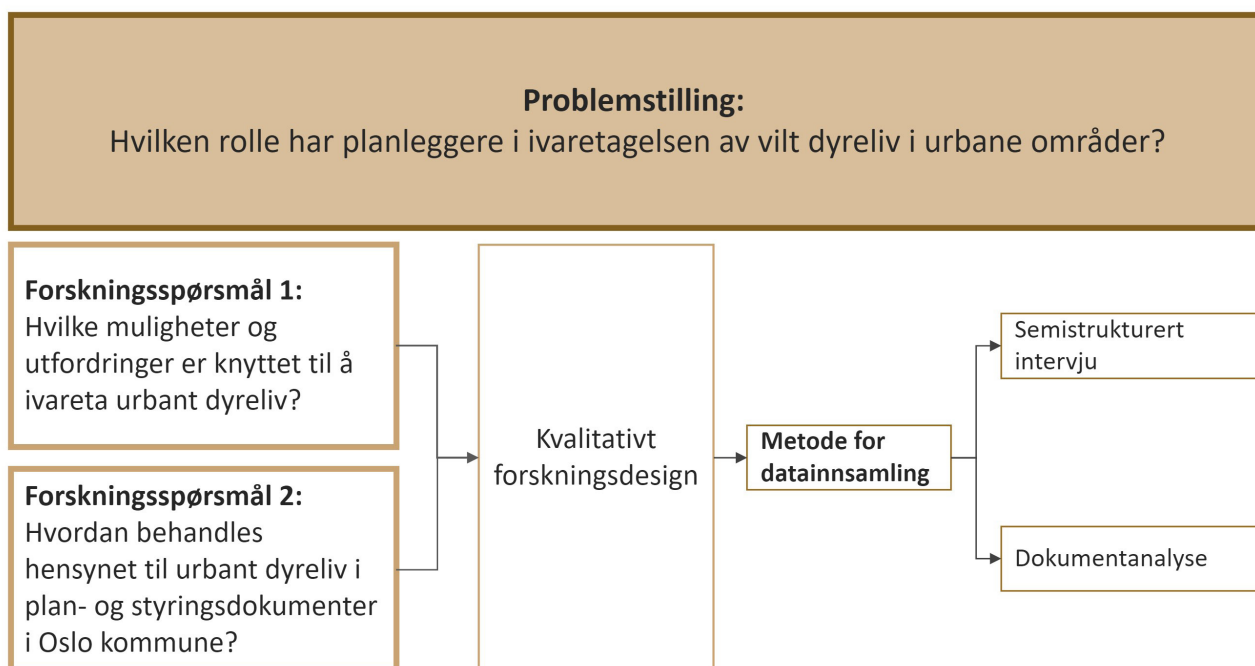
4.1 Forskningsdesign	21
4.2 Semistrukturert intervju	21
4.2.1 Rekruttering av informanter og gjennomføring av intervju	22
4.2.2 Bruk av intervjuguiden	23
4.2.3 Analyse av intervjumaterialet	24
4.3 Dokumentanalyse	25
4.3.1 Utvalg av dokumenter	26
4.3.2 Fremgangsmåte	27
4.4 Forskningsetiske vurderinger	28
4.5 Metodediskusjon	29

DEL 4 - Metode og forskningsdesign

I denne delen vil jeg beskrive studiens design samt metode for datainnsamling. Hensikten er å gi god innsikt i hvordan forskningsprosessen er gjennomført. Å presentere trinnene i gjennomføringen av studien bidrar til at den som leser og kanskje benytter kunnskapen som frembringes kan vurdere om resultatene, drøftingen og konklusjonene som trekkes er godt begrunnet.

4.1 Forskningsdesign

For å besvare problemstillingen valgte jeg å bruke et kvalitativt design. Kvalitative metoder ble ansett som hensiktsmessige da jeg ønsket en eksplorerende og empiridrevet framgangsmåte, som kunne gi meg innsikt i planleggeres erfaringer og holdninger, samt utfordringer og muligheter i plansystemet og planleggingsprosesser. Planleggingsfaget er et komplekst og omfattende fagområde, og det ville derfor være nyttig å velge metoder som gjorde det mulig å utforske mangfoldige tema med en åpen tilnærming. I den sammenheng valgte jeg derfor å benytte både semistrukturerte intervju og dokumentanalyse. Begrunnelse for valget av metodisk tilnærming samt gjennomføring av datainnsamling og analyse vil bli nærmere redegjort for under.

Figur 8 – Forskningsdesign med problemstilling og metode (Egenprodusert)

4.2 Semistrukturert intervju

Jeg har i denne oppgaven benytte meg av kvalitative intervjuer. Formålet med intervjustudier er å få tilgang til andres erfaringer og refleksjoner gjennom å snakke med dem (Skilbrei, 2019, s. 65). Intervjuene gjennomføres med enkeltindivider eller i fokusgrupper, men målsettingen med intervjuet er å trekke konklusjoner som kan gjelde for flere. Her blir hensikten å skape en overføringsverdi slik at man basert på kvalitative intervjuer kan peke på prosesser, sammenhenger

og kategorier som kan gjelde for andre i lignende kontekster (Skilbrei, 2019, s. 65). I denne typen intervju ønsker man å få til en relativt fri samtale som kretser rundt et spesifikt tema (Tjora, 2018, s. 113). I denne studien er kvalitative intervju valgt som metode fordi jeg ønsket å utvikle forståelse for og kunnskap om planleggers erfaringer med og perspektiver på å tilrettelegge for urbant dyreliv, samt å gi mest mulig helhetlige beskrivelser av muligheter og utfordringer i planprosessen.

For å holde intervjuer og informant innenfor tema hadde jeg på forhånd utarbeidet en intervjuguide, men det er samtidig viktig å påpeke at informantene fikk åpent reflektere over egne erfaringer og meninger knyttet til dette tema. Oppgavens problemstilling er åpen, og det var derfor være viktig å la informantene gå i dybden der hvor de hadde mye å fortelle (Tjora, 2018, s. 114). I tillegg var det ønskelig at informantene skulle få mulighet til å frembringe ny informasjon og eksempler der de følte det passet. Det var viktig for meg at informantene skulle få snakke fritt og at jeg unngikk avbrytelser med mindre de beveget seg for langt utenfor temaets rammer. Jeg har brukt den samme intervjuguiden til alle informantene, men tilpasset rekkefølge på spørsmål og lagt til eller fjernet spørsmål ved behov og avhengig av hvem jeg snakket med.

4.2.1 Rekruttering av informanter og gjennomføring av intervju

I denne oppgaven vil jeg benytte meg av det Tjora (2017) kaller for strategisk eller teoretisk utvelgelse. Med andre ord betyr det at jeg ønsker å rekruttere informanter som kan uttale seg på en reflektert måte om det aktuelle tema.

Rekrutteringen har til tider vært krevende, da det var vanskelig å finne de riktige personene. Utvelgelsen har foregått ved at jeg har sett gjennom Oslo kommunes nettsider etter personer som jobber med planlegging. Jeg har hatt et ønske om å rekruttere informanter både fra private bedrifter og fra kommunen, i tillegg til ulike etater. Plan- og bygningsetaten (PBE), bymiljøetaten (BYM) og eiendoms- og byfornyelsesetaten (EBY) var de etatene jeg først og fremst ønsket å snakke med. Videre har jeg tatt kontakt med personer som står oppført som prosjektansvarlige og kontaktet dem på e-post og/eller telefon. I henvendelsene til dem har jeg spurt om de selv kunne tenke seg å stille til intervju, eller om de kjenner til noen jeg burde kontakte. På denne måten fikk jeg kontakt med en seksjonsleder i eiendom- og byfornyelsesetaten i Oslo, som videresendte e-posten min til en planlegger som ble min første informant. Denne prosessen var tidkrevende, og jeg måtte etter hvert prøve andre metoder, da jeg enten ikke fikk svar fra de jeg kontaktet eller fikk svar om at personene ikke hadde kapasitet til å delta. Jeg tok kontakt med to tidligere medstudenter som nå er i arbeid og spurte om de kjente til noen som kunne være aktuelle. Gjennom dem fikk jeg kontakt med en seksjonsleder i bymiljøetaten i Oslo, som satt meg i kontakt med min andre informant. Denne metoden kalles gjerne for "snøballmetoden", som er en utvalgsmetodikk hvor man begynner med et lite utvalg, som gradvis vokser ved at forskeren får tips til nye informanter fra førstekontaktene (Tjora, 2018, s. 135). Den tredje informanten jobbet i ALAB og jeg fikk kontaktinformasjonen hennes gjennom min veileder. De utvalgte informantene presenteres i Tabell 1.

Tabell 1 – Oversikt over informantene som har deltatt i oppgaven (Egenprodusert)

Informantens stilling	Tidspunkt for intervju	Referansenavn i teksten
Prosjektleder, Eiendom- og byfornyelsesetaten Oslo (EBY)	26. oktober 2022	Informant 1
Arkitekt og byplanlegger, A-LAB	7. november 2022	Informant 2
Saksbehandler, Bymiljøetaten Oslo (BYM)	8. november 2022	Informant 3
Landskapsarkitekt og byplanlegger, A-LAB	22 november 2022	Informant 4

I forkant av intervjuet sendte jeg et informasjonsskriv og den generelle intervjuguiden til hver informant. I informasjonsskrivet fikk informantene informasjon om personvernregler, hvor mye tid som måtte settes av, litt om tema for oppgaven og oppgavens problemstilling. Vi ble på forhånd enige om hvor informanten ønsket at intervjuet skulle foregå, enten det var på deres arbeidsplass, på en cafe eller over videosamtale. De fleste ønsket at jeg møtte opp på arbeidsplassen deres, og det var kun ett intervju som foregikk over videosamtale. Intervjuene ble til en viss grad tilpasset de ulike informantene. Intervjuguiden forble stort sett uendret, men noen spørsmål ble lagt til eller fjernet avhengig av hvem jeg pratet med. Intervjuet kan ofte ha ulik grad av struktur. Der noen intervjuer kan ha en helt klar struktur, hvor informanten styres fra tema til tema av forskeren, kan andre intervjuer gi informanten mulighet til å snakke uforstyrret videre om det de gjerne vil snakke om (Skilbrei, 2019). Jeg var opptatt av å oppnå det siste. Personene jeg har snakket med har ulike arbeidsfelt og ulike erfaringer og det har derfor vært viktig å la dem gå mest mulig i dybden på det de kan, og det de har erfart. Under selve intervjuet hadde jeg intervjuguiden foran meg for å unngå at vi snakket oss vekk, men passet på forhånd på å kunne spørsmålene såpass godt at jeg ikke måtte se på den hele tiden. Dette medførte en relativt god flyt i samtalen. Underveis passet jeg også på å notere ned der jeg følte at det var behov for oppfølgingsspørsmål. Dette gjorde jeg for å unngå å måtte avbryte informanten.

4.2.2 Bruk av intervjuguiden

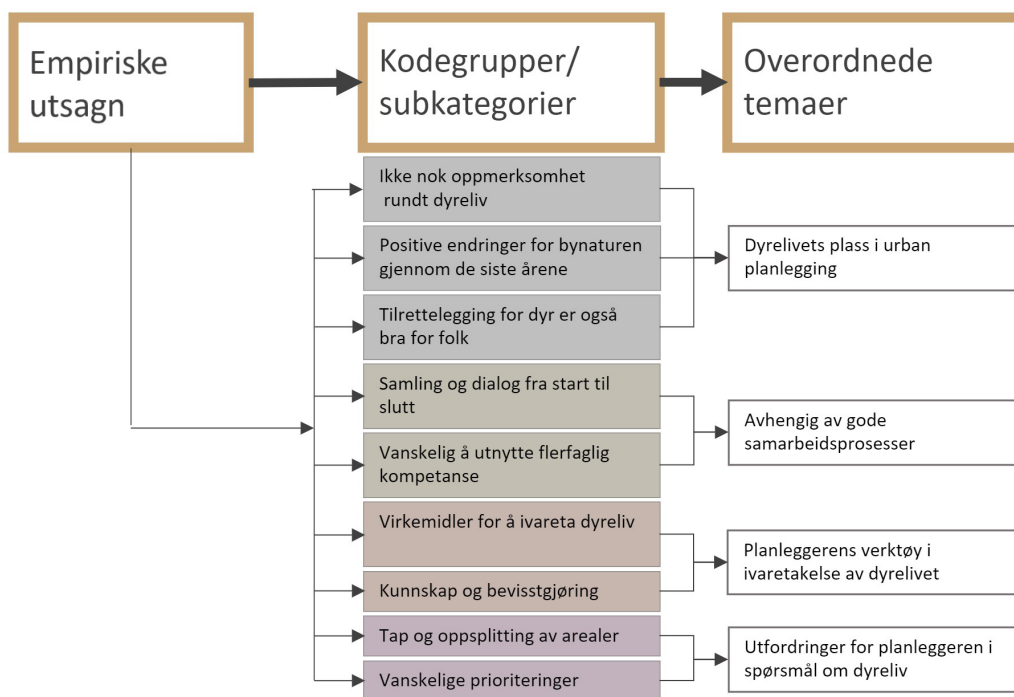
Intervjuguiden er ment å strukturere intervjuene, da det kan være hensiktsmessig å dele intervjuet inn i faser. Den første fasen vil bestå av oppvarmingsspørsmål, som har som mål å få i gang intervjuet. Det er viktig at spørsmålene i denne fasen ikke oppleves som alt for krevende å svare på. Neste fase er refleksjon og til slutt, noen avrundende spørsmål. Refleksjonsspørsmålene danner kjernen i intervjuet (Tjora, 2018, s. 146). Her ønsket jeg å stille generelle og åpne spørsmål, som ble etterfulgt av to til tre oppfølgingsspørsmål som var planlagt på forhånd. Tjora (2018) beskriver hvordan man i enkelte intervjuer kan oppleve at informanten kun trenger ett spørsmål for så å nærmest snakke seg gjennom hele intervjuguiden for egen maskin. Dette skjedde også for meg, og dermed ble det viktig at jeg fulgte nøye med på det som ble sagt i forhold til

intervjuguiden, for å unngå å stille spørsmål informanten allerede hadde svart på. Dette løste jeg ved å underveis i intervjuet endre litt på de spørsmålene jeg allerede følte jeg hadde fått svar på. Mot slutten av intervjuet har jeg i intervjuguiden åpnet opp for å snakke litt om konkrete prosjekter informanten har jobbet med tidligere eller som de jobbet med da intervjuet fant sted. Dette gjaldt særlig to av informantene som begge jobbet med et prosjekt som innebar relevante problemstillinger for meg. Her kom det mye interessant fram. Avrundingsspørsmålene kan ifølge Tjora (2018) gjerne lede oppmerksomheten vekk fra refleksjonsnivået fra spørsmålene over, og på en måte normalisere situasjonen. I mitt tilfelle ble vi sittende å prate om tema en stund etter at intervjuet var over, noe som følte naturlig og behagelig for både informanten og meg. Helt avslutningsvis passet jeg på å informere om hvordan jeg kom til å bruke dataen og om de hadde noen videre spørsmål om dette.

Intervjuguiden finnes som vedlegg til oppgaven (se vedlegg 2).

4.2.3 Analyse av intervjumaterialet

I analysen av datamaterialet har jeg benyttet tematisk analyse. Tematisk analyse er mye brukt i analyser av kvalitative data og innebærer at man gjennomgår data med tanke på å utvikle temaer eller kategorier som representerer en helhetlig fortolkning av materialet (Thagaard 2018). I følge Thagaard (2018), er analyse og fortolkning av data en kontinuerlig prosess i kvalitative studier. For mitt vedkommende innebar det at jeg reflekterte over det informantene sa både under og etter hvert intervju, og i forberedelsene til neste intervju. I etterkant av hvert intervju passet jeg på å komme i gang med transkribering så raskt som mulig mens intervjuet enda var friskt i minne. Jeg har transkribert alle intervjuene selv, både fordi dette sikret at jeg fikk med alt som ble sagt, men også fordi dette ga meg bedre innsikt i og fortrolighet med materialet jeg jobbet med. Da intervjuene var gjennomført og transkribert fordypet jeg meg i materialet gjennom nærlesing, noe som gjerne betegnes som det første trinnet i analysen. Deretter lastet jeg intervjuene opp i programmet ATLAS.ti. Det andre trinnet i analysen er å kode meningsbærende utsagn som er en vanlig fremgangsmåte i kvalitativ analyse (Thagaard 2018, Tjora 2017). Denne prosessen er illustrert i en tabell (se vedlegg 1). Det er en induktiv prosess der man tar utgangspunkt i datamaterialet og trekker ut essensen i det empiriske materialet. Ved hjelp av programmet sorterte jeg videre utsagnene i ulike kodegrupper. Kodegruppene ble utviklet på bakgrunn av refleksjoner over og sammenligninger av hva informantene sa og hvordan teksten kunne forstås. Kodegruppene presenteres som subkategorier i resultatkapitlet. Siste trinn i analysen tok form av en fortolkningsprosess der jeg ønsket å komme frem til mer overordnende temaer. I en frem og tilbake prosess mellom empirinære utsagn, subkategorier og problemstillingen ble det utviklet fire hovedtemaer eller kategorier som utgjør mine hovedfunn og danner utgangspunkt for diskusjonen.

Figur 9 – Figuren illustrerer gangen i analyseprosessen av intervjumaterialet. (Egenprodusert)

Denne prosessen illustreres i Figur 9.

4.3 Dokumentanalyse

I tillegg til å samle inn data fra intervju og litteraturstudie, har jeg benyttet dokumentanalyse. Dokumentene vil fungere som tilleggsdata i denne oppgaven. Data er primært samlet inn gjennom intervju, men da deler av oppgavens formål er å undersøke hvordan hensynet til dyreliv kommer til syne i kommunale planer- og styringsdokumenter, vil dokumentanalysen være viktig for dette. Dokumentstudier oppfattes ifølge Tjora (2017) som en ikke-påtrengende metode, der man genererer empiriske data uten at ikke-forskende deltakere er involvert. Ved å analysere allerede eksisterende dokumenter kan vi skaffe oss informasjon om saksforhold som er nedtegnet på bestemte tider og steder, med ulike formål (Tjora, 2017, s. 183). Dokumenter er altså ikke bare tekst, men også opphav til praksiser. De utgjør grunnlag for institusjoner og er verktøy for styring og samfunnsutvikling (Asdal og Reinertsen 2020). Med andre ord er dokumenter en integrert del av samfunnet og utgjør et sentralt grunnlag for all planlegging. Asdal og Reinertsen (2020, s. 103), fremhever at dokumenter er aktive elementer i sakene de omtaler vet at de “bidrar til å sette dagsorden, forme sakene og påvirke utfallet”. Det gjør de for eksempel gjennom å omtale saker på bestemte måter og gjennom aktivt å etablere sin egen kontekst for deretter å intervensere i denne (Asdal og Reinertsen 2020). I dokumentene som inngår i denne analysen er hensikten å se hvordan dyreliv omtales og hvilke kontekster det inngår i.

Det første steget i dokumentanalysen er ifølge Thagaard (2018) å vurdere dokumentets relevans, altså hvor relevant er kilden i forhold til problemstillingen. Dette går jeg nærmere inn på under

utvalg av dokumenter

4.3.1 Utvalg av dokumenter

Jeg har valgt ut fire plandokumenter som alle gjelder for Oslo kommune.

Tabell 2 – Oversikt over dokumentene som inngår i dokumentanalysen (Egenprodusert)

Dokument	Forfatter	Årstall
Oslo mot 2030 – Smart, trygg og grønn. Oslo kommuneplan	Oslo kommune	2015
Kommunedelplan for Alna miljøpark	Oslo kommune	2013
Byøkologisk program for Oslo	Oslo kommune	2011
Grøntplan for Oslo – Kommunedelplan for den blågrønne strukturen i Oslos byggesone	Oslo kommune	2009

Disse presenteres i Tabell 2.

Det første, og viktigste dokumentet for planlegging i Oslo kommune er kommuneplanen. Gjeldende kommuneplan for Oslo kommune er “Oslo mot 2030 – Smart, trygg og grønn”, som ble vedtatt i 2015. Formålet med planen er å sikre bærekraftig og klimanøytral byutvikling som ivaretar og videreutvikler kommunens bymessige, naturgitte og historiske kvaliteter (Oslo kommune, 2015, s. 8). Jeg har valgt å se på kommuneplanens arealdel, da denne setter rammene for all arealutnyttelse innenfor kommunens grenser. Kommuneplanen er det overordnede styringsdokumentet og peker ut den langsiktige utviklingen i Oslo kommune. Det har derfor vært naturlig for meg å finne ut hvorvidt Oslos dyreliv regnes som en del av denne utviklingen.

Det neste dokumentet jeg har valgt er “Kommunedelplan for Alna miljøpark”. Planen ble vedtatt i Oslo bystyre i 2013, og skulle legge til rette for gjenåpning av vassdrag med grøntkorridorer og dammer (Oslo kommune, 2013, s. 3). Jeg valgte å se på denne planen fordi Oslos mange bekke- og elveløp har stor betydning for byens dyreliv, både som leveområder og som spredningskorridorer. Alnavassdraget representerer en av de større blågrønne strukturene i Oslo og det er derfor interessant og se hvor stort fokus kommunen har valgt å legge på dyreliv i denne planen.

Det tredje dokumentet jeg har sett på er “Byøkologisk program for Oslo 2011-2026”. Byøkologisk

program for Oslo ble vedtatt i 2011 og har som visjon at Oslo skal være et bærekraftig bysamfunn der alle har rett til ren luft, rent vann og tilgang på gode friområder. Programmet lister opp Oslo kommunes hovedmål, delmål og strategier og tiltak, for å sikre og bedre Oslos byøkologi. Jeg valgte å se på dette dokumentet fordi økologi handler om samspillet mellom alle levende arter og miljøet rundt. Det var derfor relevant å se på hvordan hensynet til dyrelivet kommer til syne i programmets målsetninger og strategier.

Det siste dokumentet er "Grøntplan for Oslo – kommunedelplan for den blågrønne strukturen i Oslos byggesone". Dokumentet utgjør Plan- og bygningsetatens forslag til høringsutkast for revidert Grøntplan for Oslo, på oppdrag fra Byrådsavdelingen for byutvikling. Grøntplanen er en kommunedelplan etter PBL. Som omhandler grønnstrukturen innenfor Oslo sin byggesone. Planens hensikt er å videreutvikle og bevare byens grønnstruktur innenfor byggesonen i en situasjon med sterk befolkningsvekst og fortetting (Oslo kommune, 2009, s. 3). Tap og oppsplitting av habitater er en stor trussel for dyrelivet, og sterk befolkningsvekst og fortetting i byggesonen medfører økt press på områdene disse dyrene oppholder seg i. Jeg ønsker å se i hvilken grad denne planen forholder seg til denne problematikken.

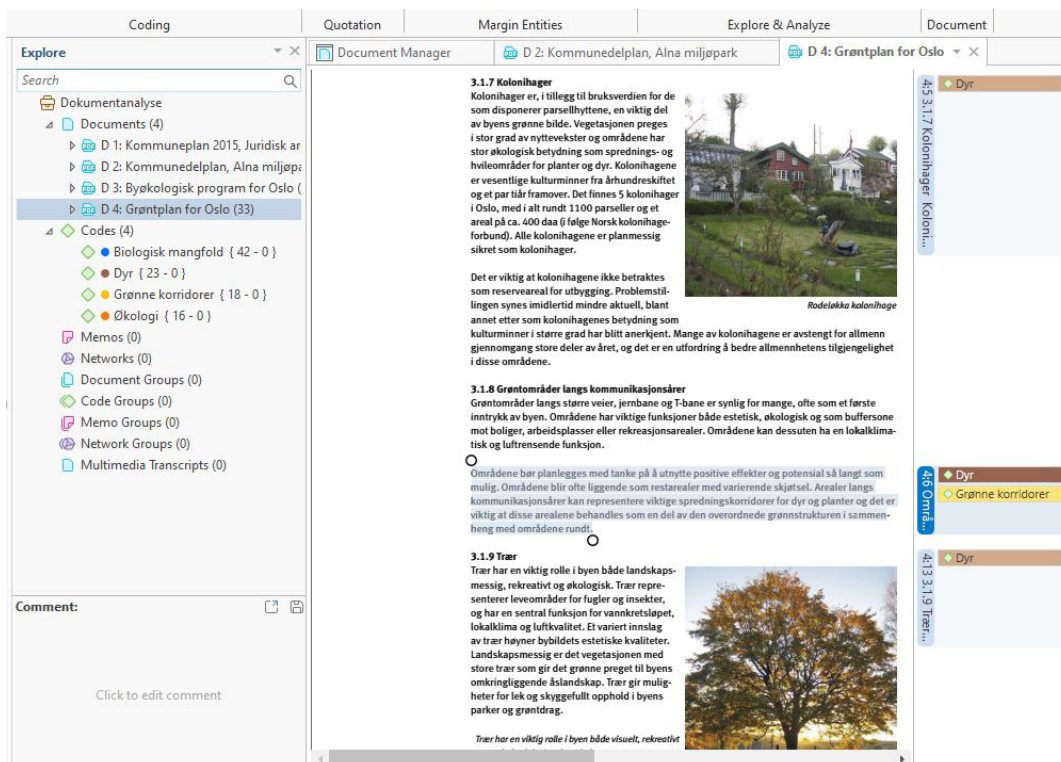
4.3.2 Fremgangsmåte

Jeg har valgt å dele dokumentanalysen i to deler. I den første delen har jeg vært ute etter å finne ut hvor ofte begreper som knytter seg til dyr og deres leveområder blir nevnt i de ulike dokumentene. Dette har jeg gjort ved å analysere dokumentene med utgangspunkt i en frekvensfordeling for forekomsten av fire nøkkelbegreper. Til å begynne med søkte jeg bare etter "dyreliv", men da dette ga svært få resultater forsøkte jeg å søke etter andre begreper som knytter seg til dyreliv og deres leveområder. De ulike planene har brukt mange forskjellige begreper som kan kobles til dyreliv uten at det nevnes spesifikt. Frekvensfordelingen er en indikator på hvor stor vekt dyreliv har i dokumentet. Her benyttet jeg meg av programvaren ATLAS til å gjennomføre søk etter de fire nøkkelbegrepene i dokumentene.

Nøkkelordene jeg valgte presenteres i det følgende:

- Dyreliv
- Biologisk mangfold
- Grønne korridorer
- Økologi

Etter å ha foretatt frekvensanalysen ønsket jeg å finne ut hvordan dyreliv ble omtalt i dokumentene og i hvilken sammenheng det ble nevnt. Til det benyttet jeg ATLAS til finne utsagn som var knyttet til dyreliv. Relevante utsagn ble markert og plassert under det relevante nøkkelordet (se figur 10).

Figur 10 – Viser dokumentanalysens fremgangsmåte i ATLAS. (Egenprodusert)

4.4 Forskningsetiske vurderinger

Dette prosjektet har slik jeg ser det ikke medført særlige etiske utfordringer. Når det er sagt, vil det innenfor et hvert forskningsprosjekt være viktig at man forholder seg til forskningsetiske retningslinjer. Det krever at vi utviser redelighet og nøyaktighet i hvordan vi presenterer forskningsresultatene, og i hvordan vi vurderer og presenterer andre forskeres arbeid (Thagaard, 2018, s. 21). Dette innebærer blant annet at man unngår å plagiere andres arbeid, noe som anses som uakseptabelt og et alvorlig brudd på etiske standarder. Derfor skal man i et hvert forskningsprosjekt som benytter andres ideer eller sitater fra publikasjoner eller forskningsmateriale, oppgi sine kilder (Thagaard, 2018, s. 21).

I studier som baserer seg på intervjuer, får forskeren data som knyttes til de personene som deltar i prosjektet. Dette krever at man følger de forskningsetiske prinsippene. Thagaard (2018) presenterer de tre forskningsetiske hovedprinsippene, som jeg følger i denne oppgaven:

- informert samtykke
- konfidensialitet
- konsekvensene av å delta i forskningsprosjekter

Informert samtykke handler om at forskeren skal gi forskningsdeltakeren tilstrekkelig informasjon om forskningsfeltet, forskerens formål, hvem som får tilgang til informasjonen, hvordan resultatet blir brukt, og om følgene av å delta i forskningsprosjektet (NESH, 2021).

Konfidensialitet handler om at forskeren skal behandle innsamlet informasjon konfidensielt hvis det er avtalt eller hvis det er nødvendig av andre grunner. Loves informanten konfidensialitet, er det et løfte om at informasjonen fra forskningen skal behandles fortrolig og ikke formidles videre utover det som er avtalt (NESH, 2021). Informantene ble før og etter intervjuet informert om at hvis det var noe de hadde sagt som de ønsket at jeg ikke skulle ta med i oppgaven, kunne de når som helst kontakte meg om det.

Det siste grunnprinsippet handler om at forskeren må vurdere hvilke konsekvenser prosjektet kan ha for deltakerne. Forskerens etiske ansvar baserer seg på å beskytte integriteten til deltakerne ved å prøve å unngå at forskningen medfører negative konsekvenser for dem (Thagaard, 2018, s. 26). Jeg har i denne oppgaven valgt å anonymisere mine informanter selv om det er liten sannsynlighet for at deres deltakelse vil medføre negative konsekvenser for dem.

Fordi jeg har gjort lydopptak av informantene, regnes prosjektet som meldepliktig til Norske senter for forskningsdata – NSD. Søknaden til NSD måtte bli vurdert og godkjent før jeg kunne gjennomføre intervjuene. Informasjonsskriv, som er lagt ved som vedlegg til oppgaven, er utarbeidet etter NSD sine retningslinjer. Etter at søknaden ble godkjent (referansenr. 882825) kunne jeg begynne med intervjuene. Informasjonsskrivet (se vedlegg 3) ble sendt ut til informantene på forhånd og her ble informantene blant annet informert om oppgavens tematikk, at det var frivillig å delta og at de når som helst, også etter intervjuet, kunne trekke seg fra prosjektet. Her fikk de også informasjon om at jeg ønsket å ta lydopptak og at navnene deres ville bli anonymisert i oppgaven. I forkant av intervjuet ble informantene igjen spurt om det var i orden at jeg gjorde opptak av stemmen deres. De fikk også informasjon om hvordan opptakene ville bli behandlet. Opptakene ble gjort i en app som heter Diktafon. Denne appen kan kun brukes om man har opprettet bruker på nettsiden Nettskjema, hvor man logger inn med Feide. Opptaket blir da umiddelbart kryptert på telefonen og var kun tilgjengelige fra min bruker på Nettskjema. Opptakene blir slettet fra Nettskjema når prosjektet er ferdigstilt.

4.5 Metodediskusjon

Det vil i et hvert forskningsprosjekt være nødvendig å reflektere rundt studiens troverdighet og dette innebærer å vurdere om forskningen er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte, og at resultatene av forskningen er gyldige og overførbare (Thagaard, 2018, s. 187). Jeg har så godt det lar seg gjøre beskrevet fremgangsmåten jeg har benyttet i denne studien for på den måten å skape transparens i forskningsprosessen.

Validitet er et kriterium for at resultatene av forskningen er troverdige. Forskeren vil i de fleste tilfeller ha et eller annet engasjement for temaet som studeres. Ifølge Tjora (2018) vil et slikt engasjement fort kunne påvirke forskningens resultater. Innenfor kvalitativ forskning er man likevel innforstått med at fullstendig nøytralitet verken er mulig eller et ideal, og forskerens person vil alltid til en viss grad påvirke både prosessen og resultatene. Derfor er det viktig at man som forsker redegjør for egen posisjon og engasjement, og forklarer hvordan personlig engasjement kan komme til å prege forskningsarbeidet (Tjora, 2018, s. 235). For min del har mitt engasjement

for dyreliv gitt meg motivasjon til å arbeide med dette prosjektet. Dette engasjementet har ført til at jeg har blitt mer observant på det dyrelivet som finnes rundt oss i byen. Det har videre ført til at jeg har ønsket å tilegne meg mer kunnskap om disse dyreartene, om deres levemåter og livsforutsetninger i et urbant miljø. Det vil alltid være en risiko for at mine tanker og holdninger til tema har påvirket hvordan jeg har tolket forskningslitteraturen og resultatene fra dokumentanalysen og intervjuene. Jeg har tilstrebet å tilnærme meg dette prosjektet med et åpent sinn. Selv om jeg på forhånd hadde gjort meg opp noen tanker om hvordan hensynet til dyreliv behandles i plandokumenter og planprosesser, hadde jeg lite forhåndskunnskap om dette. Under utformingen av intervjuguiden har jeg forsøkt å unngå å formulere ledende spørsmål, og i intervjusituasjonen var jeg bevisst på at jeg ikke blandet inn for mye av mine egne meninger. Intervjuguiden ble utformet etter råd fra min veileder. I tillegg ble den sendt som vedlegg til søknaden til NSD.

Kvalitative studier tar sikte på å utvikle en forståelse av de fenomenene vi studerer (Thagaard, 2018, s. 193). Som kvalitativ forsker argumenterer man for at den forståelsen man har kommet fram til, også kan være relevant i andre sammenhenger, altså at studien er overførbart. En svakhet ved denne oppgaven er at mine analyser kun baserer seg på intervjuer med fire informanter, gjennomgang av fire dokumenter og på tidligere forskning og faglitteratur. Dette kan sies å være et relativt lite datamateriale. Dermed skal jeg være forsiktig med å si at mine resultater er relevante utover den sammenhengen de er fremkommet i. Det er dog relevant å nevne at det er fortatt svært få studier der man har sett på urbant dyreliv fra et planleggerperspektiv i Norge. Det meste av forskningslitteraturen som tar for seg denne tematikken er fra andre land, og også her er forskningen begrenset. Dermed er det lite tidligere forskning å sammenligne resultatene med. Når det er sagt, bekreftes mye av det jeg har kommet fram til av den litteraturen som faktisk eksisterer på feltet, så det kan tyde på en viss overførbart.

DEL 5

Funn

32

5.1 Funn fra dokumentanalysen	32
5.1.1 Kommunedelplan for Alna miljøpark	33
5.1.2 Kommuneplan for Oslo	34
5.1.3 Byøkologisk program for Oslo	36
5.1.4 Grøntplan for Oslo	37
5.2 Funn fra intervjuanalysen	38
5.2.1 Dyrelivets plass i urban planlegging	38
5.2.1.1 Ikke nok oppmerksomhet rundt dyreliv	38
5.2.1.2 Positive endringer for bynaturen gjennom de siste årene	40
5.2.1.3 Å tilrettelegge for dyr er også bra for folk.	40
5.2.2 Avhengig av gode samarbeidsprosesser	41
5.2.2.1 Samling og dialog fra start til slutt	41
5.2.2.2 Vanskelig å utnytte flerfaglig kompetanse	41
5.2.3 Planleggerens verktøy i ivaretakelsen av dyrelivet	42
5.2.3.1 Virkemidler for å ivareta dyreliv	42
5.2.3.2 Kunnskap og bevisstgjøring	43
5.2.4 Utfordringer for planleggeren i spørsmål om dyreliv	43
5.2.4.1 Tap og oppsplitting av arealer	44
5.2.4.1 Vanskelige prioriteringer	44

DEL 5 - Funn

I det følgende presenterer jeg funnene fra analysen av de fire intervjuene og dokumentanalysen.

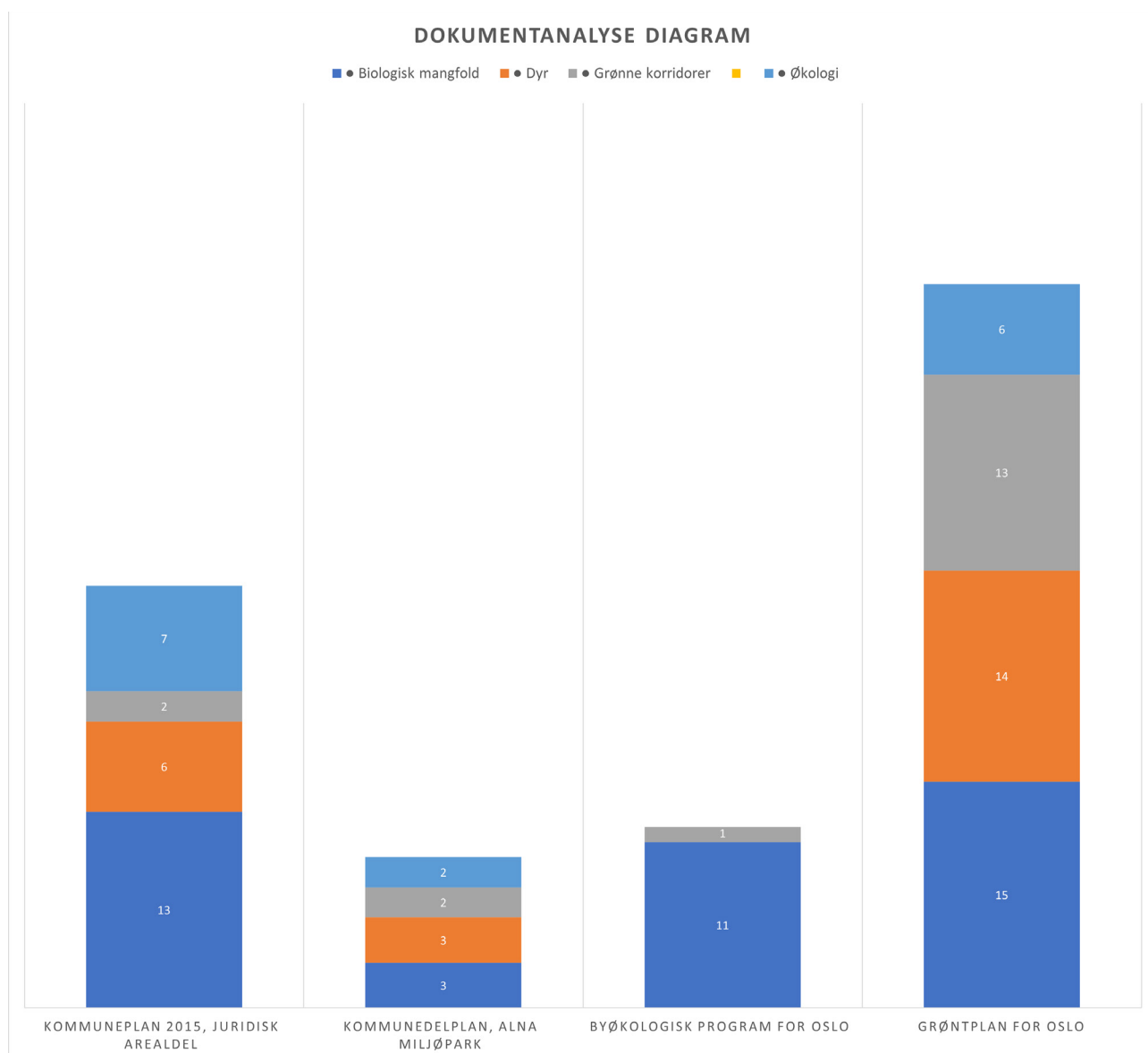
5.1 Funn fra dokumentanalysen

Første del av dokumentanalysen presenteres i tabell 3 og figur 11 nedenfor. Her var jeg ute etter å se hvor mange ganger de fire nøkkelbegrepene mine forekom i dokumentene. Dette presenteres i tabell 3. Figur 11 viser fordelingen av nøkkelbegrepene mellom de ulike dokumentene.

Her synliggjøres det at nøkkelbegrepene oftest nevnes i grøntplanen for Oslo, og deretter i kommuneplanen. Dette er ikke overaskende, da grøntplanen i all hovedsak tar for seg Oslos parker, vassdrag og naturområder. Kommuneplanens arealdel omfatter hele kommunens areal, og har en mer overordnet tilnærming. Kommunedelplanen for Alna miljøpark og byøkologisk program for Oslo er de dokumentene der nøkkelbegrepene forekommer minst. Disse to dokumentene er også de korteste, på bare 24 sider, så det er naturlig at nøkkelbegrepene ikke dukker opp like ofte. Det er likevel overaskende at byøkologisk program for Oslo ikke nevner "dyreliv" i det hele tatt.

Tabell 3 – Oversikt over frekvens i bruk av nøkkelbegrep i de analyserte dokumentene. (Egenprodusert)

	Kommuneplan 2015, Juridisk arealdel	Kommunedelplan, Alna miljøpark	Byøkologisk program for Oslo	Grøntplan for Oslo	Total
Biologisk mangfold	13	3	11	15	42
Dyreliv	6	3	0	14	21
Grønne korridorer	2	2	1	13	18
Økologi	7	2	0	6	15

Figur 11 - Fordeling mellom bruk av nøkkelord i de analyserte dokumentene

Det er viktig å nevne her at de fleste dokumentene ikke alltid nevner dyr spesifikt, men benytter seg av andre, litt bredere begreper som også rommer dyreliv. Naturmangfold, naturtyper og artsmangfold er eksempler på dette.

5.1.1 Kommunedelplan for Alna miljøpark

Planen for Alna miljøpark ble vedtatt i Oslo bystyre i 2013. Forutsetningen for planen er at Alna skal gjenåpnes og miljøoppgraderes, gjennom åpning av vassdrag med grøntkorridorer og dammer. Som nevnt tidligere har elver, bekker og dammer en viktig funksjon for ulike dyrearter både i vann og på land. De tilbyr leveområder, så vel som grønne korridorer hvor dyr kan forflytte seg. Gjenåpningen av elver og bekker har fått politisk prioritet i løpet av de siste årene. Hensikten er å styrke byens blågrønne strukturer, øke kvaliteten på folks rekreasjonsmuligheter, bedre overvannshåndtering og støtte opp under det biologiske og økologiske mangfoldet. I kommunedelplanen for Alna miljøpark nevnes alle disse punktene. Kommunedelplanen for

Alna miljøpark har hensynet til dyreliv i sine målsetninger: *“Alna Miljøpark skal sikre biologisk mangfold og god vannkvalitet. Planen skal danne grunnlag for sikring av viktige leveområder for planter og dyr, at viktige naturområder ikke skal nedbygges, skjøtsel og bærekraftig bruk av lokal, kulturbetinget vegetasjon og kulturlandskap.”* (s. 6)

Dyreliv nevnes senere i retningslinje nr. 5, retningslinjer for “gjenåpning av vassdrag - dam”. *“Utformingen av gjenåpnet vassdrag i tråd med naturfaglige prinsipper innebærer krav til utforming av elveprofil, bunnsstrat og sidekanter som levested for dyr og planter”* (s. 10). I retningslinje nr. 6, retningslinjer for “trær og kantvegetasjon” står det at *“døde trær søkes bevart der de står eller ligger [...]”*. Døde trær har som nevnt en viktig funksjon for dyr, planter og insekter. Utover dette blir dyreliv kun nevnt i en av planens bildebeskrivelser hvor det står at: *“Våtmarker og enger er gode habitater for insekter som igjen gir næringsgrunnlag for fugler og flaggermus. Åpne stille-flytende elvepartier danner hekkeplasser og leveområder for ender og andre våtmarksfugler”* (s. 10).

Planen sier lite spesifikt om dyreliv, men flere av kommunedelplanens punkter vil likevel ha stor betydning for dyrelivet. Blant annet blir bevaring og opparbeidelse av sammenhengende grøntstrukturer nevnt som viktig på flere områder. *“Frodig vegetasjon langs elvebredden danner vandringskorridorer der flere dyrearter kan beite, jakte og hvile”* (s. 13). I planens retningslinjer, retningslinje nr. 9 står det at: *“Utover de overnevnte forhold skal det legges til rette for sammenkobling med andre nærliggende turdrag og stier utenfor kommunedelplanen der det regnes som hensiktsmessig. Denne intensjonen må gjelde for hele elvedraget. Det er viktig at koblingen mellom byggeområde, friområde, park og naturområde i Alna Miljøpark sees i forhold til byens øvrige turveisystem og marka. Det skal tilrettelegges for en blågrønn korridor fra Østensjøvannet.”*

5.1.2 Kommuneplan for Oslo

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument, og skal danne rammene for videre utvikling av kommunen og forvaltningen av arealene (Miljødirektoratet, 2009). Planen omfatter samfunnsdelen med handlingsdel og arealplanen. De overordnede føringene for arealplanleggingen ligger i arealdelen. Gjeldende kommuneplan for Oslo kommune er “Vår by, vår fremtid – kommuneplan for Oslo kommune 2018” (Oslo kommune, 2019).

I gjeldende arealdel til kommuneplanen (2018) nevnes “dyreliv” sjeldent. I samfunnsdelen nevnes dyr i en setning, hvor det står at: *“Urbant landbruk, grønne tak og takhager gjør byen grønnere og triveligere for mennesker, dyr og planter”*. Selv om “dyreliv” nevnes i liten grad er det ikke dermed sagt at hensynet til dyreliv ikke likevel ivaretas til en viss grad. Slik jeg ser det, er hensynet til dyrelivet innbakt i andre formuleringer hvor “dyreliv” som begrep ikke nødvendigvis brukes eksplisitt. Likevel er det et funn at “dyreliv” som begrep nærmest er helt fraværende i gjeldende kommuneplan for Oslo.

Arealdelen fastslår at Oslo kommune har store naturverdier som må ivaretas for fremtiden,

og at kommuneplanen er et viktig virkemiddel for å nå dette målet (Oslo kommune, 2019). Kommuneplanen har bestemmelser og retningslinjer som angir hvordan naturverdiene skal ivaretas ved plan- og byggesaksbehandling. Restriksjonene på tiltak graderes ut ifra hvilken status områdene har i naturdatabasen (Oslo kommune, 2019, s. 64).

Under kapittel 12.1 "Naturverdier", står det at Oslo kommune har som mål at det biologiske mangfoldet skal forvaltes på en bærekraftig måte. Her trekkes det fram at: *"Viktige naturtyper og viltområder er registrert og verdisatt i Oslo kommunes naturdatabase"* (s. 64). *"Naturtypeområdene består av vegetasjons- og naturtyper som er sjeldne eller sterkt arealmessig truet, og disse er klassifisert etter om de er svært viktig (nasjonal verdi), viktig (regional verdi) eller lokalt viktig (lokal verdi) for det biologiske mangfoldet. Kartlagte viltområder er viktig for amfibier, krypdyr, fugler og/eller pattedyr"* (s. 64). Videre kommer det fram at det i noen tilfeller kan oppstå konflikter mellom målet om bevaring av naturmangfold og for eksempel behovet for utbygging av nye arealer for bolig og næring. I disse tilfellene må det gjøres en avveining mellom de ulike hensynene. *"Kommuneplanen har egne bestemmelser og retningslinjene som angir hvordan naturverdiene skal ivaretas ved plan- og byggesaksbehandling, og restriksjoner på tiltak er gradert etter hvilken status områdene har i naturdatabasen"* (s. 64). Arealdelen slår fast at det er behov for å videreføre et aktivt kommunalt reguleringsarbeid for å sikre de mest verdifulle og truede naturmiljøene. Viktige naturtypeområder sikres gjennom temakart som er gjort juridisk bindende ved at de er knyttet til planen gjennom bestemmelser (Oslo kommune, 2019, s. 64).

§ 7.6 *Naturmiljø* (jf. Pbl § 11-9 nr. 6) skal legges til grunn for plan- og byggesaksbehandlingen. Denne nedfeller retningslinjer som sier at:

"Før tiltak eventuelt tillates i områder hvor det er registrert naturverdier med regional og lokal verdi, skal naturverdiene være grundig utredet og vurdert."

"Ved tiltak i områder hvor det er registrert naturverdier med lokal verdi skal avbøting av skade og ulempe for naturverdiene vurderes."

§ 12 *Grønnstruktur* - i arealdelen framgår det at områder avsatt til grønnstruktur skal tilrettelegges for opplevelse, rekreasjon, lek og fysisk aktivitet for allmennheten. Nedfelte retningslinjer sier:

"Ved tiltak bør verdifulle landskapsformer og verdifull vegetasjon i størst mulig grad bevares. I områder hvor det er lite naturlig vegetasjon skal det spesielt vurderes om naturvegetasjon bør gjenskapes."

§ 13.3 *Vassdrag* (jf. pbl. §§ 11-11 nr. 3 og 6 og 11-9 nr. 6) i kommuneplanens arealdel sier at åpne strekninger av elver, bekker, vann og dammer skal opprettholdes. Retningslinjene sier:

"Innenfor en sone på minimum 20 meter fra vannkant for hovedløp og minimum 12 meter fra vannkant for sideløp bør det ikke oppføres ny bebyggelse, nye anlegg eller gjøres vesentlige

terrenginngrep. [...]. De byggefrie beltene bør så langt som mulig være allment tilgjengelige der dette ikke kommer i konflikt med natur- og landskapsverdier. Innenfor det byggefrie beltet bør det sikres areal for naturlig kantvegetasjon, jf. vannressursloven § 11.”

“Lukkede elvestrekninger og sidebekker [...] bør gjenåpnes”.

Ingen av kommuneplanens bestemmelser eller retningslinjer sier noe spesifikt om dyreliv, men man må likevel anta at noen av disse vil ivareta hensynet til det urbane dyrelivet.

Under kapittel 13, “Sikring av kvalitet i byutviklingen”, blir det konstatert at av hensyn til fremtidige klimautfordringer er det nødvendig å sikre åpen og lokal overvannshåndtering integrert i bygnings- og grønnstrukturen. Her blir det også nevnt at: *“grønne og vanngjennomtrengelige overflater kan absorbere og drenere vann, og gi vekst til planter og dyr. Åpen overvannshåndtering kan bidra til flere uterom og møteplasser med innslag av vegetasjon, som gir grunnlag for rekreasjon, opplevelseskvaliteter, biologisk mangfold og bedre lokalklima”* (s. 73).

5.1.3 Byøkologisk program for Oslo

Byøkologisk program for Oslo består av 8 innsatsområder, som skal bidra til å realisere Oslo kommune sin visjon om en miljøvennlig og bærekraftig byutvikling og drift. Innsatsområdene presenteres i en tabell som er delt opp i delmål, strategier og tiltak, og indikatorer. Det er i dette dokumentet at nøkkelbegrepene brukes minst, med unntak av “biologisk mangfold”, som nevnes 11 ganger. Begrepet “dyreliv” er helt fraværende i dette dokumentet. Programmets delmål, strategier og tiltak, nevner likevel områder som er betydningsfulle for dyrelivet.

Under innsatsområde 5, “Oslo skal bevare og styrke sin blågrønne struktur”, står det under delmål 5.1 at: *“Oslo skal bevare og utvikle det biologiske mangfoldet”* (s. 14). Dette skal gjøres gjennom å: *“Ta sin del av det nasjonale ansvaret for å redusere tapet av biologisk mangfold. De biologiske mest truede naturområdene skal sikres og utvikles [...], og det skal være et spesielt fokus på ansvaret for å sikre overlevelsen til rødlistede arter”* (s. 14). Under “Tiltak og strategier” 5.1.2 blir kunnskapsgrunnlaget trukket fram: *“Revidere kunnskapsgrunnlaget om Oslos biologiske mangfold kontinuerlig for bruk i kommunes saksbehandling”*. 5.1.4 sier at *“Oslo skal verne og rehabilitere økosystemer, naturlige habitater og levedyktige bestander av truede arter [...] Iverksette særlige tiltak for å bevare særlig truede naturtyper i Oslo”* (s. 14). Dyreliv nevnes altså ikke spesifikt her, men her er det likevel naturlig å anta at dyreliv faller inn under begrepet “biologisk mangfold” og “truede arter”, da dette er begreper som rommer mye.

Delmål 5.3 sier at: *“Oslo skal gjenåpne elver og bekker og skape blågrønne korridorer”* (s. 15). Dette skal oppnås gjennom å etablere grøntkorridorer og grønne byrom langs elvene i forbindelse med byutvikling. Videre sier delmål 5.2 at: *“Oslo skal bevare og videreutvikle grønnstrukturen med fokus på sammenheng og kvalitet”*. Programmet har en rekke tiltak og strategier for å oppnå dette delmålet, men hovedfokus i disse er på menneskelig rekreasjonsmuligheter og aktiviteter, og lite på tilrettelegging for dyreliv.

5.1.4 Grøntplan for Oslo

Grøntplanen er en kommunedelplan som skal ta for seg grønnsstrukturen innenfor Oslos byggesone. Planens hensikt er å bevare og videreutvikle byens grønnsstrukturer (Oslo kommune, 2009). Det er i dette dokumentet nøkkelbegrepene dukket opp flest ganger. Grøntplanen har tre målsetninger:

“Planen skal bidra til å bevare og styrke Oslos særpreg som den blågrønne byen mellom åsene og fjordene.”

“Planen skal bidra til å dekke befolkningens behov for grønne rekreasjonsområder innenfor byggesonen”.

“Planen skal bidra til byutvikling i tråd med byøkologiske prinsipper.”

(Oslo kommune, 2007, s. 9)

I kapittel 2, “Medvirkning”, står det at medvirkning har blitt ivaretatt på flere måter, blant annet ved dialog med forskningsmiljøer for å oppdatere og supplere kunnskap som legges til grunn for planen. *“Under det første temaet – biologiske verdier, ble forskerne spurt om hvilke plante- og dyrearter som trives spesielt godt i bymiljø, om det i Oslo er spesifikke arter det bør legges til rette for, og om det er arter det ikke er ønskelig å legge til rette for”* (s. 19). Her konkluderes det med at det i grove trekk ser ut til at hovedprinsippene om store grøntområder og sammenhengende strukturer kan videreføres. Betydningen av grøntområders størrelse, avstand, form, sammenheng og funksjon ble også diskutert i denne forbindelse. Dette kommer fram senere i planen hvor det står at: *“Økologiske kjerneområder er større sammenhengende grøntområder som gir stabile levesteder for et mangfold arter. Som eksempel bør et kjerneområde være på minimum 400 dekar for å være store nok for en del fuglearter”* (s. 44). Her konkluderes det videre med at for å ivareta de spesielle biologiske ressursene i byen må et minimum av større grønne områder i byen bevares i byggesonen. Dette er den eneste planen som helt spesifikt tar for seg dyreliv i medvirkningsprosessen.

“Dyreliv” dukker igjen opp under kapittel 3.1.2, “Kategorisering av grøntområder i byggesonen”. Her forklares ulike type grøntområders funksjon. Under kategorien “parker, natur- og friområder” står det at: *“Både små og store parker og naturområder har en viktig rolle i byens grønnsstruktur. De store områdene representerer, i kraft av sin størrelse, en spesielt viktig rolle. Områdene er ofte de viktigste naturområdene i byggesonen samtidig som de gir mulighet for variert bruk. Små grøntområder kan være del av en spredningskorridor for dyr eller planter samtidig som de kan være viktige lokale rekreasjonsområder”* (s. 22). Her kommer det også fram at områder som har fungert som allment tilgjengelige grøntområder over lang tid, men som ikke er planmessig sikret til formålet, er spesielt utsatt for utbyggingspress.

I likhet med kommuneplanen trekker også grøntplan for Oslo fram naturdatabasen som et viktig

verktøy. *“Naturdatabasen [...], er viktig som kunnskapsbase og verktøy for å ivareta det biologiske mangfoldet i Oslo. Databasen inneholder registrering og verdisetting av naturtyper og viltområder. Naturtypeområder består av vegetasjons- og naturtyper som er sjeldne eller sterkt arealmessig redusert”* (s. 41). Grøntplanen for Oslo poengterer i likhet med kommuneplanen at behovet for å registrere og kartfeste områder som er viktige for Oslos natur som foreløpig ikke er registrert, er stort. Altså er det fortsatt en del mangler i denne databasen. I kapittel 6, “Oppfølging og ansvarsfordeling”, presenteres en rekke oppfølgingsoppgaver som vil være nødvendig eller ønskelig som følge av planforslaget. Under oppfølgingsoppgave 3. står det at: *“I tillegg til grøntkorridorer som framkommer som en del av turveinettet er det viktig å utrede forekomst og kartfeste andre grønne korridorer som fungerer som spredningskorridorer for dyr og planter. “Blant annet mindre grøntområder er en viktig del av slike korridorer (“stepping stones”). Målet er å planmessig sikre spredningskorridorer og derved unngå at mindre grøntområder, som er viktige for at korridorene som helhet skal fungere, omdisponeres til andre formål”* (s. 74). Ifølge planen er det viktigste tiltaket for å oppnå et sammenhengende grønt nettverk i byggesonen: *“å sikre og videreutvikle det overordnede turveinettet. For å etablere dette nettet er det viktig å sikre manglende turveilenker planmessig, fjerne barrierer ved å etablere nye turveier i områder hvor dette mangler”* (s. 48). Her poengteres det at dette kan være utfordrende, spesielt i indre by, på grunn av eksisterende bebyggelse og arealknapphet.

Også i denne planen trekkes Oslos elver og bekker fram som viktige leveområder for planter, fugler, pattedyr og andre vannlevende organismer. Ifølge grøntplanen for Oslo er: *“det blå med på å skape større biologisk mangfold”* (s. 24). Planen foreslår videre at på grunn av elvedragenes *“særlige landskapsmessige og økologiske verdi, bør det reguleres en 100 meters hensynssone langs hovedvassdragenes hovedløp, med retningslinjer for å sikre landskapsverdier, økologiske og opplevelsesmessige verdier”* (s. 60).

5.2 Funn fra intervjuanalysen

Jeg skal i denne delen presentere funnene fra analysen av de fire intervjuene. Data fra intervjuene ble kondensert til meningsbærende utsagn og deretter underlagt en tematisk analyse der det ble utviklet fire hovedtemaer med tilhørende subkategorier (se vedlegg 1). Disse vil bli presentert i det følgende.

5.2.1 Dyrelivets plass i urban planlegging

Her presenteres informantenes refleksjoner knyttet til dyrenes plass i planleggingsprosessen. Informantene snakker om hvor stor plass dyrelivet reelt sett har i planlegging og i hvilken grad dette er tilstrekkelig.

5.2.1.1 Ikke nok oppmerksomhet rundt dyreliv

Jeg var i forkant av intervjuene opptatt av hvor mye oppmerksomhet informantene tenkte at dyreliv ble viet i ulike planprosesser, og om dette var tilstrekkelig. Det var stort sett enighet blant informantene om at dyreliv burde ha en høy prioritet i planprosessene. En av informantene begrunnet dette med at byen stadig fortettes og dermed blir det lite areal igjen til dyrs opphold og

bevegelse. I tillegg ble det trukket fram at det å ha et mangfoldig dyreliv som lever tett på oss, er en av styrkene ved Oslo, og at dette var noe vi må ivareta.

Til tross for at alle informantene var mer eller mindre enige om at dyreliv bør ha en høy prioritet svarte alle at dyrelivet i praksis ikke fikk den oppmerksomheten det burde.

“Hensynet til dyreliv blir ikke tilstrekkelig ivaretatt fordi man jobber ikke strategisk med det i planprosessene, og selv om det er andre som jobber med det i kommunen, har jeg til gode å se at det blir inkludert i de overordna planene”. (Informant 4)

I dokumentanalysen ble det tydelig at selv om dyreliv ikke nevnes spesifikt, ble det likevel ofte nevnt andre faktorer som gjerne har betydning for dyreliv. Dette inntrykket satt flere av informantene med også. For eksempel mente en av informantene at hensynet til dyrelivet gjerne kunne ligge i planen gjennom sikring av grøntkorridorer og andre naturområder, men det er likevel behov for å synliggjøre dyrelivet i større grad i de aktuelle planene. Man bør begynne å bruke dyr som spesifikke eksempler i planleggingen.

“Gjerne er det stor fokus på bruk, og i medvirkningsprosesser og sånn snakker man gjerne om hvilken verdi et naturområde har for menneskelig utfoldelse og friluftsliv og slik, men dyrelivet, og nå snakker jeg litt imens jeg tenker her, er gjerne ikke så ofte oppe egentlig”. (Informant nr. 2)

At dyrelivet ikke er så synlig i planprosessene var informantene stort sett enige om, og når hensynet til dyreliv først kom med i planprosessen var det fordi det handlet om en art med forvaltningsbehov. En av informantene mente at det sjeldent var snakk om dyreliv før i det øyeblikket det var snakk om en art som hadde en eller annen form for vern. Den samme informanten fulgte opp med å si at vernede arter selvfølgelig bør få ekstra oppmerksomhet, men at man likevel ikke skal glemme det en kalte “hverdagsartene”. Ofte blir det slik at livskraftige arter, som vi tenker det finnes mange av, glemmes litt bort.

“Det er jo dyr som ikke er vernet også, og da blir jo spørsmålet, har ikke de livets rett i urbane områder?” (Informant nr. 4)

Dette fokuset ble bekreftet av informanten fra bymiljøetaten, som mente også de “vanlige” dyrene bør bli tatt hensyn til i planprosessen. Selv om en art er levekraftig betyr ikke det at de ikke behøver plass.

“Men det har jo kanskje vært en tendens der det hverdagslige dyrelivet, det ser man kanskje ikke så nøye på fordi det tenker man at det er så mye av. Man tenker kanskje at de får være et annet sted. Det er lett å glemme at de også er her og skal ha plass”. (Informant nr. 3)

At hovedfokuset ligger i det å ta hensyn til vernede arter er selvfølgelig forventet, og ikke minst

viktig, men kanskje glemmer man da bort arter som ikke har et sterkt vern. En av informantene bekrefter at det kan være krevende å vite hvor fokuset bør ligge.

“Jeg synes jo selvfølgelig at dyreliv skulle hatt mye større plass enn det faktisk har, men så er det vanskelig fordi spennet er så stort. Hva skal legges vekt på hvor?” (Informant nr. 1)

5.2.1.2 Positive endringer for bynaturen gjennom de siste årene

Til tross for at informantene var enige om at dyrelivet ikke får den oppmerksomheten det bør i planleggingen av urbane områder, ble det likevel poengtert av samtlige at dette var i endring. Spesielt informanten fra bymiljøetaten var positiv til retningen vi beveger oss i.

“Det er et økt fokus på dyreliv her nå. Særlig det at vi nå har fagfolk på dette som kan mye om det, som skal gi oss tilbakemeldinger i de sakene vi har. Bare i løpet av de seks siste årene, har det i hvert fall for vår del, her i bymiljøetaten, skjedd en dreining. Før tenkte man bare at bilen skulle frem, denne tanken er jo ikke gammel og henger mye igjen i bybildet. Men, det skjer jo ting hele tiden og det er jo samspillseffekter som holder ting grønt”. (Informant nr. 3)

At naturmangfold har blitt et viktigere tema de siste årene ble også nevnt av de andre informantene. Her ble det blant annet lagt vekt på at det i dag oppfattes som mer kontroversielt å bygge ned natur, og at det i større grad enn før er fokus på å velge riktige stedstilpassede planter for å ta vare på byøkologien. Det ble likevel stilt spørsmål om hvorvidt denne utviklingen skjer fort nok.

“Også mener jeg at skal man få denne byøkologien til å funke i et langsiktig perspektiv, så er det ikke rom for å bare brette seg ut. Alt må spille sammen på en mye bedre måte. Og jeg synes vi er på vei dit, men om det går fort nok, det vet jeg ikke”. (Informant nr. 3)

5.2.1.3 Å tilrettelegge for dyr er også bra for folk

Selv om det kan være vanskelig å prioritere dyreliv i større grad i planleggingen, behøver det kanskje ikke å være noen motsetning i det å tilrettelegge for dyr og det å tilrettelegge for folk.

“Jeg tenker at man kan sammenlikne det man gjerne sier om at «planlegger man en by som er bra for barn, er det en by som er bra for alle». Og det samme kan man kanskje si om dyr også. Legger man til rette for dyreliv i form av skjermede og varierte grøntområder, som henger sammen, vil det oppleves som positivt for mennesker også. Jeg tror ikke det trenger å være en motsetning”. (Informant nr. 1)

En informant snakket om da han jobbet med samferdsel for flere år siden. Han forklarte at på den tiden var god samferdsel at bilene kom fram mest mulig effektivt, men at dette ikke var gode steder for mennesker og oppholde seg, og langt mindre dyr. I dag er det større oppmerksomhet på tur- og sykkelveier, og disse er med på å danne grønne ferdselsårer gjennom byen, noe som både kommer mennesker og dyr til gode. Den samme informanten la vekt på at variasjon i grøntområdene er

viktig for dyrelivet, men at det også har en verdi for oss. En strigla park kan være et godt sted å ligge å slappe av, men er kanskje ikke så spennende. Han mente at det er en helt annen opplevelse å gå i skogen, der man har latt ting gro mer naturlig. Her kan man se spennende ting, om det så er en sopp eller en fugl, og denne opplevelsesverdien mente han var viktig for oss mennesker.

5.2.2 Avhengig av gode samarbeidsprosesser

Dette temaet tar utgangspunkt i informantenes oppfatninger og refleksjoner rundt tverrfaglig samarbeid. Jeg har under dette temaet identifisert to hovedfunn. Det ene handler om at informantene mente det var svært viktig å involvere flerfaglig kompetanse tidlig i en planprosess, og at man fikk til et samarbeid gjennom hele prosessen. Det andre funnet er at flere av informantene opplevde at det kunne være vanskelig å utnytte flerfaglig kompetanse.

5.2.2.1 Samling og dialog fra start til slutt

Jeg var først og fremst ute etter å få vite i hvor stor grad det samarbeides tverrfaglig i spørsmål om dyreliv, men også hvor godt dette samarbeidet fungerer i praksis. Informantene hadde ganske ulik oppfatning av hvor godt det tverrfaglige samarbeidet fungerte på deres arbeidsplass, så her fikk jeg litt forskjellige svar. Alle informantene ga uttrykk for at tverrfaglig samarbeid er en viktig del av planprosessen, og i spørsmål om dyreliv, er det helt vesentlig å få inn folk med kunnskap på feltet tidlig og underveis i prosessen. En av informantene fortalte at hun hadde litt ulike erfaringer med hvor godt det tverrfaglige samarbeidet fungerte avhengig av hvor hun hadde jobbet.

“Jeg synes det kommer litt an på hvor jeg har jobbet, for da jeg jobbet i et større privat firma jobbet vi veldig tverrfaglig. Man satte sammen de teamene man trengte. Jeg tenker det er veldig viktig å få samlet alle fra starten i en planprosess. Det er helt nødvendig i et slikt fagfelt som vi jobber i, for det er jo mye man ikke kan selv, og det er mange fagfelt som opererer innenfor det området man skal planlegge” (Informant 2).

Det var kun en av informantene som svarte at det tverrfaglige samarbeidet fungerte veldig godt. Dette mente han var fordi etaten var organisert slik at de ulike fagmiljøene var plassert ganske strategisk i forhold til hverandre. Dermed hadde de ulike fagmiljøene god dialog og selv om de ikke alltid var enige, som han poengterte at ikke nødvendigvis alltid er målet heller, snakket de godt sammen.

5.2.2.2 Vanskelig å utnytte flerfaglig kompetanse

Med unntak av en av informantene, mente alle at det var en del utfordringer knyttet til det tverrfaglige samarbeidet. Det ble blant annet nevnt at selv om man alltid prøvde å få til godt samarbeid på tvers av fagmiljøer, fungerte det likevel ikke bra nok. Denne informanten poengterte at det kanskje fungerte bedre i større firma hvor man har alle ressursene internt, for det kunne være krevende å få til samarbeide når kunnskapen måtte hentes inn eksternt. I tillegg mente hun at på hennes arbeidsplass var det vanligere med tverrfaglig samarbeid i de større prosjektene, men at man gjerne unngikk å trekke for mange inn i et lite prosjekt.

To av informantene mente at flerfaglig kompetanse ble satt inn i starten av et prosjekt, men at de som ble konsultert forsvant fort ut igjen. Det ble dermed ikke samarbeidet underveis i prosessen.

“Jeg tenker nok ikke at det samarbeides noe særlig i spørsmål om dyreliv akkurat. De som har ansvar for å kartlegginger, de kommer inn og gjør det, også forsvinner de ofte ut. Så de er ofte ikke med og det er faktisk ganske ofte at man må be dem om å foreslå avbøtende tiltak. De har ofte bare noe de skal kartlegge, levere dokumentasjon, men så blir det ofte ikke sagt noe om hva man skal gjøre for å oppnå sånn eller sånn”. (Informant nr. 4)

Dette bekreftes av en av de andre informantene som mente det stort sett bare var i kartlegging at man hentet inn annen kompetanse, og at de ikke ble hentet inn igjen senere i prosessen. Samtlige etterlyste mer tverrfaglig samarbeid gjennom hele prosessen. Informanten fra Eiendom- og byfornyelsesetaten fortalte at hun kunne føle på en viss frustrasjon når ny informasjon, som kanskje burde være avdekket før, dukker opp underveis i prosjektet. Dette kunne føre til at man måtte gjøre store endringer i prosjektet, som man kanskje kunne tatt hensyn til om man hadde fått informasjonen tidligere.

“Min oppfatning, i hvert fall i det konkrete prosjektet jeg jobber med nå, er at «åh, hvorfor kommer denne informasjonen så sent?». For private utbyggere spesielt, føles det nok litt frustrerende fordi de tenker at de kunne jo ha gjort ting riktig fra start om de hadde fått all informasjonen. Men så tenker jeg jo litt at sånn er planlegging – du vet ikke virkeligheten før den er der”. (Informant nr. 1)

5.2.3 Planleggerens verktøy i ivaretagelsen av dyrelivet

Dette temaet handler om hvilke verktøy man har som planlegger for å ivareta og tilrettelegge for dyrelivet. Informantene snakket både om generelle virkemidler og mer spesifikt om kunnskap og bevisstgjøring som virkemidler i seg selv.

5.2.3.1 Virkemidler for å ivareta dyreliv

Et viktig funn var informantenes refleksjoner rundt hvilke virkemidler planleggere har for å ivareta dyrelivet i en planprosess. Det finnes en rekke verktøy, som sier noe om hvordan arealene skal brukes. To av informantene trakk fram naturmangfoldloven som en av de viktigste virkemidlene for å ivareta dyrelivet i byen. Informanten fra bymiljøetaten fortalte at hvis man i deres etat så at noe gikk på akkord med naturmangfoldloven, måtte de si ifra. Det var viktig å sørge for at den ikke ble vesentlig tilsidesatt.

Informanten fra eiendoms- og byfornyelsesetaten forklarte at innenfor detaljregulering, som var det hun arbeidet mest med, så hadde man veldig sterke og gode virkemidler. Her er arealformål, hensynsoner og bestemmelser viktige virkemidler. Disse virkemidlene mente hun var tilstrekkelig så lenge man visste hva man skulle verne, og hvordan. Det var gjerne på nivået over at det ble mer usikkert, hvor man da skulle gjøre vurderinger på hvor og hvordan.

“Så det fører oss tilbake til overordnet plan. Hva er det man uttaler i overordnet plan? For eksempel dette med overvannshåndtering, som på relativt kort tid har gått fra å være noe man ikke brydde seg særlig om, til at det nå er vanlig praksis og masse krav. Det viser jo hvor effektivt det faktisk er når man forankrer det godt nok og når man krever som planmyndighet at det følges opp.”

(Informant nr. 1)

5.2.3.2 Kunnskap og bevisstgjøring

Informantene snakket alle om at det å ha et godt kunnskapsgrunnlag var helt vesentlig for å ivareta urbant dyreliv.

“Jeg tenker at det viktigste er å få fram kunnskapen, og at den blir brakt inn i saken, og man tar videre beslutninger i saken basert på det man finner ut”. (Informant nr. 3)

De andre virkemidlene man har i ulike plansaker vil være tilstrekkelig så lenge man vet hva man skal ta hensyn til, og hvordan. Dette kunnskapsgrunnlaget var ifølge alle informantene manglende. En av informantene sa at det gjerne ikke kartlegges utover det som enten myndighetene starter, eller som gjøres i forbindelse med en planprosess. I disse kartleggingene vil man stort sett bare registrere arter som befinner seg på rødlista, mens annen type dyreliv ikke blir lagt særlig merke til.

“Om det er et revehi innenfor et planområde, så blir nok det knapt nok omtalt. Jeg tror ikke vi har gode nok systemer på det per nå”. (Informant nr. 3)

Fordi man ikke leter etter dyreliv som ikke er på rødlista, blir det heller ikke oppdaget. Hvis man aktivt går inn for å også registrere dyreliv som ikke som ikke befinner seg på rødlista, blir det også lettere som planmyndighet å kreve at det tas hensyn til. Det neste nivået vil være å formulere tiltak, føringer og bestemmelser som sier noe om hvordan dette hensynet skal ivaretas, men også dette kan være utfordrende. En informant påpekte at planer ofte ikke følges opp godt nok, og mange er ikke gjennomtenkte nok.

“Nå snakker jeg ikke spesifikt om Oslo, men overordnet plan skal jo være overordnet, men hvis bestemmelser blir for vage, at man skriver for eksempel «det hadde jo vært hyggelig hvis», mister man all tyngden”. (Informant nr. 1)

Den samme informanten sa at hun etterlyste mer overordnede planer som sier noe om når og hvor mye oppmerksomhet saker som dyreliv skal vies. Her mente hun at man var ganske flinke i Oslo, men at man gjerne skulle hatt noen sterkere føringer. Føringene kunne være vanskelige å prioritere mellom, spesielt fordi man har så mange. Da kan det være vanskelig å vite hvor disse skal slå ut, og hvilke av dem som er viktigst.

5.2.4 Utfordringer for planleggeren i spørsmål om dyreliv

Dette temaet er utformet på bakgrunn av informantenes tanker om hvilke utfordringer det urbane dyrelivet møter, og det informantene selv opplevde som utfordrende når hensynet til dyrelivet skulle ivaretas.

5.2.4.1 Tap og oppsplitting av arealer

Nedbygging og oppsplitting av naturområder blir nevnt av alle informantene som den største trusselen for dyreliv i urbane områder. Når grøntområdene minker i størrelse kan det ikke lenger romme et like stort mangfold av arter, og oppsplitting og barrierer gjør det vanskeligere for dyrene å bevege seg mellom ulike leveområder.

“Byen fortettes, og det blir så lite areal igjen til dyrs opphold og bevegelse. Dyr er jo ikke noe som står stille, de flytter seg og har behov for sammenhengende habitater hvor de kan bevege seg”.

(Informant nr. 3)

En av informantene fortalte at dette var noe de på hans arbeidsplass var veldig opptatt av. Han fortalte at de i de fleste saker forsøkte å finne ut av om et område var del av noe større. Det hendte at det ikke var det, og da var det ikke så mye å tenke på, men stort sett er det det. Dermed må man forsøke å finne ut av hvordan man håndterer det på best mulig måte. En annen informant var opptatt av den tanken folk ofte har om at vilt dyreliv ikke hører hjemme her i byen. Hun brukte huggormen som et eksempel da det er en art det gjerne oppstår konflikter rundt. Finner man en huggorm i en steinrøys in en barnehage, vil de fleste tenke at den har jo ikke noe der å gjøre, men ofte har jo huggorm oppholdt seg der lenge før det ble bygget barnehage. Slike konflikter kan være vanskelige, men gjennom god tilrettelegging finnes det nok løsninger som både mennesker og dyr kommer godt ut av.

5.2.4.1 Vanskelige prioriteringer

To av informantene opplevde at det til tider kunne være krevende å vite hva man skal prioritere hvor. Dette fordi det ofte er mange motstridende hensyn, og det er vanskelig å gjøre avgjørelser om hva som er viktigst. Den ene informantene trakk særlig fram at natur sin verdi er vanskelig å måle økonomisk.

“Du har på den ene siden noe som er utrolig målbart i kroner og øre, slik som boligbygging, og på den andre siden noe som det vanskelig kan måles økonomisk verdi ut av, slik som naturmangfold. I konsekvensutredning så har man de ikke-prissatte konsekvensene, kvalitetene, slik som natur, som ikke kan måles i kroner og øre, og hvordan disse verdsettes i forhold til andre gir gjerne vanskelige avveininger. I hvert fall i forhold til store samfunnsviktige prosjekter. Også sier jeg ikke at korn og øre alltid er viktigst, men det skaper jo ofte problemer da”. (Informant nr. 2)

En annen informant ga et godt eksempel på dette. Hun forklarte at om det skal bygges en tunnel, som en del av et veiprojekt, så kan man finne ut at det er en milliard billigere å legge tunellen «der» eller «der». Der man av økonomiske hensyn bestemmer at tunellen skal gå, kan det være at det går et viktig vilttråkk eller noe slikt. Hun mente at når man begynner å snakke i slike summer kan det være vanskelig å vite hva man skal tillegge mest vekt, og ofte er det da de økonomiske hensynene som veier tyngst. I slike saker mente en annen informant at det er lett å svartmale. Hun mente at ofte så man på utbyggeren som den «store stygge ulven», som bare skal tjene penger, men at det i realiteten ikke nødvendigvis er slik.

“Vi har selvfølgelig ytterpunktene, men hva gjør man når det står mellom å bygge ut rimelige sosialboliger og en viltkorridor? Hva skal vinne hvor? For noen plasser må det ene vinne, og andre plasser må det andre vinne”. (Informant nr. 1)

Informanten mente at sånne situasjoner gir vanskelige avveininger og at det her blir viktig med en overordnet plan. Viktigheten av gode overordnede planer med tydelige føringer illustrerte hun med gatehierarkiet. Funksjoner som varelevering vil alltid tape for det man gjerne ser på som viktigere funksjoner, slik som sykkel- og gangvei og kollektivtrafikk. Ved mindre det er noen overordnede retningslinjer på hvordan varelevering skal tas hensyn til, vil det alltid tape. Slik mente hun det også er med dyrelivet. Det må være en overordnet plan som sier noe om når og hvor mye oppmerksomhet dyreliv skal vies, for det står nok ikke høyest på prioriteringslista.

DEL 6

Diskusjon 47

6.1 Dyrelivets plass i urban planlegging	47
6.2 Flerfaglig samarbeidsprosesser, kunnskap og bevisstgjøring	49
6.3 utfordringer for dyrelivet	50
6.3.1 Tap og oppsplitting av habitater	50
6.3.2 Motstridende hensyn og vanskelige prioriteringer	51
6.4 Planleggerens virkemidler for å ivareta dyrelivet	53

DEL 6 - Diskusjon

I denne delen skal jeg diskutere hovedfunnene fra analysen for å besvare oppgavens problemstilling. Diskusjonen vil først og fremst basere seg på de fire hovedkategoriene fra intervjuanalysen, men jeg kommer også til å diskutere funnene fra dokumentstudien. Funnene fra intervjuanalysen og dokumentstudien vil bli diskutert i lys av det teoretiske rammeverket, tidligere forskning og annen faglitteratur.

Opgavens problemstilling er som følger:

Hvilken rolle har planleggere i ivaretagelsen av vilt dyreliv i urbane områder?

6.1 Dyrelivets plass i urban planlegging

En mine informanter kunne fortelle at når det er snakk naturområder, handlet det gjerne om hvilken verdi disse områdene har for menneskelig utfoldelse, og sjelden om verdien det har for dyrelivet. Dette er et perspektiv som bekreftes i mye av forskningslitteraturen. Parker, elvedrag, naturområder og marka, har ofte høy prioritet, men argumentasjonen for å bevare disse områdene handler i stor grad om at områdene er viktige for menneskelig rekreasjon. Der dyrelivet nevnes, er det gjerne i bisetninger, og sjelden som konkrete eksempler. Wolfgang W. Weisser og Thomas E. Hauck (2017) forklarer i sin forskningsartikkel hvordan de ulike fagretningene som designer og planlegger de urbane arealene benytter naturen som et designelement, designet for menneskelig rekreasjon og utfoldelse. Det har lenge vært stor enighet om at tilgang på grøntområder har en viktig betydning for mennesker psykiske og fysiske helse, spesielt i urbane områder, hvor tilgangen på slike områder er begrenset. I boken "Biophilic Cities" skriver Timothy Beatley (2011) at forskning på de positive effektene natur har på oss mennesker stadig ekspanderer. Denne forskningen viser at å eksponeres for natur kan redusere stress, bedre folks humør, bedre kognitive og akademiske ferdigheter, samt lindre symptomer på enkelte sykdommer (Beatley, 2011, s. 4). Naturområdenes særlige betydning for mennesker trekkes også fram i de ulike dokumenter jeg har sett på. Det er selvfølgelig et viktig anliggende, men naturen bør også kunne eksistere uavhengig av hvilken verdi den har for oss mennesker. Det er derfor viktig at vi også uttrykker verdier som ikke er knyttet til mennesket som mottager og naturen som produsent av tjenester (Bjærke, 2018, s. 18).

Marit Ruge Bjærke (2018) er i artikkelen "Hvor ble det av naturens egenverdi?" opptatt av hvilket språk man bruker om naturen i ulike styringsdokumenter. I dokumentene som skal bidra til økt vern av naturen, er språket i stor grad preget av økonomisk terminologi, og naturen er først og fremst "et grunnlag for menneskers liv, verdiskapning og trivsel", noe som utfører økosystemtjenester (Bjærke, 2018, s. 16). Ideen om økosystemtjenester er omdiskutert og har blant annet vært kritisert for å være grunnleggende antroposentrisk (Bush & Doyon, 2019, s. 2). Når naturen måles i økonomisk verdi, ekskluderer det naturens egenverdi, og kan føre til at man ser naturen som en vare som kan selges og kjøpes. Ifølge Bush og Doyon (2019) har man i dag fått en mer kompleks og interdisiplinær forståelse av begrepet, som også ivaretar naturens egenverdi i større grad.

Likevel kan man fortsatt argumentere for at urbane naturområder først og fremst ivaretas og tilrettelegges for mennesker. I min dokumentanalyse er det flere eksempler på dette. I kapittelet om grønnstrukturer i kommuneplanen for Oslo, står det at hovedintensjonen er at grønnstrukturen skal tilgjengeliggjøres for allmennhetens bruk og opplevelse. I forslaget til ny Grøntplanen for Oslo er et av hovedmålene med planen at den skal bidra til å dekke befolkningens behov for grønne rekreasjonsområder. I alle planene er det mye fokus på det å gjøre naturområdene tilgjengelige for allment bruk. Dette er et viktig argument for å bevare grønnstruktur og naturområder, men det er også et argument som ikke tar hensyn til dyreliv. Å gjøre grønt- og naturområder mer tilgjengelige innebærer oppføring av mer lys, rydding av vegetasjon og økt aktivitet i område. Dette er tiltak som er positivt for menneskelig bruk, men som har negative konsekvenser for dyrelivet (Kay et al., 2022). Av de fire dokumentene jeg har analysert er det kun delplanen for Alna miljøpark som har hensynet til dyrs leveområder i sine hovedmålsetninger. Altså at naturen skal ivaretas for naturens egen del, og ikke bare på bakgrunn av menneskelige interesser.

Bjærke (2018) mener naturens egenverdi er blitt en tilleggsopplysning, når naturens verdigrunnlag diskuteres. Når dyreliv tas opp i dokumentene jeg har gjennomgått blir det også her gjerne tilføyd som en tilleggsopplysning. For eksempel står det i kommuneplanen at grønne og vanngjennomtrengelige overflater er viktige for byens overvannshåndtering gjennom å absorbere og drenere vann. Til slutt står det at de i tillegg kan gi vekst til planter og dyr, før man igjen går over til å forklare hvordan åpen overvannshåndtering kan bidra til flere uterom og møteplasser, som gir grunnlag for rekreasjon, opplevelseskvaliteter, biologisk mangfold og bedre lokalklima (Oslo kommune, 2030). At noe også er positivt for dyrelivet blir ofte bare nevnt i tillegg til flere andre ting det også er positivt for. En av mine informanter pekte på nettopp dette. Han mente at selv om det i dag er et mye større fokus på vern av naturområder og biologisk mangfold, henger det å rette oppmerksomheten mot dyreliv litt etter. Han poengterte at vi må begynne å bruke dyreliv som konkrete eksempler i de aktuelle planene. Ettersom flere og flere arter går tapt, vil det ikke være tilstrekkelig å nevne dyreliv i bisetninger. En annen av mine informanter mente at dyreliv ikke er synlig i planprosessene og dermed blir ikke hensynet til dem godt nok ivaretatt fordi man ikke jobber strategisk med det i løpet av prosessen. Det samme kan man ifølge Timothy Beatley og Marc Bekoff (2013) også si at gjelder innenfor planleggingslitteraturen. Ifølge Beatley og Bekoff får dyreliv svært lite oppmerksomhet både i litteraturen, og i moderne planleggingspraksis. Dyrelivets levevilkår påvirkes i stor grad av den planleggingspraksisen som føres, og bør derfor ifølge Beatley og Bekoff (2013), være et viktig tema for diskusjon i planleggingsprosessene. Ser man det slik, er det oppsiktsvekkende at et styringsdokument som Byøkologisk program for Oslo ikke nevner dyreliv konkret noen steder. Både i Byøkologisk program og i de andre dokumentene jeg har sett på er det relativt stort fokus på biologisk mangfold, men dette begrepet rommer så mye at det kan være vanskelig å vite hvordan man egentlig skal forholde seg til det. En av informantene mine mente at dyrelivet ikke var synlig nok i kommuneplanen eller andre planer. Hun mente at det godt kunne være at "dyreliv" er bakt inn i andre begreper eller at hensynet til dem ivaretas gjennom vern av ulike grøntområder, men dette kommer ikke tydelig nok frem i de aktuelle planene. Det samme kritiseres av Clare Palmer (2003) som mener at man ikke snakker nok dyreliv. Hun mener dyreliv alt for ofte bare blir en del av andre, større begreper slik som "miljø", "natur" og "den ikke-

menneskelige verden”. Palmer (2003) etterlyser et konkret fokus på dyr som individer og grupper, som lever livene sine i urbane områder. Deres tilstedeværelse reiser etiske spørsmål og problemer som vi bør ta på alvor. Selv om det til slutt er opp til politikerne å bestemme hvor mye fokus man skal ha på dyreliv, bør planleggere være bevisst hvordan man omtaler dyreliv i plandokumenter, slik at man i større grad synliggjør dem.

6.2 Flerfaglig samarbeidsprosesser, kunnskap og bevisstgjøring

Forskning på hvordan ville dyr tilpasser seg og lever i urbane områder vil ikke i seg selv føre til endringer i bystrukturen. For at dyrelivets behov skal bli inkludert i byutviklingen er man helt avhengig av at ulike fagfelt snakker sammen og samarbeider (Kay et al., 2022, s. 63). Beslutningstakere innenfor urbant design og planlegging vil ikke kunne adressere utfordringer for dyrelivet på en god måte, uten å inkludere fagfolk med kunnskap om dyreliv i planprosessene (Kay et al., 2022, s. 63). Kun en av mine informanter oppga at tverrfaglig samarbeid, i spørsmål om dyreliv, fungerte godt. Dette handlet først og fremst om hvordan etaten han jobbet i var organisert. De ulike fagmiljøene var ifølge han plassert ganske strategisk i forhold til hverandre, slik at man hadde god dialog og godt samarbeid på tvers av disse fagfeltene. De andre informantene opplevde tverrfaglig samarbeid som mer utfordrende. Det er flere faktorer som kan bidra til at tverrfaglig samarbeid vanskeligjøres. Kay et al., (2022) har sett på utfordringene som oppstår når ulike fagfelt skal samarbeide om å inkludere dyreliv i urbant design. Urban Wildlife Information Network (UWIN) samlet 80 forskere, planleggere og designere til et møte for å diskutere samarbeid om dyreinkluderende urbant design. Deltakerne uttrykte vegring mot å kontakte andre fagfelt da de var redde for å kaste bort hverandres tid, både fordi de hadde lite kunnskap om hvordan de forskjellige fagfeltene jobbet og fordi de ikke visste hvem de kunne kontakte. I tillegg ble de ulike deltakerne motivert av forskjellige intensiver. Der forskere innenfor biologi hadde klare insentiver til å fokusere på urbant dyreliv og, hadde designere og planleggere få insentiver som motiverte dem til å bry seg om dyreliv i sitt arbeid (Kay et al., 2022, s. 64). Dette handlet om at det gjerne var svært mange andre hensyn som ble prioritert høyere. For at hensynet til dyreliv skal komme med i planprosesser må de ulike fagfeltene forstå hverandres insentiver, og finne måter å motivere til godt samarbeid. Kay et al., (2022) understreker at kommuner og planleggingsfirmaer bør ansette en biolog eller økolog for å gjøre slikt samarbeid lettere. Dette bekreftes av en av mine informanter. Hun opplevde at det flerfaglige samarbeidet ikke fungerte optimalt, og at det ville være mye lettere å få til hvis man hadde ressursene internt. Hun mente at de store firmaene ville kunne få det til, men at i mindre firmaer eller kommuner, kunne økonomiske hensyn gjøre det krevende å få tilgang på flerfaglige ressurser internt. I tillegg, ville prosjektets størrelse ha betydning. Det ble samarbeidet mer tverrfaglig i de større prosjektene, men i de små prosjektene vil man ikke trekke inn for mange. Ifølge Innes og Booher (2016) er de fleste planleggere klar over fordelene ved å få inn flerfaglig kunnskap, men på grunn av økonomi, tid, prioriteringer og/eller praktiske årsaker, blir det likevel ikke implementert. Det er kun ett av plandokumentene jeg har analysert, Grøntplan for Oslo, som sier noe om inkludering av flerfaglig kompetanse for å tilrettelegge for dyreliv. Det er viktig å poengtere at det ikke betyr at det ikke har vært gjort i utviklingen av de andre plandokumentene, men det nevnes ikke i selve dokumentet. Under utviklingen av Grøntplan for Oslo ble det hentet inn forskere med kunnskap om biologi for å supplere den kunnskapen man

allerede hadde. Forskerne ble blant annet spurt om hvilke plante- og dyrearter som trives i et bymiljø, og om hvilke økologiske arealprinsipper man skulle ta med seg inn i planen.

Alle mine informanter oppga at det ble samarbeidet tverrfaglig, og at dette var noe som opplevdes som meningsfullt og viktig, men flere av informantene mente likevel at selve samarbeidsprosessen ikke fungerte så godt som de ønsket. Svarene her var litt forskjellige. To av informantene mente at hvis man i det hele tatt fikk med spisskompetanse i spørsmål om dyreliv, så var det for å lage kartlegginger, men de ble sjeldent hentet inn igjen senere i prosessen. Dette skaper problemer fordi man gjerne er avhengig av denne spisskompetansen når utformingen av tiltak og strategier skal utformes. De samme informantene mente at kartleggingene selvfølgelig er helt sentralt for prosessen, men at det ikke blir noe dialog om hvordan man skal finne gode løsninger i slike spørsmål. Byplanprosjekter er komplekse med mange hensyn som skal tas, og når hensynet til dyreliv skal implementeres er man helt avhengig av å ha en tverrfaglig tilnærming (Ahern et al., 2009). Ahern et al., (2009) understreker betydningen av å implementere andre fagfelt som likemenn gjennom hele prosessen i et planprosjekt.

En annen av mine informanter fortalte at hun hadde opplevd at naturkartleggingen av et område kom for sent i planprosessen. For eksempel at man finner ut at det går et viktig viltråkk igjennom området. Dette skapte mye problemer og spesielt for private utbyggere mente hun det var svært frustrerende. Hadde kartleggingen vært gjennomført før planprosessen var påbegynt, kunne man gjort det riktig fra start. Samtidig var hun også opptatt av at det ofte er litt sånn med planlegging, og at man ikke helt vet hva virkeligheten er før den er der. Ifølge Wolfgang og Wissler (2017) er det ofte slik at hensynet til biomangfold ikke inkluderes tidlig i planleggingsprosessen. Dette skaper en konflikt mellom urban utvikling og bevaring av naturmangfold. Tilstedeværelse av en rødlistet art kan føre til at et utbyggingsprosjekt stanses og det settes krav om endringer i planene. Når kartleggingen av arter skjer for sent i prosessen skaper det hodebry for planleggere og utbyggere, og ofte kan det da være for sent å finne løsninger som fungerer godt for både mennesker og dyr (Wolfgang & Wissler, 2017). Det er ikke uvanelig at man da velger løsninger som oppfyller minimumskravet for bevaring. Resultatet er en "tap-tap" situasjon hvor utbyggingsprosjektet må endres, noe som kan koste mer tid og penger, og arten man skal ta hensyn til lider som følge av utbyggingen, fordi det ikke er nok penger, kunnskap og tid til å finne gode løsninger (Wolfgang & Wissler, 2017). Flerfaglig kunnskap og samarbeid bør dermed implementeres gjennom hele planprosessen for å få til løsninger som kommer både mennesker og dyr til gode.

6.3 utfordringer for dyrelivet

6.3.1 Tap og oppsplitting av habitater

Alle mine informanter oppgir at tap og oppsplitting av leveområder er de største truslene for dyrelivet i byen. Utviklingen av nye boligområder, urban spredning og introduksjon av fremmede arter er de menneskelige aktivitetene som i størst grad truer naturmangfoldet (Hostetler & Reed, 2014, s. 279). Palmer (2003) argumenterer for at mennesker har et kollektivt moralsk ansvar for vilt dyreliv i byen, fordi det i mange tilfeller er vår feil at de har endt opp der. Dette mener Palmer

(2003) handler om at vi har presset dem ut av deres opprinnelige leveområder. At mange dyr finner nye muligheter i urbane områder handler om at deres opprinnelige habitater er blitt utsatt for så store inngrep at de ikke lenger kan leve der. Utbygging av nye boligområder, infrastruktur, som bilveier, togskinner og t-banelinjer, og anleggsområder er med på å bryte opp dyrenes leveområder. Bryter man opp sammenhengende grøntområder hindrer det dyrs utfoldelse. Palmer (2003) Bevaring av eksisterende og opparbeiding av nye grønne korridorer vil være et viktig grep i denne sammenheng. Betydningen av grønne korridorer blir omtalt i alle dokumentene jeg har analysert, selv om det kun er to av dokumentene som knytter dette til dyreliv. Delplanen for Alna miljøpark omtaler Alnaelva som en viktig vandringskorridor for ulike dyrearter, og planen skal legge til rette for sammenkobling med nærliggende grøntområder (Oslo kommune, 2013). Grøntplan for Oslo stiller krav til utredning og planmessig sikring av mindre grøntområder som kan fungere som spredningskorridorer for dyr og planter, for å unngå at disse omdisponeres til andre formål. Dette er et viktig tiltak, da disse små grøntområdene veldig ofte er del av noe større. Ifølge Joscha Beninde et al., (2015) er tilrettelegging for og bevaring av grønne korridorer et av de viktigste tiltakene man kan gjøre for mangfoldet av dyr og planter i byen. Hvis byplanleggere fokuserer på å bevare de store grøntområdene og å opparbeide grønne korridorer mellom dem, kan framtidens byer fungere som viktige habitater for en mengde arter (Beninde et al., 2015, s. 589). Dette stemmer godt overens med Grøntplanen for Oslo sitt mål om å følge de økologiske arealprinsippene om størrelse, avstand mellom grønne arealer, form, biotopmangfold og spredningskorridorer.

For å ivareta dyrelivet må arealbehovene deres tas på alvor. Dyrelivet krever plass. Små isolerte "øyer" av grønnstruktur er mer sårbare leveområder, og kan ikke huse et mangfold av arter (Bevanger, 1992, s. 18). Derfor er det helt nødvendig at de store naturområdene, som kan huse langt flere habitater og nisjer enn et lite, vernes og beskyttes mot inngrep. Der har planleggere, og selvsagt også politikere en viktig rolle. Det er flere faktorer som påvirker om et grøntområde kan huse et mangfold av arter. De økologiske arealprinsippene dekker det meste av dette. Det er nemlig ikke bare arealets form, størrelse og beliggenhet som har betydning for artsmangfoldet, men også arealets innhold. Undersøkelser har blant annet vist at fuglelivet er langt rikere og variert i områder med gammel trevegetasjon og store trær (Direktoratet for naturforvaltning, 2003, s. 50). Vern og bevaring av trær og spesielt gamle trær, er noe som tas opp i alle planene jeg har analysert. Det er likevel kun Grøntplanen for Oslo som sier noe om de økologiske arealprinsippene. Disse prinsippene er et nyttig verktøy for planleggere når avgjørelser om byens arealer blir tatt. De gir en pekepinn på hvordan ny grønnstruktur bør utformes og hvilke områder det er viktig å bevare. Som en av mine informanter sa: "Byen blir stadig tettere, og det blir så lite areal igjen til dyrs opphold og bevegelse. Dyr er jo ikke noe som står stille, de flytter seg og har behov for store og sammenhengende habitater. At det de stadig får mindre plass må tas på alvor".

6.3.2 Motstridende hensyn og vanskelige prioriteringer

Urban planlegging er en fagdisiplin full av utfordringer, tvetydighet og usikkerhet, slik som geografisk spredning av urbane områder; de økologiske innvirkningene av urban spredning og

forbruk; sosial og økonomisk ulikhet; og konfliktene som oppstår når motstridende hensyn skal veies opp mot hverandre (Pinto, 2020, s. 2852).

Hensynet til dyreliv konkurrerer med andre prioriteringer planleggere må foreta, og ofte får økonomisk vekst, transport, infrastruktur og boligutbygging en høyere prioritet enn biologisk mangfold (Apfelbeck et al., 2020). Mine informanter oppga at det var krevende å vite hva man skulle ta hensyn til hvor. Både på grunn av politiske føringer, interessekonflikter og økonomiske hensyn. Slik sett blir planleggeren presset mellom ulike interesser og hensyn. Melissa Pineda Pinto (2020) har gjennomført intervjuer med planleggere fra fire Australske byer, om hvordan de forholder seg til miljøetik. Deltakerne oppga at økonomiske hensyn er en stor og viktig faktor og at dette ofte konkurrerer med andre hensyn. Pinto (2020) sitt inntrykk er at det økonomiske markedet og private interesser var en sterk driver for planleggerne hun snakket med, til tross for at de selv ønsket å i større grad prioritere naturverdier. En av mine informanter poengterte også at det er lett å svartmale i disse spørsmålene. Tar man for eksempel boligutbygging, som har en økonomisk verdi, og setter det opp mot bevaring av et naturområde, som er en naturverdi, vil man fort tenke at utbyggeren er den "store stygge ulven" som bare vil tjene penger og ikke bryr seg om at naturverdier går tapt. Men ofte er det ikke så enkelt, og når det står mellom å bygge ut gode og rimelige sosialboliger versus å bevare en viltkorridor, er det ikke alltid lett å vite hva man skal prioritere høyest. Pinto (2020) mener at å ha et mer robust miljøetisk rammeverk kan gi planleggere og andre beslutningstakere et støttesystem som man kan ha med seg når slike prioriteringer skal tas. Samtidig fastslår hun også at å implementere et slikt rammeverk vil være avhengig av den fleksibiliteten og tilpasningsdyktigheten miljøetikken har for å justere seg etter motstridende hensyn og maktdimensjoner innenfor planleggingsfaget. Det er, som en av mine informanter sa, til slutt opp til politikerne å vurdere i hvor stor grad man skal bry seg om natur og dyreliv.

Ifølge Apfelbeck et al., (2020) er det vanlig i de fleste vestlige land at utbygging bare krever at utbyggeren undersøker hvorvidt det finnes en truet art i området. Selv om slike prosedyrer er viktige, fører det ofte ikke til noe annet enn at prosessen med å bygge ned habitater går litt saktere i områder hvor byer vokser (Apfelbeck et al., 2020). I tillegg, blir det gjerne ikke vurdert hvorvidt det finnes dyrearter som ikke er truet i slike områder. Dette bekreftes av en av mine informanter som mente at dyreliv sjelden kom med i prosessen om ikke det var snakk om en art med et forvaltningsbehov. Artene som ikke er på rødlista, får ikke samme prioritet og legges ofte ikke merke til. En informant påpekte at om det for eksempel blir funnet et revehi innenfor et utbyggingsområde legges det knapt nok merke til, og det vil uansett ikke tas spesielt hensyn til. Hensynet til truede arter trekkes særlig fram i byøkologisk program for Oslo, hvor det det står at Oslo skal verne truede naturtyper og sikre levedyktige populasjoner av truede arter. Det skal iverksettes særlige tiltak for å bevare truede naturtyper (Oslo kommune, 2007). Arbeidet for å verne habitatene til truede arter er svært viktig, men arter med et svakere vern bør også blir prioritert. En av informantene mine mente at det er en tendens at det "hverdagslige dyrelivet" ikke blir prioritert, fordi man tenker at det er så mange av dem. Man tenker med andre ord ikke over at disse også behøver plass. Det at det allerede er så mange vanskelige prioriteringer

innenfor planleggingsfaget gjør det naturlig å prioritere de artene hvor det allerede stilles krav om å beskytte. Men, de dyrene man kanskje så på som vanlig for noen år tilbake kan fort havne på rødlista om vi ikke prioriterer plass til dem. Et eksempel på dette er piggsvinet som for første gang havnet på Norges rødliste i 2021. Piggsvinet har på relativt kort tid, fra 2015 til 2021, gått fra å være kategorisert som “livskraftig” til “nær truet”. Hovedårsakene til denne nedgangen er ifølge Artsdatabanken (2021) økt veibygging, trafikk, nedbygging av grønne lunger og boligfortetting som har redusert piggsvinets leveområder og overlevelsesmuligheter.

Konseptet “wildlife-inclusive urban design” har som et av sine viktige aspekter at hovedfokusert ikke bare ligger på truede eller vernede arter, men hele spekteret av dyreliv som oppholder seg i et urbant miljø (Apfelbeck et al., 2020). Tilstedeværelsen av dyrearter som ikke er vernet vil neppe kunne stanse et utbyggingsprosjekt, slik som funn vernede arter kan føre til. Derfor kan konsepter som “wildlife-inclusive urban design” være nyttig for planleggere, fordi konseptet ikke tar for seg det som allerede er der, men skal heller implementeres i nye prosjekter for å skape nye habitatmuligheter, i områder av byen der bevaring av dyreliv ikke tidligere har vært en prioritet (Apfelbeck et al., 2020, s. 4). Planlegging av nye habitater kan ta sikte på å tilrettelegge også for arter som ikke befinner seg på rødlisten. Når det er sagt vil, er det ingen tvil om at å bevare allerede eksisterende naturområder er det viktigste tiltaket for dyrelivet. Opparbeidelse av nye grøntstrukturer er et godt tiltak, men det kan ikke erstatte de gamle, veletablerte naturområdene (Bevanger, 1992). Planlegging vil nok alltid være preget av konflikt og vanskelige prioriteter, og det finnes nok ingen ideelle løsninger på det. Når det er sagt vil konsepter som miljøetikk og dyreinkluderende urbant design kunne bidra til at man som planlegger tar velinformerte valg når vanskelige prioriteringer oppstår.

6.4 Planleggerens virkemidler for å ivareta dyrelivet

Ifølge Bevanger (1992) har Norge gode forutsetninger for å ivareta dyreliv, til tross for at økonomiske og politiske hensyn gjør bevaringsarbeid vanskelig i urbane områder. Det handler først og fremst om å lage gode oversikter over hvilke arealer som er viktige for naturmangfoldet (Bevanger, 1992, s. 21). Oslo kommune gjør dette ved å registrere naturverdier i Oslo kommunes naturdatabase. Dette er et viktig arbeid som sørger for at verdifulle og truede naturmiljøer blir sikret i reguleringsarbeidet. I Grøntplanen for Oslo blir det slått fast at behovet for å registrere og kartfeste områder som er viktige for Oslos naturmangfold som ikke er registrert, er stort. Dette gjelder også for Artsdatabanken, som skal registrere alle norske arter. Her er det fortsatt mange arter som ikke er klassifisert (Larsen, 2014). Det at mange viktige naturverdier mangler registrering tyder på at hensynet til naturmangfoldet ikke er tilstrekkelig ivarettatt. I tillegg er det her mest fokus på verdifulle og truede arter og naturmiljøer, og dermed er det god grunn til å tro at en del dyrearter blir oversett. For at planleggere skal kunne ta hensyn til dyreliv i sine planer må naturverdiene beskrives og gjøres tilgjengelig i et format som er mulig å bruke innenfor de administrative, juridiske, teknologiske og økonomiske rammene som man operer innenfor (Larsen, 2014, s. 267). I tillegg til naturdatabasen blir det gjerne gjort kartlegginger av områder som skal utvikles. Ifølge en av mine informanter har også kartleggingene mangler når det kommer til å registrere dyreliv. Det ble ifølge denne informanten ikke gjort noen kartlegginger utover det som

enten myndighetene startet eller i forbindelse med en planprosess. Dette er viktig arbeid, men også i disse kartleggingene er det sjeldent at dyrearter som ikke er på rødlista blir registrert, og dermed, som nevnt over, blir disse artene heller ikke prioritert i noen særlig grad.

Naturdatabasen og kartlegginger i forbindelse med en planprosess er viktige deler av kunnskapsgrunnlaget når et område skal utvikles, men når kartlegginger ikke alltid blir gjort og naturdatabasen fortsatt har mangler, kan det tenkes at viktig kunnskap ikke kommer med i prosessen. Alle mine informanter mente at man som planlegger har en rekke sterke og gode virkemidler, som er effektfulle om de brukes riktig. Samtidig trakk alle frem at kunnskapsgrunnlaget ikke var godt nok. Det er nok mange årsaker til det, men det er nærliggende å tro at det henger sammen med at det ikke alltid blir gjort gode nok kartlegginger og at flerfaglig samarbeidsprosesser fungerer dårlig, noe flere av informantene trakk frem. Naturmangfoldloven (2009) § 8 *kunnskapsgrunnlaget*, sier at offentlige beslutninger om naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Selv om det er et lovfestet krav om kunnskapsgrunnlaget, er det i praksis, ifølge mine informanter, ofte ikke godt nok. Kravet om kunnskapsgrunnlaget skal stå i rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet (Naturmangfoldloven, 2009, § 8). Dette kan også være en av grunnene til at kunnskapsgrunnlaget ofte er for dårlig. Det kan være at man i enkelte planer vurderer at man ikke berører eller skader viktig naturmangfold.

En av informantene i denne oppgaven mente at selv om kunnskapsgrunnlaget ofte er for dårlig, er det likevel på vei til å bli bedre. Han kunne fortelle at det viktigste arbeidet de gjorde for dyreliv på hans arbeidsplass var bevisstgjøring og å sørge for at kunnskap om dyreliv ble brakt inn i planprosessen. Det var viktig å alltid undersøke om et grøntområde var del av noe større før man tillot utbygging, og ifølge denne informanten var det veldig ofte slik. Her er det riktignok stor forskjell mellom kommunal og privat sektor. En av informantene som jobbet innenfor det private, mente at hensynet til dyreliv er kommunens ansvarsområde, og at de private aktørene ikke er så opptatt av det. Dette er fordi de gjerne bare har ansvar for en del av et prosjekt, slik som boligbygging. Hun mente derfor at det bør stilles krav fra kommunen om at det skal utredes med hensyn til dyreliv. Mye av arealplanleggingen er blitt mer og mer influert av private reguleringsplaner der økonomien i prosjekt er det viktigste (Stokke et al., 2008, s. 144). Denne utviklingen kan ha konsekvenser for naturområder fordi de økonomiske hensynene ofte veier tyngst. Om det da ikke stilles krav om utredning og vern fra de kommunale planmyndighetene, vil neppe hensynet til dyreliv bli ivaretatt. Ifølge Stokke et al., (2008) har kommunen i dag en mindre rolle i styring av utbyggingen, og mer en rolle som tilrettelegger. Da er det helt avgjørende at kommunen har et godt nok kunnskapsgrunnlag til å kreve at private forslagsstillere vurderer hensynet til natur og dyreliv.

Kunnskapsgrunnlaget har en sentral rolle i det å skulle ivareta og tilrettelegge for urbant dyreliv. Detaljert kunnskap om arters bestander og leveområder gjør det lettere å vite hvor og hvordan

man skal ta hensyn til dem, og ut ifra den kunnskapen utvikle strategier og tiltak. Men, som Bevanger (1992) sier, er det viktigste av alt at man har vilje til å verne.

DEL 7 - Konklusjon

I denne oppgaven har jeg utforsket planleggeres rolle i å ivareta dyrene som lever sammen med oss i byen. Målet har vært å belyse en tematikk som det per i dag ikke har vært forsket så mye på, og jeg håper at denne oppgaven kan være med på vekke en interesse for forskning på dyrelivets plass i planleggingsfaget. Ved hjelp av intervjuer med personer som jobber med planlegging har jeg fått innsikt i deres perspektiver på og erfaringer med urbant dyreliv, hvilke utfordringer vi står ovenfor og hvordan vi bedre kan ivareta dyrene i byen gjennom planlegging. I tillegg har jeg analysert fire plandokumenter for å se hvordan hensynet til dyreliv blir omtalt i disse dokumentene.

At vi fortsatt både nasjonalt og internasjonalt beveger oss i en retning der stadig flere dyrearter forsvinner, tyder på at vi er langt fra å nå de målene og forpliktelsene vi har for å ta vare på verdens ville dyrearter. Med denne oppgaven har jeg synliggjort at planleggere har en viktig rolle i å snu denne utviklingen, og at det i Oslo kommune gjøres mye viktig arbeid for å ivareta dyrene. Planleggere står i det som kan beskrives som et vedvarende press mellom ulike prioriteringer. Politiske og økonomiske interesser og et stadig økende press på byens arealer bidrar til at natur og dyr ofte må vike. Det er vanskelig å finne konkrete løsninger på disse utfordringene, men det er liten tvil om at hvis vi ønsker en by som også har plass til dyrene som fortsatt lever blant oss, er vi nødt til å utvikle gode flerfaglige samarbeidsprosesser for med det å øke kunnskapsgrunnlaget. Det må stilles tydelige krav til utredning i plansaker der dyreliv kan bli påvirket, og biologers og økologers kunnskap må implementeres i utformingen av strategier og tiltak. Dagens og fremtidens planleggere har et stort ansvar for å ta vare på de viktige grøntarealene, om det så er en liten flekk av vegetasjon som kan vise seg å være en del av en grøntkorridor, eller et større naturområde.

Mitt inntrykk gjennom arbeidet med denne oppgaven er at hensynet til dyreliv må tydeliggjøres i planleggingsfaget. Naturmangfold, biologisk mangfold, grønnstruktur, miljø og økologi er alle begreper som ofte benyttes i plandokumentene. Det er derfor ingen tvil om at dette er noe vi bryr oss mye om. Likevel nevnes dyreliv sjeldent. Vi må begynne å snakke om dyreliv helt konkret, istedenfor kun å bruke abstrakte begreper som rommer alt fra løvetann til elg. Det må rettes mer oppmerksomhet mot alle byens dyrearter, også de som enda ikke er sjeldne eller truet. Fordi, før vi vet ordet av det, forsvinner også de artene vi tenker at det ikke er så farlig med, slik som piggsvinet eller kjøttmeisen. Når vi ikke snakker om dyrene, enten det er som gruppe eller som enkeltart, er det lett å glemme at de også lever i byen. Dermed er det fare for at vi ikke legger merke til at det stadig blir færre av dem. Jeg vil avslutte denne oppgaven med et sitat fra boken "Byens hemmelige liv" av Hanna Bjørngaas (2021): "Man kjenner så lite tilhørighet til naturens arter og prosesser at man ikke er i stand til å se at det som faktisk er der, har en verdi. Heller ikke at det forandrer seg, eller forsvinner. Slik venner vi oss til en by hvor grøntområdene gradvis blir bygget ned, og hvor stadig færre fugler synger i parkene. Vi mister det de gir oss. Og uten mennesker som kjenner og

bryr seg om hver lille flekk av bynatur, som er glade i flaggermusene og lavene, vil ødeleggelsene kunne gå enda raskere". Kunnskapen som er frembrakt i denne oppgaven viser at vi beveger oss i riktig retning, men også at det er nødvendig å skape bevissthet om utfordringene samt virkemidlene og kompetansen som finnes på dette området, slik at vi kan planlegge til beste for det urbane dyrelivet.

Referanseliste

- Apfelbeck, B., Snep, R. P., Hauck, T. E., Ferguson, J., Holy, M., Jakoby, C., ... & Weisser, W. W. (2020). Designing wildlife-inclusive cities that support human-animal co-existence. *Landscape and Urban Planning*, 200, 103817.
- Artsdatabanken (2021.24.november). Piggsvin *Erinaceus eurpaeus* Linnaeus, 1758. Artsdatabanken. <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/6278>
- Asdal, & Reinertsen, H. (2020). *Hvordan gjøre dokumentanalyse: en praksisorientert metode* (1. utgave.). Cappelen Damm akademisk.
- Aslaksen, I., Framstad, E., Granåsjordet, P. A., Nybø, S., & Skarpaas, O. (2013). Naturindeksen og økosystemtjenester—en bro mellom økologi og økonomi?.
- Assessment, M. E. (2005). *Ecosystems and human well-being: wetlands and water*. World resources institute.
- Backer, I. L. (2009). Naturmangfoldloven. *Tidsskrift for eiendomsrett*, 5(3), 182-213.
- Barazesh, S. (2021, 28. november). Skal forhindre at vadedammen gror igjen:- Helt avgjørende. Avisa Oslo.
- Barton, D. N., Traaholt, N. V., Blumentrath, S., & Reinvang, R. (2015). Naturen i Oslo er verdt milliarder. Verdsetting av urbane økosystemtjenester fra grønnstruktur. NINA rapport, 1113.
- Bay-Larsen, I. (2014). Kunnskap i norsk miljøplanlegging—relevans, troverdighet og legitimitet. *Kart og plan*, 74, 266-279.
- Beatley, T. & Bekoff, M. (2013). *City planning and animals: Expanding our urban compassion footprint*. I Basta, C., & Moroni, S. (Red.). (2013). *Ethics, design and planning of the built environment*. (s. 185-198) Dordrecht: Springer.
- Beatley, T. (2011). *Biophilic cities: integrating nature into urban design and planning*. Island Press.
- Beninde, J., Veith, M., & Hochkirch, A. (2015). Biodiversity in cities needs space: a meta-analysis of factors determining intra-urban biodiversity variation. *Ecology letters*, 18(6), 581-592.
- Bevanger, K. (1992). Norsk institutt for naturforskning i 1992. *Vilt i byen* (NINA Utredning 030: 1-42). Hentet fra <https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/utredning/030.pdf>
- Bjærke, M. R. (2018). Hvor ble det av naturens egenverdi?. *Nytt norsk tidsskrift*, 35(1), 7-21.

Bugge, H.C. (2011). Lærebok i miljøforvaltningsrett. 2. utgave. Universitetsforlaget.

Bush, J., & Doyon, A. (2019). Building urban resilience with nature-based solutions: How can urban planning contribute?. *Cities*, 95, 102483.

Callicott, J. B. (1980). Animal liberation: A triangular affair. *Environmental ethics*, 2(4), 311-338).

Direktoratet for naturforvaltning (2003) Grønn by... arealplanlegging og grønnstruktur. Direktoratet for naturforvaltning. 108 s. ISBN: 82-7072-549-8.

FN-Sambandet. (2022.15.desember) Bærekraftige byer og lokalsamfunn. FN-Sambandet.
<https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/baerekraftige-byer-og-lokalsamfunn>

FN-Sambandet. (2022.15.desember) Livet på land. FN-Sambandet.
<https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal/livet-paa-land>

Gammelmo, Ø., Olberg, S., Olsen, M. K., Lønnve, J. O., Hofton, H. T., Høitomt, T., Klepsland, J., & Thylén, A. (2016) Truede ansvarsarter i Oslo og Akershus. Tilgjengelig fra
<http://lager.biofokus.no/biofokus-rapport/biofokusrapport2016-12.pdf> (Lest 18.09.22).

Hågvar, S. (2008). Hvorfor bør vi ta naturens mangfold med oss inn i fremtiden? *Naturen*, 132(5), 202-217.

Heggenes, J., & Dramstad, W. (2003). Landskapsøkologi–arealplanleggerens økologi?. *Plan*, 35(5), 50-55.

Holtan-Hartwig, T. (2008). Gjenåpning av lukkede vassdrag. *Plan*, 40(3), 20-25.

Holth, F. (2021). Plan-og bygningsloven, vår viktigste klima-og miljølov?. *Plan*, (4), 8-15.

Hostetler, M. & Reed, S. (2014) Conservation development: Designing and managing residential landscape for wildlife. I McCleery, R. A., Moorman, C. E., & Peterson, M. N. (Red.). (2014). *Urban wildlife conservation: theory and practice*. Springer.

Hughes, J., Taylor, E. and Juniper, T. (2018) *Living Cities: towards ecological urbanism*. Scottish Wildlife Trust. Edinburgh.

Innes, J. E., & Booher, D. E. (2016). Collaborative rationality as a strategy for working with wicked problems. *Landscape and urban planning*, 154, 8-10.

Kay, C. A., Rohnke, A. T., Sander, H. A., Stankowich, T., Fidino, M., Murray, M. H., ... & Magle, S. B. (2021). Barriers to building wildlife-inclusive cities: Insights from the deliberations of urban ecologists, urban planners and landscape designers.

Knudsen, E. (2002). Landskapsøkologi–det integrerte verdensbildet. *Naturen*, 126(2), 82-89.

Kronenberg, J. (2014). What can the current debate on ecosystem services learn from the past? Lessons from economic ornithology. *Geoforum*, 55, 164-177.

McDonnell, M. J., & Niemelä, J. (2011). The history of urban ecology. *Urban ecology*, 9, 34-49.

McEwan, K., Ferguson, F. J., Richardson, M., & Cameron, R. (2020). The good things in urban nature: A thematic framework for optimising urban planning for nature connectedness. *Landscape and Urban Planning*, 194, 103687.

Miljødirektoratet (2014). Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder. Tilgjengelig fra:

<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M100/M100.pdf> (Lest 26. 02. 22)

Miljødirektoratet (2021). Naturtyper i arealplanlegging. Hentet 19. Mai 2022 fra

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/miljohensyn-i-arealplanlegging/naturmangfold/naturtyper-i-arealplanlegging/>

Miljøverndepartementet (2009). Planlegging etter Plan- og bygningsloven. Veileder.

Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/planlegging-plan-bygningsloven/id570991/?fbclid=IwAR1UdkqCdkSa_QVXtYmO2iQf1K8jW5NebxKzi0Br2FLeNouLvFXrefWU4 (Lest 04.12.22).

Naturmangfoldloven (2009) Lov om forvaltning av naturens mangfold (LOV-2009-06-19-100)

Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2

NESH (2021). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora. De nasjonale forskningsetiske komiteene. 5. utgave. ISBN: 978-82-7682-101-7.

NINA (u.å.). Natur i by. NINA. <https://www.nina.no/%C3%98kosystemer/Natur-i-by>

Oslo kommune (2009) Grøntplan for Oslo – Kommunedelplan for den blågrønne strukturen i

Oslos byggesone. Plan- og bygningsetaten. Tilgjengelig fra: <https://folkeaksjonen.files.wordpress.com/2010/05/2009grontplanenforslaghoeringsdokument.pdf> (Lest 05.10.22).

Oslo kommune (2011) Byøkologisk program – 2011-2026. Tilgjengelig fra:

<https://www.oslo.kommune.no/miljo-og-klima/slik-jobber-vi-med-miljo-og-klima/miljo-og-klimapolitikk/byokologisk-program/?fbclid=IwAR2kndQDLn9crypcayr7UFBY470gvZ08M-STrDuPTdQcpZZvLP9qQhHz64o#gref> (Lest 02.11.22).

Oslo kommune (2013) Kommunedelplan for Alna miljøpark. Plan- og bygningsetaten.

Tilgjengelig fra: <https://tinyurl.com/5n8evecn> (Lest 15.09.22) MBH

Oslo kommune (2015) Prinsipper for gjenåpning av elver og bekker i Oslo. Tilgjengelig fra:
<http://www.osloelvedorum.org/wp-content/uploads/2017/10/Prinsipper-for-gjen%C3%A5pning-av-bekker-og-elver-i-Oslo-2015.pdf> (lest 07.09.22)

Oslo kommune (2015) Smart, trygg, grønn - Kommuneplanens arealdel 2015.

Tilgjengelig fra:

<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/1374702-1599727170/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Politikk/Kommuneplan/Tidligere%20kommuneplandokumenter/Kommuneplan%202015%2C%20del%20%3A%20Juridisk%20arealdel.pdf> (Lest 12.10.22).

Oslo kommune (2015) Styrket forvaltning av Oslos biologiske mangfold. Tilgjengelig fra:

<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13303633-1542355566/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Milj%C3%B8%20og%20klima/Slik%20jobber%20vi%20med%20milj%C3%B8%20og%20klima/Styrende%20dokumenter/Byr%C3%A5dssak%20om%20styrket%20forvaltning%20av%20Oslos%20biologiske%20mangfold%20%2017.06.2015.pdf> (lest 03.07.22)

Oslo kommune. (2019). Vår by, vår fremtid – Kommuneplan for Oslo 2018.

Tilgjengelig fra:

<https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13322921-1572596200/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Politikk/Kommuneplan/Vedtatt%20kommuneplan%202018/Kommuneplan%20Oslo%20-%20oppdrag.pdf> (Lest 12.10.22).

Palmer, C. (2003). Placing animals in urban environmental ethics. *Journal of Social Philosophy*, 34(1), 64-78.

Palmer, C., McShane, K., & Sandler, R. (2014). Environmental ethics. *Annual Review of Environment and Resources*, 39, 419-442.

Pineda Pinto, M. (2020). Environmental ethics in the perception of urban planners: A case study of four city councils. *Urban Studies*, 57(14), 2850-2867.

Pinto, P. M. (2020) Environmental ethics in the perception of urban planners: A case study of four city councils. *Urban Studies*, 57(14), 2850-2867. <https://doi.org/10.1177/0042098019887932>

Prop. 1 S (2011-2012). Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak).

Miljøverndepartementet.

https://www.regjeringen.no/contentassets/2f3b5f45134f4ba58d80fe799551539f/nn-no/pdfs/prp201120120001_mdddpdfs.pdf

Reinvang, R., Barton, D., & Often, A. (2014). Verdien av urbane økosystemtjenester: Fire ekesempler fra Oslo. NINA rapport, 46.

Sabima, (2022, 05. September) Aichimålene. Oversikt. <https://www.sabima.no/aichi-malene/>

Skår, M., Gundersen, V., & Figari, H. Friluftslivets plass i naturmangfoldloven.

Skilbrei, L. M. (2019) Kvalitative metoder – planlegging, gjennomføring og etiske refleksjoner. (1. Utg.). Fagbokforlaget.

Soulsbury, C. D., & White, P. C. (2015). Human–wildlife interactions in urban areas: a review of conflicts, benefits and opportunities. *Wildlife research*, 42(7), 541-553.

Stokke, B. K., & Movik, S. (2022) Introduksjon til miljøplanlegging. Universitetsforlaget.

Stokke, K. B., Skogheim, R., Vindenes, E., Omland, A., & Skår, M. (2008). Planlegging og forvaltning av urbane friluftsområder i Kristiansand.

Thagaard, T. (2018). Systematikk og innlevelse – en innføring i kvalitative metoder. (5. Utg.). Fagbokforlaget.

Thorén, A.-K. & Nyhuus, S. (1994). Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder: Direktoratet for naturforvaltning. 63 s.

Thylén, A. (2020) Kartlegging av vilt og naturtyper på Mortensrud, Oslo kommune. (BioFokus-rapport 2020-16) Oslo kommune.

Tjora, A. (2018). Kvalitative forskningsmetoder i praksis. (3. Utg.). Gyldendal.

United Nations (2022) The sustainable development goals report. (Rapport). United Nations. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf>

Weisser, W. W., & Hauck, T. E. (2017). Animal-Aided Design—Using a species' life-cycle to improve open space planning and conservation in cities and elsewhere. *BioRxiv*, 150359.

WWF Verdens Naturfond (2022, 19. Desember). Historisk naturavtale i Montreal. WWF. https://www.wwf.no/nyheter/historisk-naturavtale-i-montreal?utm_source=1400&gclid=CjwKCAiA_6y_fBhBNEiwAkmXy5-24yRAjN2FKDM7yV2a7EPxsbeiWB3ZZ3Lgzsk6cf4hcEDQOM7yH1RoCGEUQAvD_BwE

Figurliste

Figur 1 - FN-sambandet (2023) FN-sambandet. Hentet fra (<https://www.fn.no/om-fn/fns-baere-kraftsmaal/livet-paa-land>)

Figur 2 - FN-sambandet (2023) FN-sambandet. Hentet fra (<https://www.fn.no/om-fn/fns-baere-kraftsmaal/livet-paa-land>)

Figur 3 - Oslo elveforum (u. å.). Oslo elveforum. Hentet fra <https://www.osloelveforum.org/kart/>

Figur 4 - Stronza, A. (2017). Bat Conservaton International. Hentet fra <https://www.batcon.org/7-tips-for-an-unforgettable-night-at-congress-avenue-bridge/>

Figur6: Blacker, F., R., A. & Jones, N., D. (2014). Roads and macropods: Interactions and implications. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/259715539_Roads_and_macropods_Interactions_and_implications

Figur 7 - Miljødirektoratet (2014) økologiske arealprinsipper. Hentet fra <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M100/M100.pdf>

Vedlegg 1

Tema/Kategori	Kodenr.	Kodegruppe	Empiriske utsagn
Dyrelivets plass i urban planlegging	InOrD ₁	Ikke nok oppmerksomhet rundt dyreliv	«Prinsipielt sett så synes jeg dyreliv bør prioriteres høyt, og det jo en av styrkene her i Oslo, at vi at dyrelivet så tett på oss». (Informant 2)
	InOrD ₂		Det er nok kanskje mye større fokus på naturmangfold, enn konkret dyreliv. (Informant 2)
	InOrD ₃		Gjerne er det stor fokus på bruk, og i medvirkningsprosesser og sånn snakker man gjerne om hvilken verdi et naturområde har for menneskelig utfoldelse og friluftsliv og sånn, men dyrelivet, og nå snakker jeg litt imens jeg tenker her, er gjerne ikke så ofte oppe egentlig. (Informant 2)
	InOrD ₄		Altså jeg merker jo at fokuset på dette med biologisk mangfold er blitt mye større enn det var før. Men dette med akkurat dyreliv føler jeg kanskje er noe som henger litt etter. (Informant 2)
	InOrD ₅		Det første jeg kan si er at vilt dyreliv bør få mer oppmerksomhet enn det får i dag (informant 4)
	InOrD ₆		Hensynet til dyreliv blir ikke tilstrekkelig ivaretatt fordi man jobber ikke strategisk med det i planprosessene, og selv om det er andre som jobber med det i kommunen har jeg til gode å se at det blir inkludert i de overordna planene. (Informant 4)
	InOrD ₇		Det kan godt være at det ligger der i kommuneplanen gjennom områder eller korridorer, og sånn sett så forholder man seg til det, men man bør også synliggjøre dyreliv i den aktuelle planen i større grad. (informant 4)
	InOrD ₈		Nei altså da synes jeg at dyreliv bare burde få mer og mer oppmerksomhet, av den enkle grunn at byen fortettes og det blir så lite areal igjen til dyrs opphold og bevegelse. (Informant 3)
	InOrD ₉		Dyreliv bør få mer plass i planleggingen.
	InOrD ₁₀		Vi bør kanskje begynne å bruke dyr mer som spesifikke eksempler i planleggingen. (Informant 3)
	InOrD ₁₁		Det er litt vanskelig å svare på fordi jeg synes jo selvfølgelig at dyreliv skulle hatt mye større plass enn det det faktisk har, men så er det vanskelig fordi spennet er så stort. (Informant 1)
	InOrD ₁₂		Jeg tenker at det aller viktigste er at det på ulike steder vies ulik grad av oppmerksomhet. (Informant 1)
	InOrD ₁₃		Det er ofte ikke før i det øyeblikket at det oppstår en art som har et forvaltningsbehov, eller er vernet, at dyreliv kommer inn i prosessen. (Informant 4)
	InOrD ₁₄		Det er jo dyr som ikke er vernet der også, og da blir jo spørsmålet «har ikke de livets rett i urbane områder»? (Informant 4)
	InOrD ₁₅		Men det har jo kanskje vært en tendens der det hverdagslige dyrelivet, det ser man kanskje ikke så nøye på fordi det tenker man at det er så mye av. Man tenker at de får være et annet sted. Det er lett å glemme at de også er der og skal ha plass. (Informant 3)
	PEFB ₁	Positive endringer for bynaturen gjennom de siste årene	Altså det bygges jo ned natur fortsatt, men mitt inntrykk er at det er at det er litt kontroversielt å ødelegge natur for å bygge nå i 2022, i hvert fall i byene. (Informant 2)
	PEFB ₂		Men så har det jo blitt mer fokus på dette med insekter og riktig bruk av planter og slikt, så det er vel en endring. (Informant 2)
	PEFB ₃		Altså jeg merker at fokuset på dette med biologisk mangfold er blitt mye mye større enn det var før. (Informant 2)
	PEFB ₄		Men samtidig er det kommet et økt fokus på dyreliv nå. Særlig det at vi nå har fagfolk på dette som kan mye om det, som skal gi oss tilbakemeldinger i de sakene vi har. (Informant 3)
	PEFB ₅		Bare i løpet av de seks siste årene, har det i hvert fall for vår del, her i bymiljøetaten, skjedd en dreining der. Før tenkte man bare at bilen skulle frem, denne tankegangen er jo ikke gammel og henger mye igjen i bybilde. Men det skjer jo ting hele tiden og det er jo samspillseffekter som holder ting grønt. (Informant 3)
	PEFB ₆		At vi må spille sammen på en mye bedre måte, og jeg synes vi er på vei dit. Det gjenspeiles også i Oslo kommuneplan, selv om dyr ikke nevnes spesifikt, men heller faller innenfor naturmangfoldbegrepet. (Informant 3)
	TfDoF ₁	Tilrettelegging for dyr er også bra for folk.	Det er jo et folkehelseaspekt. Og det er noe med opplevelsene man får i naturlige områder, og at man får en forståelse for andre skapninger som lever sammen med oss. (Informant 2)
	TfDoF ₂		Dyreliv har en kjempestor verdi. Jeg tror at for mennesker generelt så har det stor betydning, men jeg tror ikke det noe man nødvendigvis bevisst går og tenker på. Men jeg tror det gir deg noe når det plutselig dukker opp. (Informant 4)

	TfDoF ₃		På den tiden var bra samferdsel at bilene kom fram mest mulig effektivt. Men dette var ofte ikke gode steder for mennesker å oppholde seg, og langt mindre dyr. (Informant 3)
	TfDoF ₄		Jeg tenker dit hen at hvis du legger til rette for dyr, så legger du jo ofte til rette for mennesker også. I hvert fall med tanke på rekreasjonsmuligheter. Og da tenker jeg ikke på en strigla park, altså det kan være fint å ligge der å slappe av, men spennende er det kanskje ikke. Derimot er det en helt annen opplevelse å gå i skog, der man har latt ting vokse å gro mer naturlig. Det er jo der man kan se spennende ting synes jeg. Om det er en sopp eller et rart insekt, så tror jeg den opplevelsesverdien er viktig for oss. (Informant 3)
	TfDoF ₅		Jeg tenker at man kan sammenlikne det man gjerne sier om at «planlegger man en by som er bra for barn, er det en by som er bra for alla». Og det samme kan man kanskje si om dyr også. Legger man til rette for dyreliv i form av skjermede gode grøntområder, som henger sammen, vil det oppleves som positivt for mennesker også. Så det trenger ikke være motsigende. (Informant 1)
Avhengig av gode samarbeidsprosesser	SoD ₁	Samling og dialog fra start til slutt SoD ₁	Det kommer litt an på hvor man jobber, men da jeg jobbet i Norconsult jobbet vi veldig tverrfaglig. Man satte sammen de teamene man trengte. Jeg føler også at de planprosessene er rigga slik at, det kommer jo litt an på, men jeg liker i hvert fall å samle alle i starten. Og det er helt nødvendig i et slik fagfelt vi jobber i, for det er jo mye man ikke kan selv, og det er mange fagfelt som opererer innenfor det område man skal planlegge. (Informant 2)
	SoD ₂		Jeg vil tørre å påstå at det tverrfaglige samarbeidet fungerer veldig godt. Denne etaten har vært omorganisert ganske mange ganger, slik at man har plassert de ulike fagmiljøene ganske strategisk i forhold til hverandre. Vi møtes ofte på tvers av fagfelt, men det ender ikke alltid i enighet, og det jo egentlig ikke målet heller. Viktigste er å ha en god dialog gående. Jeg vil si vi har gode fagfolk på det meste, som snakker godt sammen. (Informant 3)
	VuFK ₁	Vanskelig å utnytte flerfaglig kompetanse	Men jeg tenker at man ikke alltid er like flink til å samarbeide, selv om vi alltid prøver å gjøre det. Det er kanskje lettere i større firma hvor man har alle ressursene internt. Vi samarbeider en del i større prosjekter, men kanskje mindre i de små prosjektene. Det handler litt om økonomi tror jeg, at man ikke vil trekke inn for mange i et lite prosjekt. (Informant 2)
	VuFK ₂		Jeg tenker nok ikke at det samarbeides noe særlig i spørsmål om dyreliv akkurat. De som har ansvar for kartlegginger, de gjør det, også forsvinner de ofte ut. Så de er ofte ikke med og det er faktisk ganske ofte at man må be dem om å foreslå avbøtende tiltak. De har ofte bare noe de skal kartlegge, levere dokumentasjon, men så blir det ofte ikke sagt noe om hva man skal gjøre for å oppnå sånn eller sånn. (Informant 4)
	VuFK ₃		Det er bare i noen prosjekter man får inn spisskompetanse på noe. Så det liksom i kartleggingen man henter annen kompetanse, men så hentes ikke de inn igjen i utformingen av tiltak eller områder. Min oppfatning er at det for lite tverrfaglig samarbeid i disse spørsmålene. (Informant 2)
	VuFK ₄		Da jeg jobbet i en kommune rett utenfor Oslo var det ganske dårlig tverrfaglig samarbeid. Fordi i det du sitter og skal saksbehandle en plan, så fikk man med en miljørådgiver, men det ble ikke gjort noen drøftinger og hen ble ikke hanket inn underveis på en måte. (Informant 4)
	VuFK ₅		Jeg kan ikke huske at i noen av prosjektene jeg var med på (i kommune utenfor Oslo), at det har vært flere aktører fra kommunen som har vært inne, så det er ikke noe tverrfaglig samarbeid sånn sett. (Informant 4)
	VuFK ₆		Min oppfatning, i hvert fall med det konkrete prosjektet jeg jobber med nå er at «åh, hvorfor kommer denne informasjonen så sent?». For private utbyggere spesielt, føles det nok litt frustrerende fordi de tenker at de kunne jo gjort ting riktig fra start om de hadde fått all informasjonen. Men så tenker jeg jo litt at sånn er planlegging – du vet ikke hva virkeligheten er før den er der. (Informant 1)
Planleggerens verktøy i ivaretagelse av dyrelivet	VfID ₁	Virkemidler for å ivareta dyreliv	Reguleringsformål er jo et viktig virkemiddel, altså hva du regulerer et område til. KU kan benyttes, men det er jo gjerne i større prosjekter, og det skal gjøres hvis det er vesentlig endring på miljø og/eller samfunn. (Informant 2)
	VfID ₂		Jeg tenker at det er loven som kanskje er det viktigste virkemiddelet man har som planlegger. (Informant 4)
	VfID ₃		Vi er jo alle omfattet av naturmangfoldloven, så hvis man ser at det er noe som på en måte går på akkord med den, må vi jo si ifra. Vi skal sørge for at den ikke blir vesentlig tilsidesatt. (Informant 3)
	VfID ₄		I detaljregulering, som er det jeg jobber mest med, der har man egentlig veldig sterke og gode virkemidler. Man kan bruke arealformål, hensynssoner og bestemmelser. (Informant 1)

	VfID ₅		Det viser jo hvor effektivt det faktisk er når man forankrer godt nok og når man krever som planmyndighet at det følges opp. (Informant 1)
	VfID ₆		Virkemidlene man har er tilstrekkelige når man vet hva man skal verne og hvordan, men det er i nivået over, hvor man skal gjøre vurderingen på hvor og hvordan, der er det kanskje litt mer usikkert. (Informant 1)
	VfID ₇		Enten at planen i seg selv, og nå snakker jeg ikke spesifikt om Oslo kommune, at planen ikke følges opp godt nok eller så er de ikke gjennomtenkt nok. Overordnet planlegging skal jo være overordna, men hvis bestemmelsene blir for vage, for eksempel hvis man skriver «det hadde jo vært hyggelig hvis», mister man all tyngden. (Informant 1)
	KoB ₁	Kunnskap og bevisstgjøring	Akkurat kunnskapsgrunnlaget er nok ofte litt for dårlig (Informant 1)
	KoB ₂		Det gjøres jo ikke noen kartlegging utover det som enten myndighetene starter eller i forbindelse med en planprosess. Og der vil man jo ikke registrere, eller noen registrerer arter som ikke er på rødlista, men veldig mange biter seg nok ikke merke i annet type dyreliv. Om det er et revehi innenfor et planområde, så blir nok det knapt nok omtalt. Så jeg tror ikke vi har gode nok systemer på det per nå. (Informant 3)
	KoB ₃		Jeg tenker at lovverket er tilstrekkelig, men ofte er kunnskapsgrunnlaget manglende. (Informant 1)
	KoB ₄		Man kan bruke arealformål, hensynssoner og bestemmelser. Så der tenker jeg at vi har sterke nok virkemidler, men problemet tror jeg kommer etterpå. Det er når man bygger tilgrensende, at ikke ting spiser seg inn. De som bor et sted har sjeldent noe forhold til det arealkartet som er tegnet for mange år siden. Så de ser gjerne bare et skogsbryn. De ser ikke viltkorridoren eller at det står vern på kartet. Slik sett burde bevisstgjøring også være et virkemiddel. (Informant 1)
	KoB ₅		Også er det jo det å ha tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag ovenfor politikere som til slutt er myndigheten.
	KoB ₆		Lovverket er nok tilstrekkelig, men ofte er kunnskapsgrunnlaget manglende (Informant 4)
	KoB ₇		Også må man liksom finne de tommelfingerreglene på hvor store avstander mellom grøntområder man kan tolerere, hvor brede korridorene bør være og etablere gode buffersoner. Også tror jeg det er lettere for folk å akseptere det hvis man ser at det har en effekt, at man kan dokumentere resultatene. (Informant 3)
	KoB ₈		Akkurat her i BYM så er det først og fremst å komme med vår kunnskap som er det viktigste virkemiddelet. (Informant 3)
	KoB ₉		Også er det jo det med å skaffe seg god oversikt over et område, lage rapporter for eksempel. (Informant 3)
	KoB ₁₀		Jeg tenker at det viktigste er å få fram kunnskapen, og at den blir brakt inn i saken, og at man tar videre beslutninger i saken basert på det man finner ut. (Informant 3)
Utfordringer for planleggeren i spørsmål om dyreliv	ToOA ₁	Tap og oppsplitting av arealer	Altså det bygges jo ned natur fortsatt, men det er nok mer kontroversielt å ødelegge natur nå enn det var før. (Informant 2)
	ToOA ₂		Det kan gjerne oppstå konflikter på grunn av dyr slik som huggorm. For eksempel om huggorm oppholder seg i en barnehage og da tenker man at den har jo ikke noe der å gjøre, men ofte har jo huggorm oppholdt seg der lenge før det var noen barnehage der. (Informant 4)
	ToOA ₃		Barrierer er nok en av de største utfordringene for dyreliv. Også er det den enorme nedbyggingen av natur som har skjedd oppigjennom. (Informant 4)
	ToOA ₄		Det viktigste vi kan gjøre er å sette av mer arealer. (Informant 4)
	ToOA ₅		Det er nok rett og slett fordi det blir tettere og spesielt det at man mister sammenhengende grøntområder. (Informant 3)
	ToOA ₆		Hvis man bryter opp disse sammenhengende grøntområdene så vil det hindre dyr sin utfoldelse. Dette er jo noe vi alltid prøver å se på i de fleste saker. Er dette område del av noe større? Av og til er det kanskje ikke det og man kan kjøre på, men veldig ofte er det det. (Informant 3)
	ToOA ₇		Også mener jeg at skal man få denne byøkologien til å funke i et langsiktig perspektiv, så er det ikke rom for å bare brette seg ut. Alt må spille sammen på en mye bedre måte. Og jeg synes jo at man er på vei dit. (Informant 3)
	ToOA ₈		Byen fortettes, og det blir så lite areal igjen til dyrs opphold og bevegelse. Dyr er jo ikke noe som står stille, de flytter seg og har behov for store og sammenhengende habitater hvor de kan forflytte seg. Det må tas på alvor. (Informant 3)
	ToOA ₉		De største utfordringene tenker jeg er at vi i Norge har fortetting som arealstrategi. Også betyr ikke det at man ikke kan tilrettelegge for dyreliv, men det at man har valgt «det grønne i byen» istedenfor «byen i det grønne», setter jo noen føringer. (Informant 1)

	VP ₁	Vanskelige prioriteringer	Det er jo alltid enormt mange avveininger, for eksempel om det skal bygges tunell, typisk et veiprojekt da, så kan man jo finne at det er en milliard kroner billigere å legge tunnelen «der» eller «der». Og da er det jo klart at når man begynner å snakke i de summene så tillegges jo det ofte mer vekt enn andre ting. (Informant 2)
	VP ₂		Det er jo noe av det som gjør at hensyn til natur er så vanskelig. Fordi på den ene siden har du noe som er så utrolig målbart i kroner og øre, også på den andre siden noe som det vanskelig kan måles en økonomisk verdi ut av. I KU så har man de ikke-prissatte konsekvensene, kvalitetene, slik som natur, som ikke kan måles i kroner og øre, og hvordan disse verdsettes i forhold til andre gir ofte vanskelige avveininger. I hvert fall i forhold til store samfunnsviktige prosjekter. Også er det jo ikke alltid kroner og øre er viktigst, veldig ofte ikke, men det skaper ofte problemer da. (Informant 2)
	VP ₃		De blir ofte stoppa fordi det, altså det trenger ikke være dyreliv i seg selv som fører til det, det er nok gjerne mer sammensatt, og det er jo ting so kanskje står litt høyere på prioriteringslista. (Informant 3)
	VP ₄		Jeg jobber med et prosjekt på Mortensrud, hvor det er oppdaget en viktig viltkorridor. Her er det ønske om å bygge boliger. Jeg tenker at det skal bygges for mange boliger der. I rapporten som er laget for området sies det jo at det aller helst ikke burde bygges der i det hele tatt. Så om dyrelivet da er 100% ivaretatt eller om det blir en reduksjon i deres utfoldelse, det vet ikke jeg. Det blir jo litt et eksperiment. (Informant 3)
	VP ₅		Man skulle gjerne hatt noen strategier eller føringer, og spesielt dette med prioritering mellom føringer. Vi har jo masse føringer, men hvem av disse skal slå ut, og hvilke er viktigst? (Informant 1)
	VP ₆		Også er det det at man har så mange føringer, og mange er forskjellig og ofte selvmotsigende. Det gjør det veldig vanskelig for hva skal vinne fram? Det er lett å svartmale. For eksempel er det gjerne kommunen som er de snille, også er utbyggerne som den «store stygge ulven», som bare skal tjene penger. Sannheten er at det er jo ikke sånn realiteten er. Vi har selvfølgelig ytterpunktene, men hva gjør man når det står mellom å bygge ut gode og rimelige sosialboliger og en viltkorridor? Hva skal vinne hvor? For noen plasser må det ene vinne, og andre plasser med det andre vinne. (Informant 1)
	VP ₇		Jeg trekker en parallell til gatehierarkiet. Putter man inn varelevering vil de alltid tape for det vi mener er viktigere funksjoner slik som sykkel- og gangvei og kollektivtrafikk. Ved mindre det er noen overordnede retningslinjer på hvordan de skal vurderes og tas hensyn til, vil de alltid tape. Det samme blir det med dyrelivet. De må vurderes i hver enkelt situasjon, men det må være en overordnet plan som sier noe om når og hvor mye oppmerksomhet det skal vies. (Informant 1)
	VP ₈		Noen plasser må det ene vinne, og andre plasser må det andre vinne. (Informant 1)

Vedlegg 2 - Intervjuguide

Oppvarming:

- Presentasjon av tema / problemstilling - **Hvilken rolle har planleggere i ivaretagelsen av vilt dyreliv i urbane områder?**
- Behandling av intervjumateriale (personvern)
- Hvor er du ansatt, og hva jobber du med?
- Hvilken bakgrunn har du? Hva slags utdanning har du tatt? (Tas ikke med i dataanalysen)
- Har du jobbet med et prosjekt der dyreliv har vært et tema?

Refleksjon:

- **I en planprosess er det ofte mange motstridende hensyn. Hvor stor oppmerksomhet tenker du at ivaretagelsen av vilt dyreliv bør få?**
- Er hensynet til dyreliv tilstrekkelig ivaretatt i planer og tiltak?

- **Hvilke virkemidler har man for å ta vare på det dyreliv i en planprosess (for eksempel et utbyggingsprosjekt)?**
- Er disse virkemidlene tilstrekkelig?
- Hvilke konflikter kan oppstå når dette hensynet skal ivaretas? Har du noen eksempler på dette?
- Når det kartlegginger/utredninger, med hensyn til dyreliv, når et område skal reguleres?

- **Hva er den største utfordringen for dyrelivet i byen, sett fra et planleggerperspektiv?**
- Har du noen tanker om hvordan vi kan overkomme disse utfordringene?
- Har du noen eksempler på konflikter er det vanlig at oppstår mellom mennesker og dyr i urbane områder?

- **I hvilken grad samarbeides det på tvers av fagområder i spørsmål om dyreliv og naturmangfold?**
  - Hvilke fagområder bør være involvert?
  - På hvilket tidspunkt i planprosessen blir andre relevante fagområder eventuelt konsultert?
-
- **Hvilken verdi mener du at et mangfoldig dyreliv i byen har for oss mennesker?**

Avslutning

- Har du noen eksempler på relevante prosjekter i Norge eller internasjonalt som du tenker jeg bør vite om?
- Ønsker du å tilføye noe, eller det noe du har lyst til å spørre meg om?

Vil du delta i forskningsprosjektet ” Dyreliv i urban planlegging ”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se i hvilken grad vilt dyreliv blir ivaretatt i kommunal planlegging i urbane områder. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg studerer by- og regionplanlegging ved Norges miljø- og biovitenskaplige universitet (NMBU), og dette prosjektet er min masteroppgave. Formålet med oppgaven er å se på hvilken rolle planleggere har i å ivareta vilt dyreliv i byen, og hvordan dette kommer til syne i planer og tiltak.

Oppgavens problemstilling er som følger: Hvilken rolle har planleggere i ivaretagelsen av vilt dyreliv i urbane områder?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges miljø- og biovitenskaplige universitet (NMBU) er ansvarlig for prosjektet. Veileder for oppgaven er Mina Di Marino.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Ønsket er å rekruttere i 5 informanter. Informantene velges etter rådgivning med min veileder. I tillegg har jeg gjort søk etter ansatte på Oslo kommunes nettsider. Jeg ønsker også å kontakte forfattere av relevant litteratur jeg har lest. Jeg kontakter deg fordi jeg håper du kan bidra med din erfaring og kunnskap som vil hjelpe meg i å besvare min problemstilling.

Hva innebærer det for deg å delta?

I dette prosjektet skal jeg benytte meg av semistrukturerte dybdeintervju. Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at jeg får intervju deg. Samtalen vil ta ca. 60 minutter. Med tillatelse fra deg vil jeg ta opp samtalen med en båndopptaker jeg får utdelt fra universitetet. Opptaket vil slettes etter prosjektet er ferdigstilt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Om du ønsker å trekke deg kan du kontakte meg på e-post eller mobil.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Jeg kommer ikke til å oppgi navn i oppgaven, dette vil erstattes med kode. Alle informantene vil bli anonymisert. Det vil kun være veilederen min og meg selv som har tilgang til lydopptak.

I oppgaven kommer jeg til å oppgi hva informantene jobber som og hvilken kommune de jobber i.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 15. desember. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NMBU har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Anna Martinsen Olsvold (annaols@nmbu.no) (+4790807798)
- Mina Di Marino (mina.di.marino@nmbu.no) (+4767231245)
- Vårt personvernombud: Hanne Pernille Gulbrandsen (personvernombud@nmbu.no) (+4740281558)

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Mina Di Marino

Student
Anna Martinsen Olsvold

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju.
- at Anna Martinsen Olsvold kan bruke mitt bidrag i sine analyser

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway